

Liperi

Tilinpäätös 2019

Kunnanhallitus 30.3.2020
Valtuusto 8.6.2020

SISÄLLYS

1. Toimintakertomus	3
1.1 Olennaiset tapahtumat Liperin kunnan taloudessa ja toiminnassa	3
Kunnanjohtajan katsaus	3
Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	8
Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys.....	11
Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa	14
Kunnan henkilöstö	16
Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä toiminnan kehittymiseen vaikuttavista sekoista	19
Ympäristötekijät.....	20
Korruptio, ihmisoikeudet ja sosiaalinen eriarvoisuus.....	21
Väestön hyvinvointi ja terveys.....	22
1.2 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä	24
1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	27
Tilikauden tuloksen muodostuminen	27
Toiminnan rahoitus.....	28
Rahoitusasema ja sen muutokset.....	29
Kokonaistulot ja –menot	33
1.4 Kuntakonsernin toiminta ja talous	34
Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä (Lipertekin tilanne 30.9.2019)	34
Muutokset konsernissa.....	34
Konsernin toiminnan ohjaus.....	35
Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat.....	36
Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä	41
Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	41
Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	43
1.5 Tilikauden tuloksen käsittely	47
2. Talousarvion toteutuminen	48
2.1 Valtuustokauden kuntastrategian taloustavoitteet	48
2.2 Valtuustoon nähden sitovien tavoitteiden toteutuminen	48
2.3 Toimialojen tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen	52
Keskushallintopalvelut.....	52
Hyvinvointipalvelut.....	63
Elinympäristöpalvelut	76
2.4 Tuloslaskelmaosan toteutuminen	87
2.5 Investointien toteutuminen.....	90
2.6 Rahoitusosan toteutuminen	91
3. Tilinpäätöslaskelmat	93
4. Tilinpäätöksen liitetiedot.....	101
5. Eriytetyt tilinpäätökset – Vesihuoltolaitos.....	115
Liperin vesihuoltolaitoksen tuloslaskelma 31.12.2019.....	115
Liperin vesihuoltolaitoksen rahoituslaskelma 31.12.2019	116
Liperin vesihuoltolaitoksen taselaskelma 31.12.2019.....	117
6. Allekirjoitukset ja merkkinnät.....	119
7. Tilinpäätöstä varmentavat asiakirjat	120

1. TOIMINTAKERTOMUS

1.1 Olennaiset tapahtumat Liperin kunnan taloudessa ja toiminnassa

Kunnanjohtajan katsaus

Vuosi 2019, mitä peruutuspeilissä?

Elinvoimatyössä tavoitteleimme: lisää työpaikkoja ja lisää asukkaita. Työpaikkakehitys, samoin kuin uusien yritysten perustamisvauhti ovat olleet myönteisiä. Uusia yrityksiä perustettiin Liperissä menneen vuoden aikana 87 kpl ja lopettaneita yrityksiä oli 50 kpl eli nettokasvu oli 37 yritystä. Teollisten työpaikkojen nettokasvu oli 29 uutta teollista työpaikka kokonaismäärän ollessa 629. Yrityspuolella ei näin vilkasta rakennusinvestointien vuotta ole ollut vuosiin kuin mennyt vuosi ja alkanut vuosi 2020 ovat olleet. Uusia yritystiloja ovat rakentaneet mm. Kuukivi, Suomen Biathlon, Hirvosen Peruna, Kopola ja Mantsisella on heidän historiaansa suurimman investoinnin käynnistys. Paitsi tuotannollisia yritystiloja, niin myös kovasti kaivattua kerrostalorakentamista saimme kuluvan vuoden aikana katukuvaamme. Tätä kautta saimmekin kaivattua uutta asuntokantaa kuntaamme.

Asukasluvun kasvu alkuvuodesta elokuulle saakka oli myönteinen, plussaa 30:lla, mutta kasvu notkahti syksyllä, jolloin pääasiassa nuoret lähtivät toisen asteen jälkeisiin opintoihin. Asukasluku oli vuoden vaihteessa 12 080, miinusta edellisvuoteen 65 asukasta. Strateginen tavoite asukasluvun kasvulle ei toteutunut.

Liperissä ennakkotiedon mukaan kuolleiden (128) enemmisyys oli 23 enemmän kuin syntyneiden lapsien (105). Samoin lähtömuutto (759) oli 49 enemmän kuin tulomuutto (719). Maahanmuuton (16) ja maastamuuton (8) nettomuutos oli plussalla kahdeksan henkilöä.

Maakuntauudistus ei toteutunut vuoden 2019 aikana. Uudistukseen kohdistui odotusarvo sote—uudistuksesta. Kuntien ja Siun soten välinen perussopimus perustui odotusarvoon, että vuoden 2020 alusta olemme kansallisesti uudessa sote-asennossa. Näköpiirissä onkin tulevana vuosina, että vaikeudet kasaantuvat väestöään menettäville ja kutistuville kunnille. Pienille kunnille käy yhä vaikeammaksi järjestää asukkaalleen edes välttämättömät lakisääteiset peruspalvelut. Ikääntyvä väestö tarvitsee enemmän sote-palveluja, joten menot kasvavat. Kun töitä tekee pienempi joukko väestöstä, eivät verotulot riitä kattamaan palvelujen kustannuksia. Saman aikaisesti ammattitaitoisen henkilöstön rekrytointi tuo lisähaasteita eri toimialueilla. Nykyinen perussopimuksemme Siun soten kanssa haastaa erityisesti meitä ydinkaupunkiseudun kuntia. Strateginen tavoitteemme talouden tasapainosta joutuu seuraavien vuosien aikana kovien haasteiden eteen, ellei valtio arvioi osaltaan tulorahoitusta peruspalvelujen järjestämisen tueksi.

Mennyt vuosi on ollut kunnassamme kahden suuren investoinnin suunnitteluvuosi. Toteutusta vaille valmiita ovat Liperin yläkoulu- ja Liperin alakouluhanke. Myönteisiä asioita toiminnallisesti molemmat. Liikuntahallin tulorahoituksen osalta on tehty edunvalvontatyötä vuoden vaihteen molemmin puolin valtionavun saamiseksi. Myös Ylämyllyn VT9:n ja Ylämyllyn Shellin risteysalueen eritasoistamisen ja nelikaistaisen jatkon suunnitteluun ELY-keskus sai suunnittelumäärärahan vuodelle 2020. Tämän asian osalta tehtiin eri tahoilla edunvalvontatyötä 2019 vuoden aikana.

Elinkeinoelämän näkymiä

Lipertek

Joulun alla avasimme uuden yritystalomme Ylämyllylle. Saman katon alla palvelemme niin monialaisen yritysneuvonnan kuin maaseutuyrittäjien saralla. Lipertek Oy ja Joensuun seudun maaseutuhallinto tarjoavat laaja-alaisesti liperiläisille yrittäjille neuvontaa, investointi- ja kehittämishankeapua, spv- ja yritysmyyntineuvontaa, alkavien yrittäjien neuvontaa jne. Yrityspalvelusetelin lanseeraus käynnistyi kesällä 2019. Palveluseleitä myönnettiin syksyn aikana 5 kpl hyödynnettäväksi yritysten kehittämistoimenpiteisiin. Yrityspalvelusetelituottajia oli rekisterissä 15 kpl ja uusia palveluseteliyrittäjiä on tullut vuoden vaihteen jälkeen. Loimme menneen vuoden aikana oman yritystilarekisterimme Lipertekin verkkosivuille, jonne yksityiset henkilöt ja yrittäjät voivat ilmoittaa vuokrattavia/myytäviä toimi- ja yritystiloja. Vuoden aikana yhtiön puolelta tehtiin alustavaa työtä Väylä vesille -hankkeen ja Rantamakasiinin alueen uudelle liiketoiminnalle. Yhtiön puolelta olimme mukana tai järjestämässä mm. seuraavia tapahtumia: Keski-Karjalan messut, Workalone Joensuu, Tutustumisreissu liperiläisille matkailuyrittäjille ja toimijoille Joensuuhun (Ortodoksinen kulttuurikeskus ja Botania), Power Warrior, Työllisyyden Roadshow (Liperi-Ylämylly-Viinijärvi), Vapaa-ajan asukkaiden rantatapahtuma, Leipäpäivä, Jatkis-hankkeessa -sujuvia yrityskauppoja Ylämyllyllä.

BJOE

Business Joensuu Oy täydentää Lipertek Oy:n tuottamia elinkeinopalveluita seudullisen projektitoiminnan kautta, jota koordinoidaan seuturyhmässä yhdessä muiden Joensuun seudun kuntien kanssa. Lisäksi Business Joensuu Oy ja Lipertek Oy sopivat vuosittain yritysneuvontaan liittyvien sähköisten palveluiden käytöstä erillisellä sopimuksella.

Business Joensuu Oy:n seudullisella projektirahoituksella tuotettuja yrityspalveluita käytti viime vuoden aikana yhteensä 74 liperiläistä asiakasta. Heidän kanssaan oli yhteensä 228 yritysten toimintaa kehittävää aktiviteettiä. Eniten kysyntää oli teollisten yritysten investointeihin ja kehittämiseen liittyvillä palveluilla. Seuraavaksi kysytyimmät palvelut olivat henkilöstöön ja osaamiseen liittyvät palvelut ja yritysten kasvuvälennuspalvelut. Palveluiden kautta liperiläiset yritykset kehittivät ja investoivat toimintaansa yhteensä 2,4 miljoonalla eurolla.

Maaseutuyrittäjyydessä

Maaseutuhallinnossa aktiivitukia hakeneita tiloja oli 260 tilaa. Kolme tilaa lopetti tuotannon ja kolme uutta tilaa aloitti tuotannon. Kokonaistilamäärä pysyi ennallaan edelliseen vuoteen verrattuna.

Lopettaneet tilat olivat lypsykarjatiloja. Lypsykarjatiloja oli vuoden lopussa Liperissä 47 kpl. Tuotettu kokonaismaitomäärä oli 16,82 Mltr. Kokonaismaitomäärää väheni edelliseen vuoteen verrattuna 160 tuhatta litraa. Vähenemä oli ennakoitua pienempi, vain prosentin luokkaa, kun se koko maakunnassa oli yli kolme prosenttia.

Investoinnit olivat pienehköjä. ELY myönsi niihin yhteensä 561 215 euroa avustusta ja 668 267 euroa korkotukilainaa. Maatilojen omistajavaihdoksia tapahtui kaksi kappaletta.

Luomutilojen määrää väheni yhdellä. Niitä oli vuoden vaihteessa 38 kpl. Luomusopimuksen mukainen pinta-ala väheni myös reilulla neljällä sadalla hehtaarilla, ollen yhteensä 2365 ha, mikä on noin 18 % kokonaisviljelyalasta.

Loppuvuodesta käynnistyi kansallinen keskustelu Melan toimesta hallinnollisten lomituspalvelualueiden laajentamisesta 40 – 50 000 lomituspäivän yksiköihin. Joensuun seudun Liperin yksikössä on n. 15 000 lomituspäivää. Liperin kunta ilmaisi tahtonsa toimia vastuukuntana laajemmankin alueen lomituspalvelujärjestäjänä.

Liperiläiset maaseutuyrittäjät ovat olleet mukana 18 hankkeessa. Myönteisiä ELY:n rahoituspäätöksiä saatiin yhteensä neljääntoista eri kohteeseen, joista mainittakoon sukupolvenvaihdosten edistäminen, maatiilojen energiatehokkuuden ja kilpailukyvyn parantaminen, Kasvituotannon kehittäminen, elintarvikkeiden jatkojalostus sekä Leaderin ja kuntarahoituksen kautta asukkaiden viihtyvyyden, elinolosuhteiden ja harrastusmahdollisuuksien kehittäminen.

Liperiin lanseerattiin lisäksi niin sanottu toimintatonni – hanke, joka on kunnan avustus rekisteröidyille yhdistyksille erilaisiin hankintoihin ja tapahtumiin lähinnä kylillä. Toimintatonni sai hyvän vastaanoton ja haettiin 18 eri kohteeseen. Leaderista rahoitettiin Liperiin 6 hanketta, joista yksi oli yrityshanke. Kokonaisavustusten määrä Leader-hankkeisiin oli 114 963 euroa. Maaseudun pienyrityspoolelle ELY myönsi tukea liperiläisiin kohteisiin yhteensä 618 694 euroa. Uusia yrityksiä syntyi 3 kpl ja laskennallisia uusia työpaikkoja 34 kpl

Syksyllä saimme pitkään tarvittun henkilön maankäytön puolelle. Vuoden alkuun saatiin valmisteluun Jyrin alueen kaksi asemakaava-aluetta sekä Leinosen lammen itäpuolisen alueen ja Honkalampikeskuksen yleiskaava-alueet osallistumis- ja arviointisuunnitteluvaiheeseen.

Talous haastaa

Miltä talous näyttää tunnuslukujen valossa? Verotuloissa kasvua oli vain 1,26 M€. Valtionosuudet laskivat 0,44 M€. Valtionosuudet ovat vähentyneet jo kolme peräkkäistä vuotta. Vuosikate heikkeni 2,3 M€:n tasoon ollen 190 €/asukas. Alijäämää muodostui vuoden 2019 aikana 534 597,97 €. Vuoden 2018 loppuun saakka saimmekin nautiskella kuudesta peräkkäisestä ylijäämävuodesta (2013-2018).

Taseen ylijäämä 31.12.2019 oli 4. 521 397,24 €. Lainakanta oli 35,08 M€ (2 904 €/asukas). Vuoden 2018 loppussa lainaa oli 33,4 M€ (2 753 €/asukas). Lainakannassa oli kasvua 2,4 M€, joka myös asukasluvun vähe-
tessä kasvattaa asukaskohtaista lainakannan osuutta. Tilinpäätöksen 2019 yhtenä varjopuolena on Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen henkilöstön suorittamaa varallaoloa ja varaolosta maksettavaa korvausta koskevat kanteet, jotka voivat konkretisoitua tilinpäätöstä heikentäväksi tekijäksi vielä kevään 2020 aikana. Taus-
talla on oikeusprosessi silloisen pelastuslaitoksen omistajan, Joensuun kaupungin ja ammattiliittojen kanssa. Asian käsittely työtuomioistuimessa on siirtynyt useamman kerran. Tiedossa olevat vaateet tarkoittaisivat maakunnan kunnille noin 29 euron lisäkustannusta asukasta kohden. Liperin osalta arvio kustannuksista on noin 349 000 euroa.

Tärkeää tunnistaa, mistä meille tulleet taloudelliset kulujen kasvuvaikutukset vuosien saatossa ovat tulleet: sosiaali- ja terveyspalvelujen kulukasvusta ja työttömyyden kasvusta ja henkilökunnan sairauspoissaolojen kasvusta. Kulukasvun taustalla on ikärakenteellisia tekijöitä, mutta juurisyiden takaa voi löytyä myös sellaisia asioita, joihin voisimme päästä kiinni mm. näiden tulevien vuosien työllisyystoimien kautta, jotka vaikuttavat myös perheiden elämään eli hyvinvointipalveluihin ja sitä kautta hyvinvointi- ja sotepalveluiden käytön kasvuun. Vuoden 2019 aikana valmisteltiin neljän kunnan työllisyysuhanke, samoin kuin Joensuun seu-

dun työllisyyden kokeiluhanke. Kokeilu mahdollistaisi uudenlaisia työllisyystoimenpiteitä kuntatasolla. Kehittämishankkeessa puolestaan teemme yli kuntarajat ylittävää työnantajien ja työntekijöiden kohtaannuttamista. YTYÄ! -yhteistyöllä tuloksiin ESR-työllisyshankkeen kokonaisbudjetti on 1,8 M€.

Liperin työttömyys on laskussa ollen vuoden lopussa 10%. Taustalla on ikärakenteellisia ja väestön väheneemiseenkin liittyviä tekijöitä. Nuoriin kiinnitettiin erityistä huomiota mm. kaikille kuntaan hakeneille nuorille järjestettiin työhaastattelu, jotta jokainen nuori saa haastattelukokemuksen. Erityisen myönteisenä olemme kokeneet Duunitalon avautumisen Ylämyllyntien varteen, liikenneväylän varteen. Paikka on helpposti saavutettava, mikä on osaltaan lisännyt palvelutietoisuutta.

Siun soten Liperin kunnan vuoden 2020 maksuosuuden kasvu 2.5 M€:lla elokuussa 2019 tehdyn ennusteen pohjalta on niin poikkeava aikaisempien vuosien 1M€:n kasvuun nähden, että se tuo meidän kuntamme taloudelle haasteen. Vuoden 2020 maksuosuudeksi konkretisoituu 50% vuoden 2019 maksuosuuden kasvusta. Työtä sotekulujen oikeasta kohdentamisesta ja raportoinnin merkityksellisyydestä korostettiin luotettavuuden lisäämisen näkökulmalla.

Hyvinvointityön äärellä

Hyvinvointityön äärellä tehdään työtä eri sidosryhmien ja toimijoiden kanssa. Se on kuntalaistemme peruspalvelutason seuraamista ja siellä tehtävää peruspalvelua ja kehitystyötä. Eri tasoilla (neuvola-, varhaiskasvatus-, koulu-, nuoris- ja sotepalvelut) on tärkeää sitoutua yhteisten tavoitteiden eteen tehtävään työhön. Liperin kunta on tehnyt todella aktiivista yhteistyötä niin seurakuntiemme, yhdistystemme kuin elinkeinoelämän kanssa väestömme hyvinvoinnin edistämiseksi ja yritysten elinvoiman edistämiseksi mm. edellytysten luomisessa yrittäjyydelle, neuvonnassa-, tukitoimissa kuin verkostoitumisessakin ja sitä kautta työllisyyden ja sitä kautta edelleen hyvinvoinnin edistämiseksi. Vuoden 2019 aikana valmisteltiin hyvinvointijohdatusrakente, samoin kuin pitkäaikaisen vapaa-aikasihteerimme eläköitymisen myötä käynnistettiin vapaa-aikapäällikön rekrytointi. Liperin yläkouluun valittiin myös uusi rehtori.

Niin maakunnan hyvinvointiryhmässä kuin Siun soten hyvinvointiryhmässä kyselyihin perustuvien tunnuslukujen valossa maakunnassamme lasten, nuorten, työikäisten ja ikäihmisten hyvinvoinnin huolena on yksinäisyys. Yksinäisyyden tunnistamisen ja toimenpiteiden eteen on tehty toimia niin varhaiskasvatuksessa kuin koulu- ja nuorisotoimissa. Liperiläisten yritysten, yhdistysten ja eri toimijoiden kanssa olemme yhdessä ja erikseen toteuttaneet menneen vuoden aikana useita erilaisia kohtaamisia ja tapahtumia asukkaillemme niistä mainittakoon: yhteisötilatoiminnot, yhdistysaktiviteetit, tapahtumat, jotka ovat saattaneet kuntalaisia yhteen. Syyskuun alussa avattiin uimahalli Käsämään. Kävijämäärät ovat olleet 1800-1900 kävijää kuukaudessa.

Kaikille teille toimijoille yhdessä ja erikseen suuren suuri kiitos yhteisen väestömme eteen tehdystä hyvinvointityöstä liikkeelle lähtemisen merkeissä! Taajamistamme Liperissä ja Viinijärvellä on iloista, yhteisöllistä liikehdintää.

Lasten ja nuorten mielenterveyden huolet ovat nousseet usean vuoden ajan esille korkeina erikoissairaanhoidon psykiatrisina kuluina. Työtä on tehty neuvola-, varhaiskasvatus- ja koulu- ja nuorisopalveluissa niin ennaltaehkäisevän toiminnan puolella mahdollisimman varhaisen tunnistamisen ja toimenpiteiden näkökulmista kuin hoidon ja hoivan järjestelyissä. Aktiivinen perhetyö on keskeinen tavoite lasten ja nuorten palveluissa.

Hallinnollisena uudistuksena olemme esittäneet henkilöstö- ja työllisyysjaoksen perustamista. Voisiko sen toteuttaa jo kuluvan valtuustokauden aikana? Jaos toimintaympäristönä voisi ketteröittää hallitustyöskentelyä, mutta se tuo uuden toimielimen valmistelu- ja päätöksentekokeimeksi. Menneen vuoden aikana valmistelimme osallisuussuunnitelman yhdessä, valmistauduimme uuteen tiedonohjauksjärjestelmään, koulutimme esimiehiämme tavoitteena edelleen kehittää esimiestyötä ja johtajuutta sekä henkilöstömme työhyvinvointia. Esimiestemme kanssa olemmekin teemoittaneet tapaamisiamme ja vieneet eteenpäin erilaisia henkilöstöpoliittisia toimia yhteisillä pelisäännöillä.

Myönteinen tekeminen, myönteisten asioiden äärellä näkyminen ja näkyväksi tekeminen ovat yhdessä tekemisen positiivisia asioita.

Sen, minkä työkokemus on vuosien saatossa opettanut, ilmapiiri on tärkeä!

Se on sitä parasta kuntatyötä! Yhteistä puhetta eri foorumeilla. Miten markkinoimme kuntaamme, palvelujamme, toimeliaisuuttamme eri taajamissa ja kylissä. Siinä meille jokaiselle tehtävää seuraaville vuosille.

Koronapandemian vaikutukset

Vuoden 2019 tilinpäätöksen tullessa toimielinkäsittelyyn maiden rajoja suljettiin. Tuntematon koronapandemiovirus saavutti maaliskuun aikana Pohjois-Karjalan. Kyseessä on aggressiivinen, nopeasti leviävä ja vaikutuksiltaan sekä piilevä että hengenvaarallinen virus. Maan hallitus ilmoitti viikon 12 alkupäivinä ottavansa käyttöön maan poikkeustilaan vievän valmiuslain koronaepidemian leviämisen estämiseksi. Eduskunta hyväksyi lain käyttöönoton saman viikon torstaina.

Pääministeri Sanna Marin on sotien jälkeen ensimmäinen pääministeri, jonka piti viedä Suomi poikkeustilaan. Tilanne on nimensä mukaisesti poikkeuksellinen; liikkumiselle asetettiin rajoituksia; maan rajoja suljettiin. Ulkomailta palaavat ovat kahden viikon karanteenissa, yli 70-vuotiaita kehoitettiin jäämään koteihinsa itsekaranteeniin, vanhusten palveluasunnoilla ja hoitolaitoksissa vierailut kiellettiin, työn tekeminen muuttui etätyöksi, lasten ja nuorten vanhempiin vedottiin vahvasti ottaa lapset pois varhaiskasvatuksesta päiväkodeista ja perhepäivähoidosta. Samoin koululaiset siirtyivät koteihinsa etäopetuksen piiriin. Lähiopetusta on kuitenkin mahdollista järjestää 0-3 luokkien oppilaille. Kaikkia kokoontumisia on rajoitettu, samoin uimahallit ovat suljettuina, yhdistys- ja järjestötoimijoiden kokoontuimet ovat tauolla tai toimintaa on rajoitettu pieniin ryhmiin, kirjastot on suljettu, jne. Tilanne on hyvin poikkeuksellinen. Maaliskuun 23. päivänä Suomessa on paljastunut vajaat 700 vahvistettua koronavirustartuntaa. Mitä on edessä, sitä kukaan ei tiedä. Kuntien taloustilanne heikkenee entuudestaan. Valtiolta ei tässä vaiheessa ole luvassa kuntataloutta helpottavia extraeuroja. Tulot heikkenevät, sosiaali- ja terveyspalvelujen kulut kasvavat, työttömyys kasvaa työnantajien käynnistäessä lomautus- ja irtisanomistoimia palvelujen ja tuotteiden kysynnän romahtamisen myötä.

Edessä on useamman kuukauden hiljaiselo, joka tuo vielä eteemme uusia palvelutarpeita ja joidenkin palvelujen vähentämistarpeita.

Hannele Mikkanen
Kunnanjohtaja

Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Organisaation perustehtävä:

Kunnan luottamushenkilö- ja henkilöstöorganisaation perustehtävänä on toteuttaa valtuuston hyväksymiä toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita. Toiminnan päämääränä on tuloksellisuus, joka käsittää sekä hyvän palvelutason että tehokkuuden.

Liperin kunnan organisaatio

Liperin kunnan organisaatioon ei ole tullut merkittäviä muutoksia vuoden 2017 jälkeen.

Viranhaltijoista suoraan kunnanhallituksen alainen on kunnanjohtaja. Kunnanjohtajan sijaisena toimii talousjohtaja. Henkilöstöorganisaatio jakautuu kolmeen palvelualueeseen, joita johtaa palvelualuejohtaja. Keskushallintopalveluita johtaa kunnanjohtaja ja elinympäristöpalveluita tekninen johtaja. Hyvinvointipalveluiden johtajuus on vuoden 2019 loppuun saakka jaettu hyvinvointivastaava – varhaiskasvatuksen johtajan ja hyvinvointikoordinaattori – rehtorin kesken.

Talousarviossa 2019 tilivelvollisiksi on määritelty:

- Kunnanhallituksen jäsenet, kunnanjohtaja, talousjohtaja
- Maaseutulautakunnan jäsenet, maaseutujohtaja
- Hyvinvointilautakunnan jäsenet, hyvinvointivastaava – varhaiskasvatuksen johtaja, hyvinvointikoordinaattori – rehtori, koulujen rehtorit
- Elinympäristölautakunnan jäsenet, tekninen johtaja, maankäyttöpäällikkö, yhdyskuntainsinööri

LUOTTAMUSHENKILÖORGANISAATIO

Valtuusto

Valtuuston kokoonpano toimikaudelle 1.6.2017 - 2021

Valtuuston puheenjohtaja	Eero Reijonen	KESK
Valtuuston I varapuheenjohtaja	Pekka Huikuri	SDP
Valtuuston II varapuheenjohtaja	Pertti Nylund	Sit. Tt (PS 1.6 – 31.10.2017)

Valtuutetut

Eronen Eveliina, VIHR	Koppinen Kirsi, KESK	Parkkinen Sanna, SDP
Hakulinen Pauli, KESK	Kosonen Juha, KOK	Pesonen Raimo, KOK
Hiltunen Esa, KESK	Kotkajuuri Kauko, SDP	Pietarinen Päivi, Sit. Tt (PS 1.6 – 31.10.2017)
Huohvanainen Kauko, Liperin puolesta sit.	Kuittinen Tero, SDP	Piiroinen Heikki, KESK
Ikonen Jaakko, Sit. Tt (PS 1.6 – 31.10.2017)	Kummunmäki Juhani, Sit. Tt (PS 1..6 – 31.10.2017)	Pitkänen Jorma, KESK
Jaakkola Atso, KESK	Kärki Piritta, Sit. Tt (PS 1.6 – 31.10.2017)	Silvennoinen Maija, KD
Jetsonen Anne, SDP	Laasonen Juha, Sit. Tt (PS 1.6 – 31.10.2017)	Tuhkanen Pekka, KOK
Jormanainen Martti, KOK	Lavikainen Heli, SDP	
Karjalainen Mira, KESK	Lihavainen Mikko, KESK	
Kaskiniemi Mikko, KESK sit.	Martikainen Jouni, KESK	
Kivivuori Marja-Leena, SDP	Melkko Satu, KD	
Koistinen Päivi, SDP	Pakarinen Tuula, SDP	
Kontkanen Heikki, KESK		

Valtuusto kokoontui 10 kertaa ja käsitteli 80 §.

Tarkastuslautakunta 1.6.2017 - 2021

Puheenjohtaja	Pesonen Raimo (15.12.2019 saakka) Martti Jormanainen (16.12.2019 alkaen)
Varapuheenjohtaja	Melkko Satu
Jäsenet	Rummukainen Keijo Parviainen Kosti Tikka Tiina Wiren Vappu
Tilintarkastaja	KPMG Julkishallinnon palvelut Oy.

Tarkastuslautakunta kokoontui 9 kertaa ja käsitteli 70 §.

Kunnanhallitus 1.6.2017 – 16.6.2019

Puheenjohtaja	Parkkinen Sanna	SDP
Varapuheenjohtaja	Pitkänen Jorma	KESK
Jäsenet	Karjalainen Mira	KESK
	Kontkanen Heikki	KESK
	Kosonen Juha	KOK
	Kuittinen Tero	SDP
	Kummunmäki Juhani	Sit. Tulevaisuuden tekijät
	Kärki Piritta	Sit. Tulevaisuuden tekijät
	Pakarinen Tuula	SDP

Kunnanhallitus 17.6.2019 - 2021

Puheenjohtaja	Karjalainen Mira	KESK
Varapuheenjohtaja	Kuittinen Tero	SDP
Jäsenet	Kaskiniemi Mikko	KESK
	Koistinen Päivi	SDP
	Kontkanen Heikki	KESK
	Kosonen Juha	KOK
	Kummunmäki Juhani	Sit. Tulevaisuuden tekijät
	Kärki Piritta	Sit. Tulevaisuuden tekijät
	Pakarinen Tuula	SDP

Kunnanhallitus kokoontui 22 kertaa ja käsitteli 263 §.

Lautakunnat ja puheenjohtajat 1.6.2017 - 2021

Keskusvaalilautakunta (5 jäsentä)	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja	Alava Annu Mutanen Pirkko
Maaseutulautakunta (7 jäsentä) Yhteislautakunta	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja	Hiltunen Esa (Liperi) Kärkkäinen Viljo
Hyvinvointilautakunta (9 jäsentä)	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja	Hakulinen Pauli Pietarinen Päivi
Elinympäristölautakunta (9 jäsentä)	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja	Kivivuori Marja-Leena Koppinen Kirsi
Elinympäristölautakunnan lupajaos (3 jäsentä)	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja	Koppinen Kirsi Kivivuori Marja-Leena

Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Kuntaliiton tiedote 5.2.2020

”Kuntatalouden kriisi jatkuu - kuntakenttä jakautui kahtia uudella tavalla

Kuntatalous näyttää vuoden 2019 tilinpäätösarvioiden valossa edelleen synkältä. Kolme neljästä Manner-Suomen kunnasta, eli yhteensä 225 kuntaa teki vuonna 2019 negatiivisen tuloksen. Vuosikate heikkeni 13,4 prosenttia.

Vuoden 2019 tilinpäätösarviot näyttävät uudella tavalla kahtia jakautuneen kuntakentän. Helsinki teki lähes 400 miljoonan euroa positiivisen tuloksen, kun taas muut isot kaupungit jäivät vahvasti miinukselle.

- Kuntatalouden osalta Suomi näyttää jakautuneen kahtia linjassa Helsinki ja muu Suomi. Tilanne on kokonaisuuden kannalta kestävä, Kuntaliiton toimitusjohtaja Minna Karhunen toteaa vuoden 2019 kuntien tilinpäätösarvotiedoista.

Kuntatalouden tilanne ei ole kokonaiskuvassa niin paha, kuin vielä viime syksynä ennustettiin. Tilikauden tulos jäi 200 miljoonaa euroa miinukselle, vaikka negatiivisen tuloksen pelättiin painuvan jopa 900 miljoonaan euroon.

- Tulos sisältää kuitenkin merkittäviä kertaluonteisia tuottoja, kuten yhtiöiden myynnistä saatuja myyntivoittoja sekä kiky-leikkauksen kompensoinnin aikaistamiseen liittyvät valtionosuudet. Nämä antavat kuntatalouden tilasta tilapäisesti paremman kuvan, kuntatalouden kehityspäällikkö Mikko Mehtonen toteaa.

Ilman satunnaisia tuottoja tulos olisi ollut miinuksella useita satoja miljoonia ja olisi päädytty lähelle 2000-luvun heikointa tulosta.

Suuret kaupungit, suuret tappiot

Suurinta voittoa tehneiden kuntien kärkipäässä ovat Helsingin lisäksi Kajaani (+142 milj. e.), Riihimäki (+55 milj. e.), Kuopio (+55 milj. e) ja Sotkamo (+ 50 milj. e.). Helsinkiä lukuun ottamatta edellä mainittujen kaupunkien tulosta paransivat kertaluonteiset myyntivoitot.

Isoimman negatiivisen tuloksen tekivät Vantaa (-48 milj. e), Lahti (-39 milj. e.), Oulu (-32 milj. e.) Pori (-29 milj. e.), Kouvola (-28 milj. e.), Turku (-27 milj. e.), Jyväskylä (-27 milj. e.), Järvenpää (-23 milj. e.), Tampere (-23 milj. e.) ja Seinäjoki (-21 milj. e.)

- Talousvaikeudet ravistelevat, Helsinkiä lukuun ottamatta, nyt myös isoja kaupunkeja. Kuntatalouden eriytymiskehitys näkyy siten myös isojen kaupunkien luvuissa, Karhunen toteaa.

Heikon tuloksen taustalla on toimintamenojen kasvu sekä verorahoituksen heikko kehitys. Kuntien ja kuntayhtymien toimintakulut kasvoivat viime vuonna 3,9 prosenttia, verotulot 2,6 prosenttia ja valtionosuudet 2,1 prosenttia. Verotulojen kasvua hidasti verokorttiuudistuksen ja tulorekisterin käyttöönoton aiheuttama tilitysvaje. Verotulojen tilitysvajeen vuoksi kunnilta jäi saamatta arvion mukaan peräti 400 miljoonaa euroa verotuloja.

Verorahoituksen muutos ei riittänyt kattamaan toimintakulujen kasvua, joka näkyi muun muassa vuosikatteeseen voimakkaana heikkenemisenä. Tilinpäätösarvioiden mukaan peräti 56:ssa kunnassa päädyttiin negatiiviseen vuosikatteeseen.

Investoinnit keskittyivät suuriin kaupunkeihin

Investoinnit kasvoivat edellisvuodesta 8,7 prosenttia. Kunnat ja kuntayhtymät investoivat vuonna 2019 yhteensä 5,25 miljardin euron edestä, joka on yli 400 miljoonaa enemmän kuin edellisvuonna.

Kuntien investoinneista reilu kolmannes tapahtui Helsingissä, Espoossa, Tampereella ja Vantaalla. 20 suurinta kaupunkia kattoi peräti 60 prosenttia kaikista kuntainvestoinneista.

Kuntayhtymien investoinneista valtaosa selittyi sairaanhoitopiirien investoinneilla, vaikka muidenkin kuntayhtymien investoinnit olivat viime vuonna kasvussa.

Kuntien ja kuntayhtymien käyttötulot eivät riittäneet kattamaan kasvaneita investointimenoja vaan investointimenot katettiin pääosin lainarahalla. Kunnat ja kuntayhtymät ottivat viime vuonna lisälainaa peräti 2,4 miljardia euroa. Verotulojen tilitysvajeen aiheuttama verotulojen maksun viivästyminen lisäsi myös tuntuvasti lyhytaikaista lainakantaa.

Vuosi 2020 tuo hengähdystauon

Kuntatalouteen odotetaan helpotusta kuluvana vuonna kasvavien verotulojen ja valtionosuuksien muodossa. Verorahoituksen kasvu tasapainottaa käyttötaloutta vuoden 2020 aikana.

- Vanhat alijäämät on kuitenkin katettava ja sopeuttamistoimia on siten jatkettava systemaattisesti, toteaa pääekonomisti Minna Punakallio.

- Ikääntyvä väestö ja muuttoliike edellyttää kunnilta mittavia sopeutustoimia. Väestörakenteen muutokset näkyvät vuosi vuodelta enemmän kuntien talousluvuissa, muistuttaa kuntatalouden kehityspäällikkö Mikko Mehtonen.”

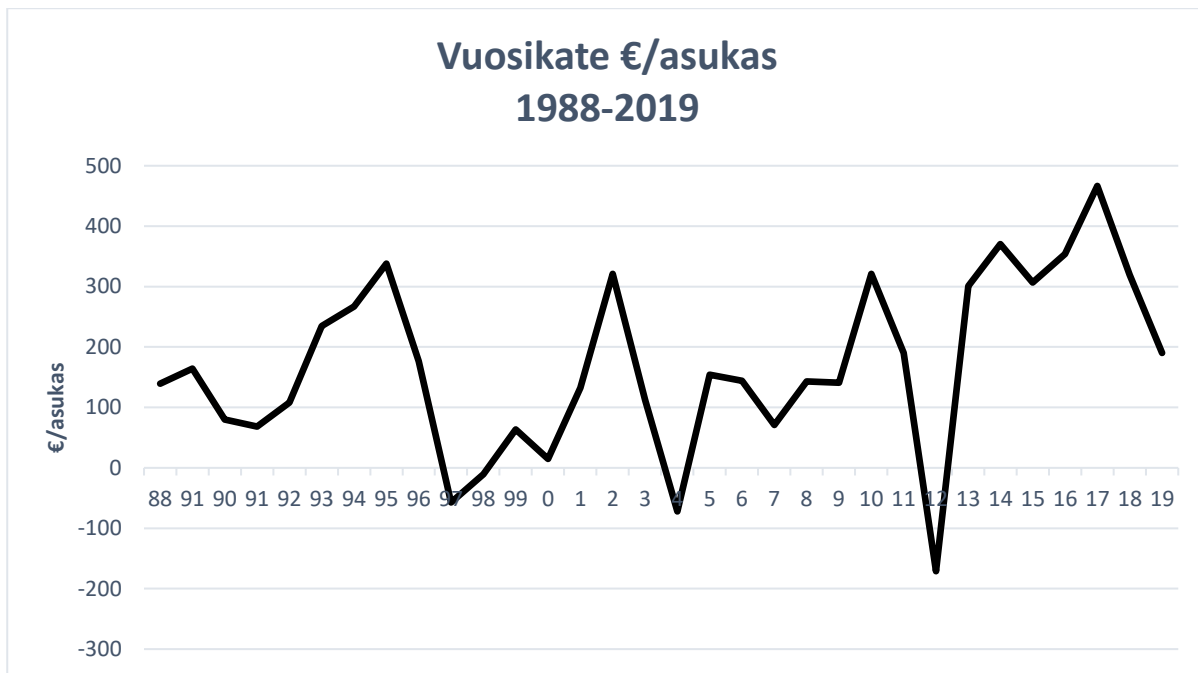
Koronavirusepidemiällä merkittävä vaikutus yleiseen ja alueelliseen taloudelliseen kehitykseen

Kuntaliiton helmikuun alun tiedote kuvaa kuntien vuoden 2019 tilinpäätösarvioihin perustuvaa tilannetta. Kuntatalous oli kriisissä jo ennen koronavirusepidemian nopeaa leviämistä myös Eurooppaan ja Suomeen. Kuntaliitto arvioi vielä helmikuussa, että vuosi 2020 olisi tuonut kuntatalouteen hengähdystauon. Liperin osalta vuoden 2020 talousarvio on 1,8 miljoonaa euroa alijäämäinen. Suurimpana selittävänä tekijänä on Siun soten maksuosuuden yli 6 % kasvu vuodesta 2019 vuoteen 2020. Talousarviovalmistelun yhteydessä päätettiin talouden tasapainottamisohjelman laatimisesta vuosille 2020-24.

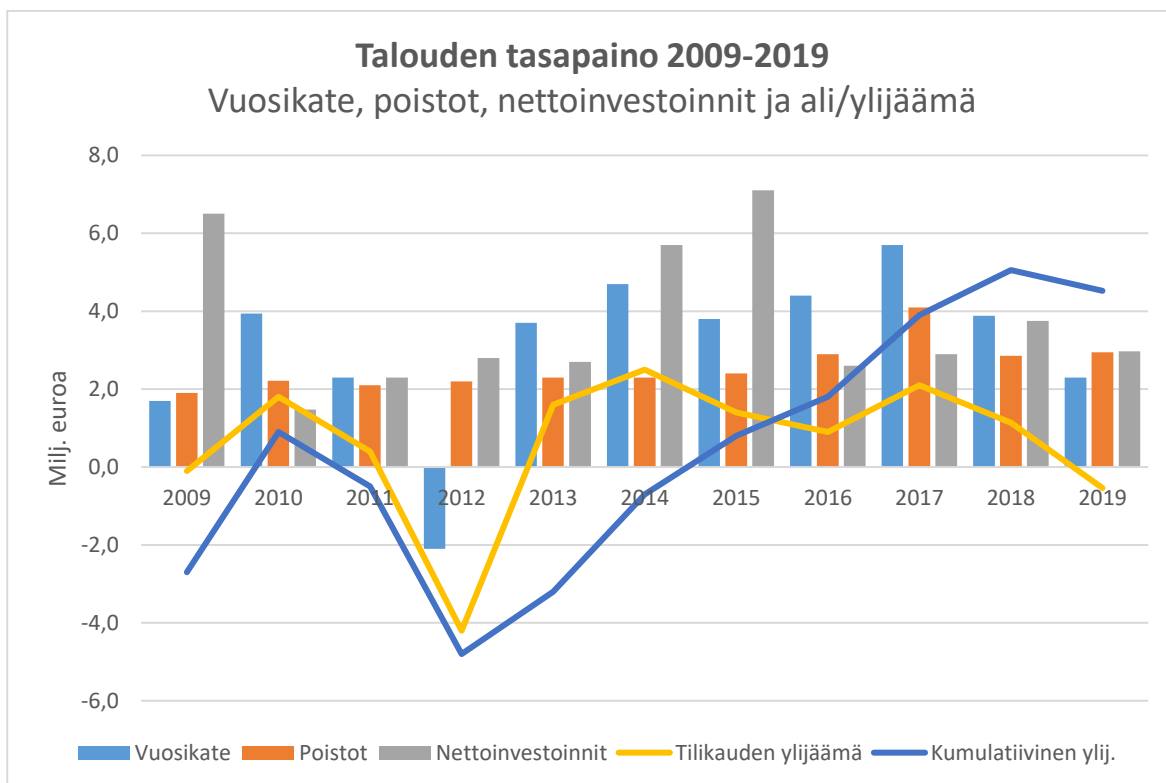
Maaliskuun aikana koronavirusepidemia muutti kuntatalouden näkymiä entistä synkemmiksi. Epidemian vaikutukset tulevat näkymään kuntataloudessa useiden kanavien kautta ja niiden kokonaisvaikutusta on vaikea arvioida. Yleisen taloustilanteen heikentyminen tulee näkymään kuntataloudessa esimerkiksi verotulojen ennakoitua huonompana kertymänä, työttömyyden kustannusten kasvuna, sote-kustannusten kasvuna, kunnan oman toiminnan kustannusten kasvuna ja luottotappioiden lisääntymisenä. Kuntatalouden ennakoitavuus heikenee ja kuntien tulisi varautua myös akuutin kriisin jälkeisiin korjaaviin toimenpiteisiin.

Kuntaliitto arvioi tiedotteessaan 22.3.2020, että koronaepidemia heikentää kuntien taloutta vuonna 2020 minimissään 1,5 miljardilla eurolla. Arvion mukaan koronavirusepidemian myötä kunnallis- ja yhteisöverotulot romahtavat yli 700 miljoonaa euroa. Sote-menot kasvavat vähintään 400 miljoonalla eurolla. Lisäksi muut talousvaikutukset, esimerkiksi pelastustoimen kustannusten kasvu, heikentävät kuntataloutta yli 100 miljoonaa euroa. Maksu- ja myyntituottojen arvioidaan pienenevän 200 miljoonaa euroa. Tiedotteen arviot perustuvat Kuntaliiton kyselyyn 24 suurimman kaupungin talousjohtajille.

Liperin kunnan taloudellinen kehitys

Vuosikate osoittaa sen tulo-rahoituksen, joka juoksevien menojen maksamisen jälkeen jää jäljelle käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainojen lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulo-rahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että tulo-rahoitus on riittävä, jos vuosikate on vähintään käyttöomaisuuden poistojen suuruinen. Vuonna 2019 suunnitelman mukaiset poistot olivat 244 €/asukas. Vuosikate oli 190 €/asukas, eikä riittänyt suunnitelman mukaisten poistojen kattamiseen.

Nettoinvestoinnit = Investointimenosta vähennetään rahoitusosuudet ja pysyvien vastaavien luovutustulot. Kun nettoinvestoinnit ylittävät vuosikatteen, investoinnit rahoitetaan lainalla.

Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

Olennaiset muutokset Liperin kunnan toiminnassa ja toimintaympäristössä on kuvattu kunnanjohtajan katsauksessa. Kunnan organisaatio ei muuttunut vuoden 2019 aikana.

Valtuuston joulukuussa 2017 tekemä kouluratkaisu tulee vaikuttamaan olennaisesti sekä kunnan toimintaan että talouteen. Taloudellisia vaikutuksia ennakoitiin ottamalla kuntastrategiaan 3,75 M€ vuosikatetavoite vuodelle 2019. Jo talousarviovaiheessa kävi selväksi, ettei tätä vuosikatetavoitetta tulla saavuttamaan ilman veronkorotusta. Valtuusto päätti pitää kunnallisveroprosentin ennallaan (21,50 %) ja poiketa kuntastrategian mukaisesta vuosikatetavoitteesta. Alkuperäinen talousarvio hyväksyttiin 1,9 M€ vuosikatteella. Talousarviomuutoksia tehtiin vielä joulukuun valtuustossa. Muutetun talousarvion mukainen vuosikate oli 1,8 M€ ja tilikauden alijäämä 1 M€. Vuosikatteen muodostui 2,3 M€ ja tilikauden alijäämäksi 0,53 M€. Tulos oli talousarviota parempi, mutta jäi kuitenkin kauas kuntastrategiassa asetetusta tavoitteesta.

Talouden osalta toimintakatteen kasvuksi muodostui 3,8 % vuoteen 2018 verrattuna. Toimintatuotot jäivät 3,2 % (610 000 €) pienemmiksi kuin vuonna 2018. Toimintatuottojen laskua selittävät lomituspalvelukorvausten pienentyminen noin 294 000 eurolla sekä laitoshuoltopalveluiden supistuminen 330 000 eurolla. Laitoshuoltopalveluiden osalta käytiin syksyllä 2018 yhteistoimintamenettely ja osa aiemmin Liperin kunnan palveluksessa olleesta henkilöstöstä siirtyi Siun sotelle. Vastaavasti Liperin kunnan Siun sotelle myymän laitoshuoltopalvelun määrä pieneni.

Toimintakuluissa merkittävin kasvu oli palvelujen ostoissa, jotka kasvoivat 2,2 % (1,13 M€). Siun soten mak-suosuuden kasvu selittää tästä puolet (0,59 M€). Muita merkittäviä selittäjiä ovat rakentamis- ja kunnossapitopalveluiden sekä kuljetuspalveluiden ostojen kasvaminen. Henkilöstömenot kasvoivat 1,9 % (400 000 €). Henkilöstökulujen kasvua selittävät muun muassa palkkojen yleiskorotus 1,0 %, palkkatuessa ja määräaikaisten palkkakustannuksissa tapahtunut selvä kasvu sekä lomarahaleikkauksen päättyminen. Lomapalkkavelka kasvoi lomarahaleikkauksen päättymisen takia noin 75 000 euroa ja kasvu olisi ollut huomattavasti suurempi, ellei jo syksyllä 2018 olisi linjattu, ettei vuodenvaihteessa 2019-20 saa olla jäljellä kuin viisi päivää vuosilomaa.

Työtuomioistuimessa on tällä hetkellä vireillä pelastushenkilökunnan suorittamaa varallaoloa ja varallaolosta maksettavia korvauksia koskevia kanteita. Kanteet on nostettu Joensuun kaupunkia vastaan ja ne koskevat Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen toimintaa. Kanteet koskevat aikaa, jolloin Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen toiminta oli Joensuun kaupungin alaista toimintaa. Asian käsittely on viivästynyt useita kertoja. Jotkin maakunnan kunnista tekivät vireillä olevasta asiasta pakollisen varauksen vuoden 2019 tilinpäätökseen. Liperin kunnan osalta pakollista varausta ei tehty, koska korvausvastuun toteutuminen ei tilinpäätöksen laadintavaiheessa ole varmaa. Oikeuskäytäntö huomioiden on mahdollista, että kanteet hyväksytään ainakin osittain. Pelastuslaitoksen arvion mukaan arvioidut kanteet olisivat noin 29 euroa asukas, eli Liperin osuus mahdollisesta korvauksesta olisi noin 350 000 euroa. Jos kanteet hyväksytään, tulee tämä heikentämään kunnan vuoden 2020 tilikauden tulosta.

Verotulot kasvoivat 1,26 M€ (3,2 %) vuodesta 2018, mutta toteutuivat kuitenkin valtakunnallisesta verotulojen kertymävajeen takia huomattavasti pienempänä kuin syksyllä 2018 talousarviovaiheessa ennakoitiin. Toisaalta syksyn 2019 synkimmät arviot eivät toteutuneet ja verotuloja kertyi lopulta 350 000 euroa muutettua talousarviota enemmän. Etenkin yhteisöverot asukasta kohden ovat Liperissä edelleen maakunnan alhaisimpien joukossa. Myös kiinteistöveron tuotto on varsin maltillinen.

Valtionosuudet puolestaan laskivat edelleen 0,44 M€ (1,6 %). Valtionosuuksien lasku olisi ollut vielä 0,525 M€ suurempi, ellei kuntien valtionosuuksien kilpailukykysovimuksen toteuttamisesta aiheutunutta kaksinkertaista valtionosuusvähennystä olisi päätetty maksaa vuoden 2021 sijasta jo vuonna 2020.

Alhaisen korkotason myötä korkokulut alenivat edelleen ja jäivät kolmatta vuotta peräkkäin pienemmiksi kuin saadut rahoitustuotot. Uudella pitkäaikaisella talousarviolainalla lyhennettiin vuoden aikana vanhoja korkeakorkoisempia lainoja. Lyhytaikaisten kuntatodistusten korot olivat koko vuoden ajan negatiiviset.

Vuosikate heikkeni vuoteen 2018 verrattuna 40,8 % ollen 2,297 M€ (190 €/asukas).

Vuonna 2019 suunnitelman mukaiset poistot olivat noin 2,95 M€. Liperin kunnan lainakanta oli vuoden lopussa 35,08 miljoonaa euroa, eli 2 904 euroa/asukas. Lainakannassa on kasvua vuoden 2018 vastaavien lukujen ollessa 33,4 miljoonaa euroa ja 2 753 euroa/asukas. Kassavarat olivat vuoden 2019 lopussa 0,9 M€ suuremmat kuin vuotta aiemmin.

Poistoeron tulouttamisen jälkeen tilikauden alijäämäksi muodostui noin 0,53 M€, mikä laskee taseeseen kertyneen ylijäämän noin 4,5 M€. Muihin alueen kuntiin verrattuna asukasta kohden ylijäämän muodossa oleva pelivara on edelleen maakunnan pienempiä lainakannan ollessa yksi suurimmista.

Työttömyysaste oli edelleen Liperissä maakunnan alhaisimpia. Vuoden 2019 lopussa työttömyysaste oli kuitenkin edellisvuotta korkeampia päätyen 11,6 %. Vuoden 2019 aikana matalimmillaan työttömyysaste oli toukokuussa 9,2 %.

Asukasmäärä oli vuoden lopussa 12 080, eli laski vuoden aikana 65 hengellä. Lopulliset asukasluokutiedot valmistuvat kesään mennessä. Tilinpäätöksen vertailutiedoissa 2018 käytetään vuoden 2018 ennakkollista väestötietoa 12 149, joka tarkentui vasta lopullisissa asukasluokutiedoissa 12 145 asukkaaseen.

Kunnan henkilöstö

Henkilöstöstrategiset painopistealueet:

Henkilöstöstrategiset painopistealueet suunnittelukaudelle 2018–2020 ovat:

- Meillä on selkeät tehtävänkuvat ja johtaminen on laadukasta
- Työmme on merkityksellistä
- Me kehitymme ja kehitämme ja olemme toiminnassamme osallisia
- Teemme yhdessä parempaa työhyvinvointia
- Tuemme kestäväää elämäntapaa ja kehitystä
- Teemme toimintaamme näkyväksi
- Työyhteisössämme kannustetaan sinnikkyyteen

Koko kunnan henkilöstöä koskevat tavoitteet

Tavoite			
Hyvinvointi			
Sairauspoissaolojen vähentyminen	Alle 8 000 kpv/v (2018: 8 265 kpv 2017: 8 079 kpv, 2016: 12 283 kpv sis.sote, 2015: 11 331 kpv sis.sote)	Mukautetun työn käytänteet, var- haisen tuen mal- lin päivitys, sai- rauspoissaolojen seuranta	Sairauspoissaolot 9 962 kpv, työtä- paturmista aiheu- tuneet poissaolot 234 kpv. Varhaisen tuen mallin päivitys on tehty yhteistyössä KunTeko 2020 – kunta- ja maa- kunta-alan työelä- män kehittämis- ohjelman kanssa. Hyväksyntä 1/20.
Työturvallisuusprosessien sujuvuus ja ajantasaisuus	Työsuojeluohjeis- tukset ja prosessit ovat ajantasaiset ja aktiivisessa käy- tössä. Ensiapukoulutuk- set säännöllisinä, tavoitteena saada jokaiseen yksik- köön ensiaputai- toisen henkilöt	Työsuojelutoimin- tamallien päivitys ja jalkautus Ensiapukoulutet- tujen määrät	Riskienarviointi ohjeistus valmis, varhaisen tuen malli ja päihdeoh- jelma hyväksyttä- viksi 1/20. Ris- kienarvioinnin tehty koko kun- taan. Ensiapukoulutus- tarpeet kartoi- tettu, ensiapukou- lutuksia 1 kpl (15 hlöä)
Elinvoima			
Positiivinen työnantajakuva	Luodaan yhteistä hyvää työnantaja- kuva	Rekrytointikoordi- naattorin tehtävä, sijaisuusproses- sien määrä	Sijaisrekrytointi- malli luotu ja otettu varhaiskas-

		Vierailut oppilaitoksissa.	vatuksessa, perusopetuksessa, siivous- ja ruokahuoltopalveluissa. Sijaistarpeita oli 864, joista täytettiin 73 %.
		Keskitetty ja valmentava kesätyöprojekti	Kesätyöprojekti keskitetty työllisyyspalveluihin, kaikki kunnan paikkoihin hakee neet on haastateltu. Kunnassa kesätyössä 65 nuorta.
Meillä on osaavat työntekijät	<p>Kuntaan saadaan rekrytoitua ja kiinnitettyä osaavaa työvoimaa.</p> <p>Henkilöstön osaamisesta huolehditaan kouluttamalla.</p> <p>Esimiesten osaamista ja taitoja vahvistetaan.</p>	<p>Kilpailukykyinen palkkaus ja työsuhteen ehdot. Selkeät ja ajantasaiset dokumentoidut perustehtävät. Säännölliset kehityskeskustelut</p> <p>Henkilöstön osaamiskartoitusten mahdollisuus selvitetään, laaditaan prosessi. Koulutussuunnitelman mukaiset koulutukset.</p> <p>Esimiehille hankitaan kohdennettu pitkäkestoinen valmennus, jolla varmistetaan laadukas esimiestyö.</p>	<p>Kunnassa oli avoinna 60 eri rekrytointia, yhteensä 164 henkilöä. Näistä 65 oli kesätyöpaikkoja. Paikoista 51 oli vakituisia ja 113 määräaikaisia. Avoimista paikoista virkoja oli 17 ja työsuhteita 147.</p> <p>Koulutussuunnitelma on vahvistettu yhteistoiminnassa. Osaamiskartoitusten osalta prosessin laadinta ei ole toteutunut.</p> <p>Esimiehille aloitettu 1,5 v kestävä esimiesvalmennus 2/19.</p>
Osallisuus			
Toiminnan näkyväksi tekeminen	Ilmianna hyvä tyyppi -kampanja vuodelle 2019	Tarinoita ja hyvien työkavereiden toiminnasta kertomista henkilöstölle. Palkitaan vähintään 1 hlö/kk ja tuodaan näkyväksi	Hyvä tyyppi-kampanjan aikana palkittiin 6 työntekijää.

Liperin kunnan henkilöstömäärä oli 31.12.2019 yhteensä 543. Henkilöstömäärä oli edellisen vuoden tasolla, vähennystä edellisen vuoden tilanteeseen oli 3 henkilöä. Määräaikaisten ja vakituisten suhteet sekä sukupuolijakaumat ovat säilyneet edellisten vuosien tasolla. Eläkeratkaisuja vuoden 2019 aikana oli yhteensä 16 henkilön osalta. Vuoden 2019 aikana rekrytointeja tehtiin hieman edellistä vuotta enemmän.

Seuraavassa taulukossa on kuvattu henkilötyövuosien kehittymistä kustannuspaikoittain. Tunnuslukuna on käytetty HTV2, jonka laskukaava on $HTV2 = \text{palkallisten palveluksessa olopäivien lukumäärä kalenteripäivinä} / 365 * (\text{osa-aikaprocentti} / 100)$, josta on vähennetty palkattomat poissaolot.

Hallintopalvelut	2018	2019	Hyvinvointipalvelut	2018	2019	Elinvoimapalvelut	2018	2019
Kunnanhallitus	1,4	1,4	Hyvinvoinnin hallinto	4,7	4,3	Elinympäristön hallinto	2,0	2,0
Hallintopalvelut	4,9	5,0	Hyvinvoinnin hankkeet	2,4	3,1	Kunnossapitopalvelut	7,5	6,5
Vaalit	0,1	0,2	Mattisenlahden koulu	5,2	5,1	Siivouspalvelut	20,3	20,2
Palvelupiste	1,5	1,4	Salokylän koulu	5,7	6,1	Laitoshuoltopalvelut	21,3	13,5
Kuntakuva	0,4	0,0	Liperin koulu	58,3	58,1	Jätehuolto	0,3	0,2
Elinkeinopalvelut	0	1,5	Ylämyllyn koulu	47,6	50,6	Liikenneväylät	0,4	0,7
Hankkeet	0,4	0,1	Viinijärven koulu	16,9	17,1	Puistot ja yleiset alueet	0,6	0,3
Talous- ja palkkahallinto	6,3	6,0	Muu perusopetus	4,1	3,8	Liikuntapaikat	3,6	3,5
Kuntouttava työtoiminta	0,0	0,0	Perhepäivähoito	22,2	19,2	Maankäyttö ja kaavoitus	2,8	3,3
Työllisyyspalvelut	6,8	7,5	Liperin päiväkoti	6,9	7,1	Ympäristöpalvelut	0,6	0,5
Henkilöstöpalvelut	2,5	2,9	Metsälän päiväkoti	8,3	8,5	Rakennusvalvonta	2,9	2,5
Tukityöllistetyt	18,2	21,1	Paloaukean päiväkoti	14,6	14,2	Puhdasvesilaitos	2,7	2,7
Maatalouslomitus/hallinto	3,4	3	Puolivälin päiväkoti	17,3	17,5	Viemärlaitos	2,8	2,7
Maatalouslomitus	62,3	57,6	Viinijärven päiväkoti	7,6	10,8	Hulevedet		0,1
Maaseutuelinkeinot/hallinto	2,5	1,7	Lautasuon päiväkoti	13	12,4	Ylämyllyn koulun keittiö	12,1	12,1
Maaseutuelinkeinot, Polvijärvi	1,4	1,5	Avoin/taikametsän päiväkoti	7,3	13	Liperin koulun keittiö	3,3	3,4
Maaseutuelinkeinot Outokumpu	0,6	0,6	Esiopetus	12	13,1	Viinijärven koulun keittiö	2,5	2,6
Maaseutuelinkeinot Juuka	1	0,6	Leikkitoiminta	7,7	7,6	Ravintokeskus	12,1	13,1
Maaseutuelinkeinot Ilo-mantsi	0,8	0,7	Liikuntapalvelut	2	2,6	Ruokahuollon hallinto	1	1,0
Maaseutuelinkeinot Kontiolahti	0,4	0,2	Nuorisotyö	2,1	3			
Maaseutuelinkeinot Joensuu	1,6	1,8	Kulttuuripalvelut	1,1	1,1			
Hallintopalvelut yhteensä	116,5	114,8	Hyvinvointipalvelut yhteensä	267	278,3	Elinympäristöpalvelut yhteensä	98,8	90,9

Tarkempi raportointi henkilöstön osalta kootaan henkilöstökertomukseen.

Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä toiminnan kehittymiseen vaikuttavista sekoista

Koronavirusepidemia

Koronavirusepidemian vaikutukset tulevat näkymään kuntataloudessa useiden kanavien kautta ja niiden kokonaisvaikutusta on vaikea tässä vaiheessa arvioida. Yleisen taloustilanteen heikentyminen tulee näkymään kuntataloudessa esimerkiksi verotulojen ennakoitua huonompana kertymänä, työttömyyden kustannusten kasvuna, sote-kustannusten kasvuna, kunnan oman toiminnan kustannusten kasvuna ja luottotappioiden lisääntymisenä. Kuntatalouden ennakoitavuus heikennee ja kuntien tulisi varautua myös akuutin kriisin jälkeisiin korjaaviin toimenpiteisiin.

Muut tekijät

Pohjois-Karjalassa sosiaali- ja terveystalouden järjestäminen maakunnan tasolla toteutui etupainotteisesti Siun soten aloittamisen myötä. Epätietoisuus valtakunnallisen sote- ja maakuntauudistuksen toteuttamismallista ja sen aikataulusta jatkuu edelleen. Yksittäisen kunnan kannalta molempiin liittyy aiempiin vuosiin verrattuna selvästi merkittävämpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä esimerkiksi rakennusten ja tukipalveluiden osalta. Sote- ja maakuntauudistuksen toteutuksen siirtyminen ja kaatuminen lopulta maaliskuussa 2019 ei helpottanut kuntien tilannetta. Useamman vuoden jatkuva epätietoisuus toteutusmallista ja aikatauluista ovat selvästi vaikeuttaneet kuntien suunnittelua ja rasittaneet kuntataloutta.

Soten käytössä olevat neliöt ovat pienentyneet merkittävästi jo Siun sote vuosien aikana. Vuoden 2016 lopun tilanteeseen verrattuna sote-tiloja on Liperissä vähentynyt noin 19 %, eli lähes 1 600 neliometriä.

Pohjois-Karjalan osalta uudistuksen kaatuminen tarkoittaa myös sitä, ettei sosiaali- ja terveystalouden rahoitus korjaannu lähemmäs väestön tarvetekijöiden määrittämää kustannustasoa. Toteutuessaan uudistus olisi nostanut Pohjois-Karjalan sote-palveluiden rahoitusta. Sote-kustannusten kasvu onkin yksi merkittävä riski kuntien taloudelliselle kestokyvyille. Tämä realisoitui Liperille jo vuodelle 2020, kun Siun soten maksuosuus kasvoi 6,2 %, vaikka Siun soten kehyskasvu onkin 2,2, %. Liperin maksuosuuden poikkeavan kasvun taustalla on Siun soten syyskuussa tekemä ennuste, jossa Liperin kunnan vuoden 2019 kasvuksi Siun sote arvioi 11,8 %. Siun soten tekemällä ennusteella oli 50 % vaikutus vuoden 2020 maksuosuuteen. Ennusteen poikkeuksellisen suuren kasvun perusteita selvitettiin aktiivisesti, mutta Siun sote ei muuttanut alkuperäistä ennustettaan. Ennusteen osuvuus selviää, kun vuoden 2019 lopulliset kuntakohtaiset tilinpäätöstiedot valmistuvat. Sote-uudistuksen kaatuminen ja rahoituksen riittämättömyys näkyvät niin Siun soten kuin kuntienkin yt-neuvotteluina ja säästötoimenpiteinä.

Jo kerran kaatuneessa uudistuksessa maaseutupalvelut olisivat siirtyneet maakunnalle. Liperi on tällä hetkellä maaseutupalveluiden yhteistoiminta-alueen isäntäkunta, joten tällä muutoksella olisi ollut kunnan kannalta naapurikuntaa suurempi vaikutus. Maaseudun elinkeinojen kehittämistoiminnan jatkuvuus on Liperin kunnan ominaispiirteet huomioiden tärkeää turvata mahdollisten tulevien uudistuksien yhteydessä. MELA on ilmoittanut tavoittelevansa nykyistä suurempia lomitusalueita, ja Liperi on ilmaissut alustavan halukkuutensa lomitusalueen laajentamisesta.

Valtakunnalliseen uudistukseen liittyen myös valtiosuusjärjestelmää oltiin uudistamassa. Valtiosuusien tason ennakointi onkin ollut kunnissa viime vuosina hyvin haastavaa. Tämä on vaikeuttanut ja vaikeuttaa edelleen kunnan taloustilanteen pidemmän aikavälin ennakointia. Liperin kunnan osalta vuosi 2019 oli kolmas peräkkäinen vuosi, jolloin valtiosuudet jäivät edellisvuotta pienemmiksi. Tämä siitäkkin huolimatta,

että kunnille maksettiin marras-joulukuussa 2019 valtionosuutta, joka oli suunniteltu maksettavaksi vasta vuonna 2020.

Vuosi 2019 ei ollut verotulojen ennakoinninkaan osalta aiempia helpempi. Jo vuonna 2018 nähtiin, miten vaikeaa verotulojen ennakoiminen muutostilanteissa on. Kuntatalouden ennätysvuodelle 2017 kirjatut verot osoittautuivat liian korkeiksi ja vuonna 2018 verotusta oikaistiin aiempia vuosia merkittävästi suuremmilla erillä vuonna 2017 liikaa pidätettyjen verojen palauttamiseksi. Kuntien vuoden 2019 talousarviot rakennettiin verotulojen osalta syksyllä 2018 ennustettujen poikkeuksellisen korkeiden kasvuprosenttien varaan. Tällöin ei osattu ennakoida tulorekisterin käyttöönoton ongelmia, saati vasta alkusyksystä 2019 selvinnyttä verokortt uudistuksen vaikutusta. Molemmat aiheuttivat kunnille verotulojen kertymävajeen ja Liperissäkin tuloarviota jouduttiin alentamaan syksyllä 2019 yli miljoonalla eurolla. Lopulta Liperin osalta verotulokertymä jäi 0,75 M€ pienemmäksi kuin syksyllä 2018 arvioitiin. Kertymävajeen ennakoitiin tasoittuvan jonkin verran vuoden 2020 puolella.

Kuntien lainakanta olisi muutoksessa jäänyt käytännössä ennalleen, vaikka uudistuksen myötä merkittävä osa toimintakatteesta olisi siirtynyt pois. Korkotason mahdollinen nousu aiheuttaakin aiempaa suuremman riskin kuntien taloudelliselle kantokyvyille. Koronaviruksen takia rahoitusmarkkinoilla on jo nähty nopeita muutoksia maaliskuussa 2020.

Myös kunta-alan kevään 2020 palkkaratkaisu vaikuttaa merkittävästi sopimuskauden henkilöstökustannuksiin. Määräaikaisen lomarahaleikkauksen päätyessä, lomarahojen palautuminen normaalitasolle heikensi vuoden 2019 toimintakatetta ja näkyy vielä kolmen kuukauden osalta myös vuoden 2020 palkkajaksotuksissa.

Valtuuston joulukuussa 2017 tekemällä kouluratkaisulla uuden yläkoulun rakentamisesta Ylämyllylle on tulevina vuosina olennainen vaikutus kunnan toimintaan ja talouteen. Toiminnallisesti koulupäätöksellä on vaikutuksia esimerkiksi opetuksen, tukipalveluiden ja koulukuljetusten järjestämiseen. Taloudellisesti investointi vaatii vuosikatetason nostamisen pysyvästi historiallista toteumaa korkeammalle tasolle. Tämän saavuttamiseksi kuntastrategiaan kirjattiin vuosittainen veroprosenttien tarkastelu talousarvionvalmistelun yhteydessä.

Ympäristötekijät

Liperin kunnan alueella suurimpia vesistöjä ovat Orivesi, Pyhäselkä ja Juojärvi. Järvien vedenlaatu on pääosin hyvä. Oriveden Kirkkolahti ja Heposelkä on luokiteltu tilaltaan tyydyttäväksi. Oriveden-Pyhäselän alue on vain Suomessa esiintyvän, erittäin uhanalaisen saimaannorpan tärkeää pesimä- ja elinaluetta. Kunnan alueella olevista järvistä Kuorinka, Särkijärvi ja alue Pyhäselästä kuuluvat Natura 2000 -verkostoon. Vesistöjen pahimpia kuormittajia ovat peltoviljely ja karjatalous sekä haja- ja loma-asutuksen jätevedet. Ympäristö- ja luonnonvara vastuualue saa painotuotteeksi piakkoin vesiensuojeluohjelman. Vesiensuojeluyhdistyksen perustaminen Kuoringalle etenee vuoden 2020 aikana.

Liperin kunnan alueella on huomattavat pohjavesivarat. Pohjavesialueita on kaikkiaan 20 ja niistä 12 on luokiteltu vedenhankinnan kannalta tärkeiksi (luokka 1). Pohjavesialueiden luokituksessa uutena määritelmänä tuli E-luokka. Tämän määritelmän perusteella pohjavedestä on suoraan riippuvainen pintavesi- tai maa-ekosysteemi. Yksittäisillä pohjavesialueilla riskiä pohjaveden laadulle aiheutuu muun muassa maa-ainesten otosta, maataloudesta, pienteollisuudesta, moottorirata- ja lentokenttätoiminnoista sekä asutuksen jätevesistä. Haja-asutusalueen vesihuoltoverkosto on kunnassamme kattava.

Liperissä ei ole yksittäistä suurta riskitoimintoa, mutta ympäristöriskejä muilla alueilla aiheutuu muun muassa teollisuudesta, jätteiden käsittelystä, polttoaineiden varastoinnista ja ampumaradoista.

Ympäristönsuojelun valvonta on vuoden 2019 alusta alkaen perustunut valvontasuunnitelmaan. Vuonna 2020 on tarkoitus tehdä ympäristönsuojelun valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia luvanvaraisille ja rekisteröidyille laitoksille 7 kpl. Suunnitelman mukaisia tarkastuksia tehdään valvontasuunnitelman mukaan ja niistä peritään taksan mukaiset maksut.

Ympäristönsuojelun valvonnan muita katselmuksia tai valvontakäyntejä tehdään kuntalaisilta tai muilta viranomaisilta tulleiden ilmoitusten perusteella. Nämä tarkastukset ja havainnointikäynnit eivät ole laskutettavia suoritteita, sellaisia ovat muun lainsäädännön mukaan tehtävä valvonta tai ilmoitusten, valitusten ja muiden yhteydenottojen perusteella tehtävät tarkastukset ja havainnointikäynnit. Mikäli katselmuksella tulee esille sellaisia asioita, jotka johtavat toimenpiteisiin, kuten hallintopakkoasiana annettu kiello, määräys tai keskeyttämisen valvomiseksi tehty tarkastus tms. niin silloin peritään maksutaulukon mukainen valvontamaksu.

Ympäristönsuojelun sähköiseen valvontaan on otettu käyttöön YLVA vuoden 2018 alusta. Järjestelmä on suunnattu ympäristönsuojelulain nojalla lupa-, ilmoitus- ja rekisteröintivelvollisille sekä jätelain nojalla ilmoitus- ja rekisteröintivelvollisille asiakkaille. Tässä järjestelmässä myös kunnille raportointivelvolliset voivat toimittaa tarkkailutiedot sähköisessä muodossa.

Jätehuollon palvelutehtäviä hoitaa Liperissä jätehuolto-yhtiö Puhas Oy. Vuonna 2018 avattiin Ylämyllylle punnitukseen perustuva jäteasema ja siitä on kertynyt kokemusta vuoden verran. Kunta hoitaa tehtävät, joita ei ole annettu jätehuolto-yhtiön hoidettaviksi. Näitä ovat muun muassa puutarhajätteiden ja ylijäämämaiden vastaanotto. Jätehuollon viranomaistehtäviä hoitaa Joensuun alueellinen jätelautakunta. Jätehuollon valvonta kuuluu kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Liperi on osallistunut Kohti hiilineutraalia kuntaa -hankkeeseen vuodesta 2015. Osallistumisellaan Liperi on sitoutunut tavoittelemaan 80 prosentin päästövähennystä vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta.

Liperin kunnassa kasvihuonepäästöt jakautuvat kahden suurimman päästölähteen mukaan liikenteelle 28 % päästöistä ja maataloudelle 31 % päästöistä. Kunnan asukaskohtaiset päästöt ovat Liperissä noin 8,9 hiilidioksidiekvivalenttitonnia (2017). Keskimäärin kuntien päästöt olivat asukasta kohti laskettuna 10,7 tonnia vuonna 2017. Päästöt ovat olleet viimevuodet loivassa laskusuunnassa.

Riskiä vieraslajien leviämisestä luontoon lisää kansainvälinen kauppa, lisääntyvä matkailu ja verkkokauppa. Ihmisten ja tavaroiden mukana kasvit, eläimet ja erilaiset taudin aiheuttajat pääsevät kulkeutumaan uusille alueille ja voivat muodostua vaikeasti hävitettäväksi haitallisiksi vieraslajeiksi. Ympäristönvalvonnan resurssit eivät riitä torjumaan vieraslajien leviämistä.

Korruptio, ihmisoikeudet ja sosiaalinen eriarvoisuus

Korruptiolla tarkoitetaan vallan ja vaikutusvallan väärinkäyttöä. Laajan määritelmän mukaan korruptio voi olla lainvastaista, moitittavaa ja epäeettistä toimintaa ja sillä on erilaisia ilmenemismuotoja. Liperin kunnan valtuusto on hyväksynyt sisäisen valvonnan ohjeet 20.12.2013. Sisäisestä valvonnasta ohjeistetaan myös hallintosäännössä ja konserniohjeessa. Ohjeilla pyritään takaamaan hyvän hallinto- ja johtamistavan toteutuminen sekä ehkäisemään väärinkäytöksiä.

Lahjonnalla tarkoitetaan lahjuksen tai muun perusteettoman edun saamista tai edes sen mahdollisuuden pyytämistä, tarjoamista, antamista, vaatimista tai hyväksymistä joko suoraan tai välillisesti siten, että se vaikuttaa joko kohdehenkilön tehtävien asianmukaiseen suorittamiseen tai siihen, miltä hänen toimintansa ulkopuolisista vaikuttaa. Edun taloudellisesta arvosta yksinään ei voi päätellä, onko kyse lahjonnasta tai luottamusta vaarantavasta edusta. Myöskään rikoslaisa lahjan tai edun luonnetta tai arvoa ei ole määritelty.

Liperin kunnalla ei ole erikseen hyväksyttyä ohjeistusta kunnan vieraanvaraisuuteen tai edustukseen liittyen, vaan tältä osin on hyödynnetty Kuntaliiton ohjetta vieraanvaraisuudesta, eduista ja lahjoista (Kuntaliiton yleiskirje 17/2017).

Ilmoitusvelvolliset johtavat luottamushenkilöt ja viranhaltijat ovat tehneet Kuntalain 84 §:n mukaiset sidonnaisuusilmoitukset. Tarkastuslautakunta valvoo ilmoittautumisvelvollisuuden toteutumista ja on käsitellyt sidonnaisuusilmoitusten päivittämistä 31.10.2019 (§ 57).

Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia edistetään kunnan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmalla. Liperin kunnan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma vuosille 2017-2019 on hyväksytty marraskuussa 2016 henkilöstöjaostossa.

Väestön hyvinvointi ja terveys

Kunnan hyvinvointityötä ohjaa hyvinvointityöryhmä, joka toimii myös paikallisena neuvottelukuntana. Paikallinen neuvottelukunta kokoontui vuonna 2019 kuusi kertaa. Neuvottelukunnan kokouksissa on käsitelty ajankohtaisia asioita kunnasta, järjestöiltä, seurakunnista sekä Siun sotelta.

Liperin kunnassa tehtiin laajan hyvinvointikertomuksen väliarviointi vuonna 2019. Se käsiteltiin valtuustossa 27.5.2019 § 40. Seuraavan kerran yhtä laaja arviointi tehdään keväällä 2021. Kuluvan vuoden aikana valmistellaan kuitenkin jo uutta laajaa hyvinvointikertomusta tulevalle valtuustokaudelle.

Laajan hyvinvointikertomuksen painopisteitä

1. Ikäihmisten hyvinvoinnin kehittäminen
2. lasten ja nuorten turvallinen kasvu ja kehitys
3. työllisyyden edistäminen
4. hyvinvointityön näkyväksi tekeminen

Suuri osa liperiläisistä on lapsia ja lapsiperheitä, heitä on enemmän kuin valtakunnassa keskimäärin. Työikäisiä ja ikäihmisiä on hieman valtakunnallista keskiarvoa vähemmän.

Lapsiperheistä yksinhuoltajaperheitä on hieman valtakunnanlista keskiarvoa vähemmän, mutta lyhytaikaista toimeentulotukea tarvitsevien yksinhuoltaperheiden määrä näyttää kasvavan. Siun sotelta sadun tiedon mukaan kokonaisuutena täydentävän toimeentulon myöntäminen on vähentynyt, mutta perustoimeentulon määrä Liperissä on kuitenkin kasvanut. Lapsiperheköyhyys onkin noussut hyvinvointityössä yhdeksi huolen aiheeksi.

Maakunnallista hyvinvointistrategiaa valmisteltiin vuonna 2019. Siinä on kuvattu alueemme asukkaiden hyvinvoinnin haasteet, jotka koko maakunnassa ovat hyvin samansuuntaiset pienillä kuntakohtaisilla vaihteiluilla.

Kelan sairauspäivärahaa saaneiden 16-64 vuotiaiden määrä on Liperissä valtakunnallista keskiarvoa suurempi ja se on kasvanut vuodesta 2017 vuoteen 2018 (2019 lukua ei vielä saatavilla). Maakunnallisestikin alueen väestön sairastavuus on suurta.

Ylipainoisten lasten ja aikuisten määrä on huolestuttavan suuri. 7-16 vuotiaista liperiläisistä noin 25% on ylipainoisia, pojilla tuo prosenttimäärä on hieman tyttöjä suurempi. Ylipaino lisää huomattavasti riskiä 2-tyyppin diabetekseen ja muihin liitännäissairauksiin.

Alkoholin ja muiden päihteiden runsas käyttö heikentää liperiläisten hyvinvointia. Uusimmassa kouluterveyskyselyssä tupakan, alkoholin ja kannabiksen käyttö olivat kaikki kasvaneet Liperissä verrattuna edelliseen mittaukseen. Päihteiden käytön ongelmat näkyvät kaikissa ikäluokissa. Vuodelle 2020 on asetettu tavoitteeksi ennaltaehkäisevän päihdetyön suunnitelman laatiminen Liperiin.

Yksinäisyys ja uupumuksen tai masennuksen kokemukset näkyvät selvästi lisääntyneen kouluterveyskyselyn mukaan yläkoulun 8.-9. luokkalaisilla, mutta myös muissa ikäluokissa. Myös ikäihmisten yksinäisyys on nousut esille useissa eri yhteyksissä.

Lasten ja nuorten mielenterveysongelmat näyttäytyvät Liperissä edelleen suurina. Etenkin nuorisopsykiatrian palveluiden käyttö on kunnassamme suurta. Olemme palkanneet sekä varhaiskasvatukseen että perusopetukseen hyvinvointipedagogeja lasten varhaiseen tukeen ehkäisemään kalliita erikoissairaanhoidon ja lastensuojelun toimia.

Liperin kunnassa jatkamme edelleen lape-ohjelman toimenpiteitä matalan kynnyksen palveluiden kehittämiseksi moniammatillisessa perhekeskusverkostossa yhdessä Siun soten, seurakuntien ja yhdistysten kanssa. Kunnan lape-työryhmä kokoontuu säännöllisesti. Vuonna 2019 lapsiperheiden matalan kynnyksen kohtaamispaikka Kota vakiinnutti paikkansa Ylämyllyn monitoimitalolla. Uutena ilmiönä lape-työlle on tullut tarve vanhempien ja lasten eroauttamiselle.

Liperin kunnan esi- ja perusopetukseen on tehty yhteiset, kaikkia kouluja koskeva kriisisuunnitelma sekä yhteinen suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Yhteiset suunnitelmat varmistavat yhtenäiset toimintatavat hyvinvoinnin tukemisessa.

Vanhemmat tarvitsevat paljon tukea kasvatustyön tueksi. Kunnan omissa palveluissa sekä sosiaalitoimessa on pohdittu vanhemmuuden tuen muotoja ja varhaisen puuttumisen keinoja (mm. lapset puheeksi menetelmä, systeeminen lastensuojelu yms.). Lastensuojelun avohuollon asiakkuuksia on Liperissä enemmän kuin maassa keskimäärin.

Ikäihmisten palveluissa on varauduttu yli 75- vuotiaiden liperiläisten määrän nopeaan kasvuun. Siun sotelle on perustettu ikäihmisten palveluissa tietojohtamisen työryhmä, jonka tehtävä on kehittää ennaltaehkäisevää toimintaa. Työ vaatii tiivistä Siun soten, kunnan ja kolmannen sektorin yhteistyötä. Työhön laaditaan seurantamittaristoa moniammatillisessa yhteistyössä. Yli 75 -vuotiaiden kotona asumisen tukemisessa tavoitteena on, että heistä 92% asuisi kotona. Kotona asuvista noin 14 % arvioidaan olevan enemmän tukea tarvitsevia ikäihmisiä.

Terveyskeskuksessa on aloitettu kiirevastaanottomalli syyskuussa 2019, mallissa konsultoivat lääkärit ovat vastaanotolla sairaanhoitajien tukena ja koko päivä on heillä varattu kiiretoimenpiteisiin. Näin varmistetaan nopeammat hoitoketjut asiakkaille.

ikäihmisten neuvosto on toiminut vuoden 2019 aikana aktiivisesti. Neuvosto kokoontui 6 kertaa ja järjesti monenlaista toimintaa kunnan ikäihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Vammaisneuvosto on tehnyt kunnan ensimmäisen vammaispoliittisen ohjelman valmistelua syksyllä 2019. Se tuodaan valtuustolle hyväksyttäväksi 2020.

Työttömyys on Liperissä Pohjois-Karjalan vertailussa vähäistä, kuitenkin työmarkkinatuen kuntaosuus on merkittävä.

Talousarviossa hyvinvointityön tavoitteita on asetettu sekä keskushallintopalveluiden alueellisen yhteistyön tulosalueen sekä hyvinvointipalveluiden eri tulosalueiden toiminnallisiin tavoitteisiin. Tilinpäätöksessä asetettujen tavoitteiden toteumaa arvioidaan samoissa kohdissa.

1.2 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Kunnan toimintaa ohjaavat voimassa oleva lainsäädäntö, hallintosääntö ja muu ohjeistus. Valtuusto on hyväksynyt sisäisen valvonnan ohjeet 20.12.2013. Ohjeiden mukaan kukin toimiala laatii sisäisen valvonnan suunnitelman vuosittain. Käytännössä suunnitelma on sisällytetty tammikuussa käsiteltävään käyttösuunnitelmaan. Sisäistä valvontaa toteutetaan palvelualuekohtaisesti. Käytössä on muun muassa sisäisen valvonnan muistilista.

Koko kuntaa koskevan sisäisen valvonnan teknistä toteuttamista ovat jo pidempään helpottaneet henkilöstö- ja taloushallinnon raportointijärjestelmät ja ohjelmistojen ominaisuudet. Lisäksi maakuntaverkon ja ohjelmistojen käyttöoikeuksien tekninen hallinta on parantunut vuosittain.

Keskushallintopalveluiden vuosittainen sisäinen valvonta 2019

EU-tietosuoja-asetus edellyttää julkisilta toimijoilta ohjeistusta, dokumentointia ja prosessien kuvaamista. Tietoturvadokumentit (Henkilöstön tietoturva- ja tietosuojaopas, Tietoturva- ja tietosuojasuunnitelma, Tietoturvapoliittikka) hyväksyttiin kunnanhallituksessa helmikuussa 2019. Tietosuojaoselosteet on laadittu ja ne on julkaistu kunnan verkkosivuilla.

Esimies vastaa siitä, että jokainen kuntaan tuleva uusi työntekijä suorittaa Graniten tietosuojakoulutuksen peruskurssit. Jokainen kunnan työntekijä, luottamushenkilö, järjestelmien ja palveluiden käyttäjä sekä tietojärjestelmän pääkäyttäjä vastaavat tietoturvallisuuden toteuttamisesta, valvonnasta ja kehittämisestä omalta osaltaan.

Tiedonohjaussuunnitelman ja asianhallintajärjestelmä Dynasty 10 käyttöönotto toteutui vuoden vaihteessa 2019/2020. Tiedonohjaussuunnitelma-työ jatkuu ja lopullisena tavoitteena on sähköisen arkistoinnin luvan haku tulevina vuosina. Tietoturva- ja tietosuojan parantaminen on osa jatkuvaa kunnan toiminnan kehittämistä, jatkuvuuden varmistamista ja sisäistä valvontaa.

Palkan ja muiden korvausten maksamisessa noudatetaan sopimuksia ja kunnan viranomaisen päätöksiä. Palkkasihteerillä ja palkka-asiamiehellä on oikeus palauttaa palvelualueelta tullut palkkaperuste uudelleen valmisteluun, mikäli palkkaperusteessa havaitaan virheellisyys. Palvelualueet tarkastavat palkkaperusteiden oikeellisuutta oman sisäisen tarkastuksen suunnitelman mukaisesti. Vuosittain palkkaneuvotteluihin liittyen palkkojen oikeellisuutta tarkkaillaan koko kunnan tasolla.

Kassat tarkastetaan vähintään kerran vuodessa, kirjanpitoaineisto tarkastetaan tilinpäätöksen yhteydessä, tilit täsmätään kerran kuukaudessa. Laskujen asiatarastuksesta ja hyväksymisestä annetaan koko kuntaa koskevat ohjeet vuosittain. Asiatarkastajat ja hyväksyjät ja heidän varahenkilönsä nimetään kustannuspaikoittain.

Ohjelmistojen käyttöoikeudet haetaan esimiehen pyynnöstä. Pääkäyttäjät luovat oikeudet ja tarkastavat säännöllisesti käyttöoikeuksien ajantasaisuuden. Tietosuoja-asetukseen liittyen käyttöoikeuksiin liittyviä prosesseja ja dokumentaatiota käytiin läpi ja kehitettiin edelleen.

Viranhaltijapäätökset annetaan tiedoksi kunnanhallitukselle ja maaseutulautakunnalle.

Talouden seuranta ja raportointia toteutetaan vuosittain. Lisäksi talousarvion täytäntöönpanon yhteydessä annetaan koko kuntaa koskevia ohjeita.

Maaseutuviranomaistoimintaa valvovat kansalliset viranomaiset (TE-keskus, Kuntatarkastus), valtiontalouden tarkastuskeskus ja EU-komission tilituomioistuin sekä EU-komission tarkastus. Lomituksen viranomais-toimintaa ja lomayksikön muuta toimintaa valvoo Mela.

Hyvinvointipalveluiden vuosittainen sisäinen valvonta 2019

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan niitä toimintatapoja ja prosesseja, joilla varmistetaan Liperin hyvinvointipalvelujen tavoitteiden mukainen toiminta, resurssien tarkoituksenmukainen ja taloudellinen käyttö niiden saavuttamiseksi.

Hyvinvointipalvelujen talousarvio

Vuoden 2019 talousarvio oli valmisteluvaiheessa tehty realistiseksi. Vuoden aikana toimintaan on kuitenkin tullut useita muutoksia sekä lisäresurssitarpeita, joista on tiedotettu hyvinvointilautakuntaa kokouksien yhteydessä. Talousarvion toimintakatetta muutettiin toisen talousraportin yhteydessä. Muutokset ja lisäresurssin tarpeet on yksilöity tilinpäätöksessä.

Hyvinvointipalveluissa vuonna 2019 käynnistettiin alkuvuodesta organisaatorakenteen tarkastelu. Hyvinvointijohtaja valittiin kuntaan syyskuussa 2019 johtamaan koko palvelualueita ja jaetusta johtajuudesta luovutaan vuoden 2020 alusta.

Toiminnan ja talouden raportointi

Hyvinvointipalvelujen talousarvion toteutumisesta ja sairauspoissaoloista raportoitiin kuukausittain lautakunnalle ja kolmannesvuosittain kunnanhallitukselle. Tulosityksiköt raportoivat palvelualuejohtajille yksiköidensä taloudessaan tapahtuvista muutoksista välittömästi. Talouden seuranta tapahtui myös hyvinvointipalvelujen johtoryhmässä.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta arvioitiin myös johtoryhmässä sekä tulosalueiden omissa johto- ja työryhmissä. Sisällöllisistä tavoitteista keskusteltiin hyvinvointilautakunnassa, jotta kaikki tahot tietävät tavoitteiden mukaisen työskentelyn etenemisestä, mahdollisista esteistä ja aikataulusta.

Riskienhallinta

Palvelualueenjohtajat vastasivat hyvinvointipalvelujen riskienhallinnan toimeenpanosta ja heille raportoitiin niistä tarvittaessa. Tulosityksikön esimies vastaa siitä, että yksikön operatiivisten tavoitteiden toteutumista uhkaavat riskit tunnistetaan ja arvioidaan sekä ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin.

Elinympäristöpalvelujen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kertomus vuodelta 2019

Sisäisen valvonnan painopisteitä vuonna 2019 ovat tilaajavastuu ja elinympäristöpalvelujen sopimukset.

Elinympäristöpalveluiden voimassaolevien sopimusten osalta ylläpidetty excel -taulukkoa sopimuskumppaneista ja tilaajavastuuasiakirjat tarkastettu vuoden 2019 aikana.

Vuoden 2019 aikana suoritettujen hankintojen ja urakoiden osalta tilaajavastuuasiakirjat tarkastettu sopimuksen allekirjoituksen yhteydessä.

Vuoden 2019 aikana päättyneet sopimukset tarkasteltu ja uusittu tarvittaessa.

Palvelunostosopimukset päättyneet 31.12.2019. Elinympäristöpalvelut yhdessä Pohjois-Karjalan hankintatoimen kanssa kilpailuttanut tarvittavat palvelut kaudeksi 2020-2022.

Keskeiset johtopäätökset ja sisäisen valvonnan kehittäminen taloussuunnittelukaudella

Palvelualuekohtaisiin raportteihin perustuen vuoden 2019 osalta voidaan todeta, ettei sisäisessä valvonnassa ole havaittu poikkeamia.

Kunnanhallituksen hyväksymän sisäisen valvonnan ohjeen mukaan kunnanjohtaja seuraa kuntaenemmistöisten tai kunnan määräysvallassa toimivien yhteisöjen toimintaa ja tarvittaessa raportoi yhteisöjen toiminnasta kunnanhallitusta. Kunnanjohtaja osallistuu vuoden aikana useisiin Lipertek Oy:n ja Kiinteistö Oy Liperin Vuokralalojen hallitusten kokouksiin. Yhtiöiden osalta ei ollut erikseen raportoitavaa.

Sisäisen valvonnan ohje on hyväksytty vuonna 2013 ja toiminta on sen pohjalta vakiintunutta. Yhtenä sisäisen valvonnan kehittämistoimenpiteenä taloussuunnittelukaudella on sisäisen valvonnan ohjeistuksen päivittäminen ja vakiintuneiden käytäntöjen tarkastelu.

Kokonaisvaltaista riskienhallintaa on kunnassa valmisteltu, mutta mallia ei ole ehditty viimeistellä ja jalkauttaa. Taloussuunnittelukaudella myös kokonaisvaltainen riskienhallinta tulisi saada jalkautettua ja luontevaksi osaksi talousarvioita ja tilinpäätöksiä.

1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tuloslaskelma (ulkoiset erät)	2019	2018
Toimintatuotot	11 848 819	12 575 160
Toimintakulut	-76 935 128	-75 249 825
Toimintakate	-65 086 310	-62 674 666
Verotulot	40 749 175	39 488 312
Valtionosuudet	26 532 902	26 970 041
Rahoitustuotot ja -kulut	101 447	94 660
Vuosikate	2 297 214	3 878 347
Poistot ja arvonalentumiset	-2 950 996	-2 856 452
Satunnaiset erät	0	0
Tilikauden tulos	-653 781	1 021 895
Tilinpäätössiirrot	119 183	119 183
Tilikauden ylijäämä	-534 598	1 141 079

Tuloslaskelman tunnuslukuja	2019	2018
Toimintatuottojen %-osuus toimintakuluista	15,40	16,71
Vuosikate % poistoista	77,85	135,77
Vuosikate €/asukas	190,17	319,23
Asukasmäärä*	12 080	12 149

*) Tilinpäätöksen vertailutietona on vuoden 2018 hyväksytyssä tilinpäätöksessä käytetty ennakkollinen väestötieto 12 149, joka tarkentui vasta lopullisissa asukaslukutiedoissa 12 145 asukkaaseen.

Tuloslaskelma kuvaa tilikaudelle jaksotettujen tulojen riittävyttä tilikaudelle jaksotettujen menojen kattamiseen.

Toiminnan rahoitus

Rahoituslaskelma (1000 €)

	31.12.2019		31.12.2018	
TOIMINNAN RAHAVIRTA				
VUOSIKATE	2 297		3 878	
TULORAHOITUKSEN KORJAUSET	-188	2 109	-372	3 507
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
INVESTOINTIMENOT	-3 052		-3 752	
RAHOITUSOSUUDET INVESTOINTIMENOIHIN	85		0	
PYSYVIEN VASTAAVIEN LUOVUTUSTULOT	204	-2 764	158	-3 594
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		-654		-87
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET				
ANTOLAINASAAMISTEN LISÄYS	-24		-6	
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS	0	-24	783	777
LAINAKANNAN MUUTOKSET				
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	9 000		8 000	
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-6 471		-6 636	
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS	-895	1 634	-1 090	275
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET				
TOIMEKSIANTOJEN VAROJEN JA PÄÄOMIEN MUUTOKSET	-14		-83	
VAIHTO-OMAISUUDEN MUUTOS	21		-2	
SAAMISTEN MUUTOS	-97		164	
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	36	-54	118	196
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		1 556		1 248
RAHAVAROJEN MUUTOS		902		1 160
RAHAVAROJEN MUUTOS				
RAHAVARAT 31.12.	3 673		2 771	
RAHAVARAT 01.01.	2 771	902	1 611	1 160

Rahoituslaskelman tunnusluvut	2019	2018
Investointien tulorahoitus, %	77,42	103,37
Laskennallinen lainanhoitokate	0,55	0,93
Kassavarat 31.12., M€	3,7	2,8
Kassan riittävyys, pv	15	12
Asukasmäärä	12 080	12 149

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta:

2019	-676 731,54 €
2018	-1 373 298,70 €
2017	-720 601,71 €

Rahoitusasema ja sen muutokset

Tase (1000 €)

VASTAAVAA	31.12.2019	31.12.2018
PYSYVÄT VASTAAVAT		
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET		
Muut pitkävaikutteiset menot	2 939	3 127
	<hr/>	<hr/>
	2 939	3 127
AINEELLISET HYÖDYKKEET		
Maa- ja vesialueet	5 109	4 942
Rakennukset	28 473	29 514
Kiinteät rakenteet ja laitteet	11 252	11 461
Koneet ja kalusto	356	171
Muut aineelliset hyödykkeet	2	2
Ennakkomaksut ja keskeneräiset työt	1 270	255
	<hr/>	<hr/>
	46 461	46 345
SIJOITUKSET		
Osakkeet ja osuudet	7 974	7 901
Muut lainasaamiset	1 433	1 433
Muut saamiset	95	71
	<hr/>	<hr/>
	9 502	9 405
PYSYVÄT VASTAAVAT	58 901	58 877
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
VAIHTO-OMAISUUS		
Valmiit tuotteet	0	21
	<hr/>	<hr/>
	0	21
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	564	596
Lainasaamiset	0	6
Muut saamiset	345	241
Siirtosaamiset	441	409
	<hr/>	<hr/>
	1 349	1 252
RAHAT JA PANKKISAAMISET	3 673	2 771
	<hr/>	<hr/>
	3 673	2 771
VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 022	4 044
VASTAAVAA	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>
	63 923	62 921

VASTATTAVAA	31.12.2019	31.12.2018
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	14 982	14 982
Edellisten tilikausien alijäämä	5 056	3 915
Tilikauden yli/ alijäämä	-535	1 141
	<u>19 504</u>	<u>20 038</u>
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	1 322	1 441
	<u>1 322</u>	<u>1 441</u>
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Lahjoitusrahastojen pääomat	85	99
	<u>85</u>	<u>99</u>
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	25 068	22 855
Lainat julkisyhteisöiltä	1 781	1 801
Liittymismaksut	2 342	2 274
	<u>29 190</u>	<u>26 930</u>
Lyhytaikainen		
Joukkovelkakirjalainat	0	2 000
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	6 437	5 809
Lainat julkisyhteisöiltä	20	313
Lainat muilta luotonantajilta	1 769	664
Saadut ennakot	4	4
Ostovelat	1 929	1 707
Muut velat	414	372
Siirtovelat	3 247	3 544
	<u>13 821</u>	<u>14 413</u>
VIERAS PÄÄOMA	43 012	41 342
VASTATTAVAA	63 923	62 921

Taseen tunnusluvut	2019	2018
Omavaraisuus %	32,58	34,14
Lainakanta M€	35,08	33,44
Lainat €/asukas	2 904	2 753
Suhteellinen velkaantuneisuus %	54,35	52,30
Lainat ja vuokravastuut, 1000 €	36 991	
Lainat ja vuokravastuut €/asukas	3 062	
Kertynyt ylijäämä/M€	4,5214	5,0560
Kertynyt ylijäämä/asukas	374	416
Lainasaamiset, 1000 €	1 433	1 433
Asukasmäärä	12 080	12 149

Tunnusluvut

TULOSLASKELMA

Toimintatuotot/Toimintakulut %

$100 \times \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$

Tunnusluku osoittaa, paljonko toiminnan kuluista saadaan katettua kunnan laskuttamilla toimintatuotoilla. Tunnusluku vähennettynä sadasta kertoo, mikä osuus toimintamenoista on rahoitettava verotuloilla, valtionosuuksilla ja muilla tuotoilla.

Vuosikate % poistoista

$100 \times \text{Vuosikate} / \text{Poistot ja arvonalentumiset}$

Kun tunnusluvun arvo on 100 % tai suurempi, oletetaan kunnan tulorahoituksen olevan riittävä.

Vuosikate euro/asukas

Tunnusluvulla arvioidaan tulorahoituksen riittävyttä. Luvulla ei ole kaikkia kuntia koskevaa tavoitearvoa.

RAHOITUSLASKELMA

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €

Rahoituslaskelman välitulos Toiminnan ja investointien rahavirta itsessään on jo tunnusluku, jonka positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen. Negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa.

Toiminnan ja investointien rahavirta ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulorahoitus, %

$100 \times \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenoista on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, joka on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.

Laskennallinen lainanhoitokate

$(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Laskennalliset lainanlyhennykset})$

Laskennallinen lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja laskennallisten lyhennysten maksuun. Laskennallinen lainanlyhennys saadaan jakamalla taseen lainat kahdeksalla, joka kuvaa oletettua jäljellä olevaa laina-aikaa.

Tulorahoitus on riittävä lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

Luotettavan kuvan kunnan lainanhoitokyvystä saa tarkastelemalla tunnuslukua useamman vuoden jaksolla. Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä, kun tunnusluku on 1-2 ja heikko, kun tunnusluvun arvo jää alle yhden.

Kassan riittävyys päivää

365 pv x Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

Kunnan maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku kertoo, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla tai muilla kassavaroihin luettavilla erillä. Rahavaroihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset.

TASE

Omavaraisuusaste, %

$100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntataloudessa keskimääräistä 70 % omavaraisuutta. 50 % tai alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta.

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

$100 \times (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista.

Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Lainat ja vuokravastuut

Lainat ja vuokravastuut saadaan lisäämällä lainakantaan liitetiedoissa ilmoitettu vuokravastuiden määrä.

Kertynyt yli-/alijäämä euroa

Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Luku osoittaa, kuinka paljon kunnalla on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana tai paljonko on kertynyttä alijäämää, joka on katettava tulevina vuosina.

Kertynyt yli-/alijäämä euroa/asukas

$((\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}) / \text{Asukasmäärä})$

Luku osoittaa asukaskohtaisen kertyneen ylijäämän tai katettavan kertyneen alijäämän. Asukasmääränä käytetään tilinpäätösvouden päättymispäivän mukaista kunnan asukasmäärää.

Lainakanta ja lainakanta euroa/asukas

Vieras pääoma – (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan koko vieraspääoma vähennettynä saaduilla ennakoilla sekä osto-, siirto- ja muilla veloilla. Lainakanta euroa/asukas saadaan jakamalla lainakanta asukasmäärällä.

Lainasaamiset

Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja kunnan omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

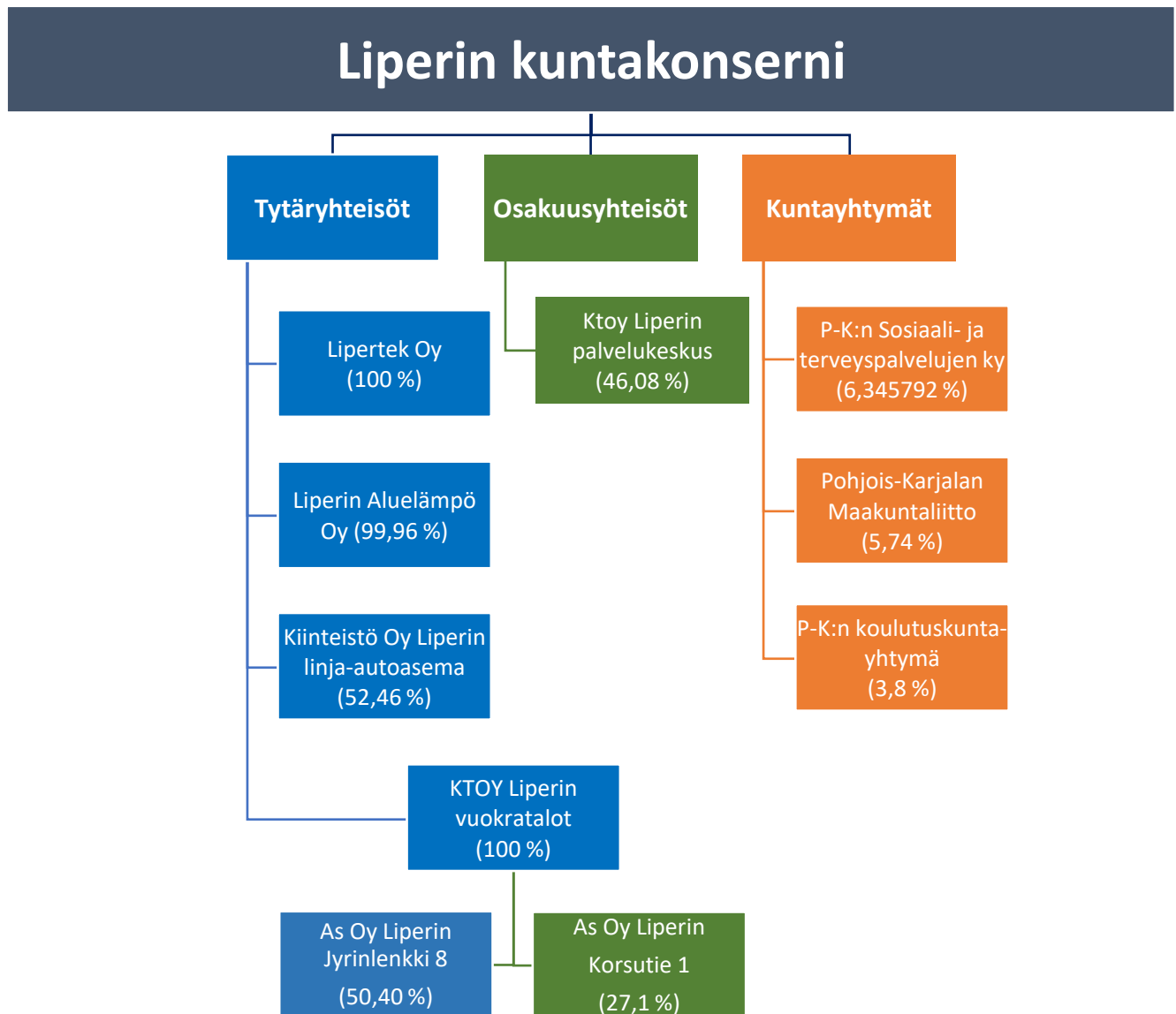
Kokonaistulot ja –menot

Liperin kunnan kokonaistulot ja –menot (ulkoiset erät)

Tulot	€	Menot	€
Toimintatuotot	11 848 818,63	Toimintakulut	76 935 128,22
Verotulot	40 749 174,93	Korkokulut	275 880,26
Valtionosuudet	26 532 902,00	Muut rahoituskulut	153,21
Korkotuotot	42 695 ,03	Satunnaiset kulut	
Muut rahoitustuotot	334 785,28	Tulorahoituksen korjauserät	
Satunnaiset tuotot		Pakollisten varausten muutos	
Tulorahoitus korjauserät			
-Pysyvien vastaavien luovutusvoitot	-188 019,50	Pysyvien vastaavien luovutustappiot	
Investoinnit		Investoinnit	3 052 260,96
Rahoitusosuudet investointeihin	85 000,00	Rahoitustoiminta	
Pysyvien vastaavien luovutustulot	203 705,19	Antolainasaamisten lisäys	23 520,00
Rahoitustoiminta			
Antolainas.vähennykset		Pitkäaik.lainojen vähennys	6 471 375,90
Pitkäaik.lainojen lisäys	9 000 000	Lyhytaik.lainojen vähennys	894 805,69
	88 609 061,56		87 653 124,24

1.4 Kuntakonsernin toiminta ja talous

Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä (Lipertekin tilanne 30.9.2019)

Kuvio vastaa Lipertekin osalta tilannetta 30.9.2019. Kuntakonserniin on 1.10.-31.12.2019 kuulunut myös kunnan kokonaan omistama Liperin Yrityskiinteistöt Oy.

Muutokset konsernissa

Liperin kunta osti Kiinteistö Oy Liperin Vuokrataloilta sen omistamat kolme Lipertek Oy:n osaketta valtuuston päätöksellä 25.2.2019 / § 14.

Lipertek Oy kokonaisjakautui muodostaen 1.10.2019 alkaen Lipertek Oy:n ja Liperin Yrityskiinteistöt Oy:n. Vanha Lipertek yhdistellään konsernitilinpäätökseen 1.1.-30.9.2019. Uudella Lipertek Oy:llä ja Liperin Yrityskiinteistöt Oy:llä ensimmäinen tilikausi on jatkettu 1.10.2019 – 31.12.2020, eikä niiden loka-joulukuuta 2019 yhdistellä vuoden 2019 konsernitilinpäätökseen.

Konsernin toiminnan ohjaus

Liperin valtuusto on hyväksynyt kunnan konserniohjeet 29.10.2018 / 68 §. Liperin kunnan konsernijohdon muodostavat kunnanhallitus ja kunnanjohtaja.

Konserniohjausta vahvistettiin uuden Kuntalain hengessä kiinnittämällä siihen konserniohjeessa aiempaa enemmän huomiota. Konserniin liittyviä ajankohtaisia asioita käytiin ennakkoon läpi etenkin kunnanhallituksen kokousten yhteydessä. Siun soteen liittyviä asioita käsiteltiin useamman kerran myös erillisissä tilaisuuksissa yhdessä Siun soten yhtymähallituksen ja –valtuuston jäsenten kanssa.

Uuden konserniohjeen myötä tytäryhtiöt hakivat konsernijohdon ennakkokannan aiempaa useamman. Ennakkokanta määriteltiin kunnanhallituksen kokouksissa. Kunnanhallitus antoi myös aiempaa enemmän ohjeita yhtiöiden hallituksille ja yhtiökokousedustajille. Myös konserniin kuulumattomien yhteisöjen merkittävimmät asiat käsiteltiin kunnanhallituksessa.

Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Tytäryhtiö: Kiinteistö Oy Liperin vuokratilat	
Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus	
- Yhtiön tehtävänä on tarjota vuokra-asuntoja kilpailukykyiseen hintaan	
Yleistavoitteet:	
- Yhtiön kokonaisvaltainen taloudesta, huollosta, ylläpito- ja korjaustoiminnasta huolehtiminen	
Tuottavuus:	
- Asuntojen käyttöaste vähintään 97 %	
- Vuosikorjattavien asuntojen määrä 35	
- Kilpailukykyinen vuokrataso	
- Luottotappioiden minimoiminen	
Toteuma (suluissa 2018):	
- Käyttöaste 31.12.2019: 93,3 % (94,1 %)	
- Vuosikorjattuja asuntoja: 33 (37)	
- Keskivuokra 31.12.2019: 9,70 €/m ² /kk	
- Luottotappiot 28 413,46 € (8 953,45 €)	
Tulostavoite:	
- Suunnitelman mukaisilla poistoilla 4 % tulostaso +-0	
- Osinkoja ei jaeta	
Keskeiset toiminnalliset muutokset 2019–2021:	
- Kiinteistöjen peruskorjausten käynnistäminen ikäjärjestyksessä korjausvelan kasvun taittamiseksi	
- Tarkoitus luopua osaomisteisista omakotitaloista	
- Asuntokannan houkuttelevuuden lisääminen peruskorjaamalla huoneistoja	
Toteuma:	
- Koivutie 3, Liperi, julkisivuremontti valmistuu keväällä 2020	
- Tehtaantie 10, vesikatto uusittiin 2019	
- Seuraavaksi peruskorjausvuorossa Apilakuja 1, Liperi	
Riskit:	
- Lainojen korkoprosentin nousu	
- Energian hinta	
- Vakuusongelma	

Tilinpäätös 2019 Kiinteistö Oy Liperin vuokratilat

1 000 €	TP 2019	TA 2019	TP 2018	TP 2017
Liikevaihto	3 590	3 599	3 541	3 582
Tulos	0,6	0	3	0
Bruttoinvestoinnit	30	0	0	0
Lainat 31.12.	8 735	8 735	10 300	11 400
Henkilöstön lkm	0	0	0	0

Tytär-yhtiö: Lipertek Oy

Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus

- Tuottaa **lähipalveluina** elinkeino- ja yrityspalvelut liperiläisille sekä Liperiin sijoittumista suunnitteleville yrityksille.
- Tarjota Liperissä toimiville julkisyhteisöille kokonaisvaltaisia isännöintipalveluita kilpailukykyiseen hintaan.
- Tarjota yrityksille laadukkaita tontti, yritys- ja toimitiloja kilpailukykyiseen hintaan

Yleistavoitteet:

- Kehittää, kasvattaa ja monipuolistaa Liperin yrityskantaa, joka mahdollistaa työpaikkojen lisäyksen.
- Toimivan elinkeinokonseptin ylösajo.
- Elinkeinoilmapiirin ja –ympäristön kehittäminen.
- Yritystilojen rakentaminen, ylläpitäminen ja kehittäminen sekä niiden vuokraaminen.
- Yritystilojen ja asuinhuoneistojen isännöinti pitkäjänteisesti ja kokonaistaloudellisesti.

Tuottavuus:

- Elinkeinoilmapiirin ja –ympäristön kehittäminen.
- Isännöintipalveluiden kustannustehokas tuottaminen
- Yritystilaratkaisujen tarkoituksenmukainen järjestäminen ja pitkäjänteinen kehittäminen.

Tulostavoite:

- Teollisten työpaikkojen kasvu (600 työpaikkaa /2018) → + 5 %
- Isännöitävien yhteisöjen talous kunnossa → käyttöastetavoite 97 %
- Omien yritystalon toimitilojen hallittu ja kustannustehokas alasajo
- Tilikauden tulos tulee olemaan tappiollinen. Tappion minimointi, tavoite alle -60 000 €.

Toteuma:

- Teolliset työpaikat 12/2019 = 629 HTV
- Luovissa sijoittajaselvityksiä ja toimitilaesittelyjä, sekä Power Warrior tapahtuma 30.6.2019 (MTV 3 näkyvyys 10.8. ja 1.9.), Liperin myllyn ja meijerin kauppa 7/2019 ja Raviradan kehittämissuunnitelma valmis.
- Yritystilojen käyttöasteet: Kaptas -kiinteistö 100% ja vanha yritystalo 30 % 30.9.2019.
- Isännöitävien konserniyhteisöjen käyttöaste 93,6%. Haasteena isot kerrostalohuoneistot.
- Yhtiön kokonaisjakautuminen toteutui 30.9.2019 → Lipertek Oy: elinkeino- ja palveluyhtiö + Liperin yritysikiinteistöt Oy: yritysikiinteistöyhtiö.
- Tilikausi päättyi 30.9.2019. Uusilla yhtiöillä 1. tilikausi 1.10.2019 - 31.12.2020.
- Talousarviossa esitetty 677 000 euron liikevaihto ei toteutunut, koska elinkeinopalveluiden toteutukseen varattu noin 200 000 euroa jäi vuodelle 2019 kunnan toteutettavaksi. Lyhennetty tilikausi pienensi myös muuta Lipertekin liikevaihtoa.

Keskeiset toiminnalliset muutokset 2019–2021:

- Käynnistetään lähipalveluihin perustuva oma elinkeinopalveluiden yksikkö.
- Laaditaan erilaisia aluekohtaisia kehittämissuunnitelmia, haetaan niihin rahoitus ja käytännön toteutusmalli.
- Yhtiön omistuksessa yli 2200 m² tuotannollisia tiloja (Kaptas), jotka on vuokrattu vuoteen 2025 asti.
- Ylämyllyn Yritystalo 2300 m². Toteutetaan hallittu alasajo, kustannukset minimoiden.

Toteuma:

- Uusi yritystalo valmistui 11/2019 Liperin yritysikiinteistöt Oy:n omistukseen.
- Vanhan yritystalon purkulupa haettu, lämmöt ja sähköt katkaistu, purku-urakka kilpailutuksessa.

- Oman elinkeinopalveluiden toimintamallin lanseeraus ja jatkokehittäminen Lipertekin nimissä, resurssit kunnassa vuoden 2019 ajan, vuodesta 2020 Lipertek Oy:llä.
- Business Joensuun kanssa uuden kehittämishankeysteistyökonseptin käyttöönotto menossa.

Riskit:

- Elinkeinopalvelukonseptin resursointi ja palveluiden jalkauttamisessa epäonnistuminen.
- Isännöinti- ja yritystilavuokraustoiminnoissa riskit ovat kokoluokaltaan hallittavissa.
- Kustannusten yllättävä nousu.
- Mahdollisten uusien tilojen riskit arvioidaan aina rakennusprojektin suunnitteluvaiheessa.

Tilinpäätös 2019 Lipertek Oy

1 000 €	TP 2019 (1-9)	TA 2019	TP 2018	TP 2017
Liikevaihto	388	677	548	517
Tulos	-2	-60	21	95
Bruttoinvestoinnit	593	0	242	0
Lainat 31.12.	563	563	622	681
Henkilöstön lkm	4,5	5,5	4,5	4,5

Lipertek Oy:n tilikausi päättyi 30.9.2019. Uusi Lipertek Oy ja Liperin Yrityskiinteistöt Oy aloittivat toimintansa 1.10.2019 ja molempien yhtiöiden ensimmäinen tilikausi on 16 kuukauden mittainen. Vuoden 2019 konsernitilinpäätökseen yhdistellään vain vanhan Lipertekin yhdeksän kuukauden mittainen tilikausi.

Tytäryhtiö: Liperin Aluelämpö Oy**Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus**

- Yhtiön toiminnan tarkoituksena on johtaa asiakkailleen näiden tarvitsema lämpöenergia mahdollisimman häiriöttömästi kaikissa olosuhteissa ja hinnaltaan kilpailukykyiseen hintaan ylläpitämällä ja hoitamalla kaukolämpöverkkoa Liperin kirkonkylässä. Yhtiö ylläpitää ja hoitaa kiinteistöjen sekä vesi- ja viemärlaitoksen käyttöön liittyvää kunta-automaatiojärjestelmään sekä tuottaa päivystys- ja varallaolopalveluja. Yhtiön palveluksessa on huoltomestari, sivutoiminen toimitusjohtaja ja 6 sivutoimista päivystystyöntekijää.

Yleistavoitteet:

- Toimintavarmuuden ylläpito nykyinen palvelutaso säilyttäen sekä varautuminen poikkeustilanteisiin

Tuottavuus:

- Toiminnallinen lisäarvo energiahuollon, asiantuntijapalveluiden ja kiinteistöautomaation osaluilla, minkä tilaaja/palvelun loppukäyttäjä arvioi viime kädessä palvelun hinta/laatusuhteena.

Tulostavoite:

- Tulostaso +/-0

Keskeiset toiminnalliset muutokset 2019-2021:

- Ei tiedossa olevia toiminnallisia muutoksia. 2023 päättyvän lämmöntoimitussopimuksen jatkon selvittäminen.

Riskit:

- Kaukolämpöverkoston ikääntyminen ja siitä johtuvat uusinvestointitarpeet. Kaukolämmön ostohinnan nousu, jonka johdosta asiakkaat vaihtavat lämmitysjärjestelmää. Tietoverkkojen käytettävyys ja yhteensopivuus vanhentuneen laitekannan osalta. Työntekijöiden ikääntyminen ja ammattitaitoinen henkilöresurssi yleensä

Toteuma:

- Karelia AMK:n lämmöntuotannon selvitykset Liperin kunnan tarpeisiin on valmis

Tilinpäätös 2019 Liperin Aluelämpö Oy

1 000 €	TP 2019	TA 2019	TP 2018	TP 2017
Liikevaihto	1102	1 088	1039	1 041
Tulos	46	41	88	74
Bruttoinvestoinnit	0	0	0	0
Lainat 31.12.	0	0	0	0
Henkilöstön lkm	1+1+6	1+1+6	1+1+6	1+1+6

Tytäryhtiö: Liperin linja-autoasema Oy**Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus**

Liperin linja-autoasema Oy omistaa ja hallitsee virasto- ja liiketilarakennusta Liperin kirkonkylässä. Kiinteistöllä on Liperin kunnan toimitiloja. Lisäksi kiinteistöllä on mm. metsänhoitoyhdistyksen toimintoja, sekä yksittäisiä yrityksiä.

Yleistavoitteet:

- Yhtiön yleistavoitteena on ylläpitää rakennusta omistajien toimitilarpeita vastaavasti

Tuottavuus:

- Reaaliaikainen yhtiön talouden vakauden seuranta

Tulostavoite:

- Yhtiön euromääräinen tulostavoite on EVL:n maksimipoistojen jälkeen 0 –tulos.

Keskeiset toiminnalliset muutokset 2019-2021:

- Suunnittelukauden aikana yhtiön tulee mukautua osakkaiden tarpeisiin.

Riskit:

- Taloudelliset riskit koostuvat yhtiön osakkaiden toiminnan kehittymisestä. Kiinteistötekniikkaan liittyvät riskit koostuvat normaaleista, rakennusten ikääntymiseen liittyvistä riskeistä.

Tilinpäätös 2019 Liperin linja-autoasema Oy

1 000 €	TP 2019	TA 2019	TP 2018	TP 2017
Liikevaihto	134	160	142	133
Tulos	0	0	0	0
Bruttoinvestoinnit	0	0	0	256
Lainat 31.12.	118	150	139	554
Henkilöstön lkm	0	0	0	0

Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Sote- ja maakuntauudistuksen kaaduttua keväällä 2019 Siun sote on aiemmin arvioitua useamman vuoden merkittävä osa Liperin kuntakonsernia ja sen menestymisellä on näin ollen merkittävä rooli niin kuntalaisiin kuin kunnan talouteen. Siun sote on tehnyt alijäämää kolmena peräkkäisenä vuonna ja omistajakuntien tulee varautua alijäämien maksamiseen kuntayhtymän purkautuessa. Liperin omistusosuutta vastaava osuus Siun soten kertyneestä alijäämästä on vuoden 2019 lopulla 350 000 euroa.

Vuokrataloyhtiön osalta on lähivuosina odotettavissa lainakannan kasvua vuokratalokohteiden peruskorjauksen myötä. Asuntojen käyttöaste on valtakunnallisesti edelleen hyvällä tasolla, mutta siinä on kuitenkin heikentymisen merkkejä. Perheasuntojen osalta kysyntä on entisestään pienentynyt. Samaan aikaan pienistä asunnoista on ylikysyntää. Pidemmällä aikavälillä vuokrataloyhtiöllä on edessä tähän asumiskäyttäytymisen muutokseen liittyvä asuntokannan kehittäminen. Perheasuntojen kysyntään on selvästi jo useamman vuoden ajan vaikuttanut etenkin tiukennukset asumistuessa, jonka vuoksi asuntoja on vaihdettu pienempiin. Vuokrataloyhtiön tilannetta helpottaa Valtiokonttorin tammikuussa 2020 tekemä päätös, jolla aravalainojen maksuaikoja pidennettiin. Valtiokonttori myönsi vuokrataloyhtiölle myös 350 000 euron talouden tervehdyttämisyavustuksen. Avustuksen ehtona on kunnan vuokrataloyhtiölle antamien yhteensä noin miljoonan euron arvoisten lainojen anteeksianto. Asia tulee tervehdyttämisyavustuksen osalta valtuuston käsittelyyn keväällä 2020.

Lipertekin kokonaisjakautuminen tapahtui lokakuun 2019 alusta. Jakautumista valmisteltiin syksystä 2018 alkaen ja se liittyi elinkeinopalveluiden uudelleenorganisointiin ja paikallistason vahvistamiseen. Uusi yritystalo rakentui samalle tontille vanhan purkutuomion saaneen yritystalon kanssa. Liperin Yrityskiinteistöt Oy tutkii mahdollisuutta rakentaa toinen yritystalo sen jälkeen, kun vanha yritystalo on purettu.

Liperin Aluelämmön ja Liperin linja-autoaseman toiminta on vakiintunutta, eikä yhtiössä ole merkittävää taloudellista riskiä.

Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Kunnanhallituksen ja kunnanjohtajan muodostaman konsernijohdon tehtävänä on valvoa kunnan etua, käyttää omistajan puhevaltaa ja antaa ohjeita kuntaa edustaville henkilöille. Konsernivalvonnan tavoitteena on varmistaa, että kuntakonsernin toiminta on taloudellista ja tuloksellista.

Konserniohjeiden mukaan kunnanjohtaja vastaa kuntakonsernin operatiivisesta johtamisesta kunnan (emoyhteisö) osalta ja seuraa omistajapolitiikan toteutumista ja ilmoittaa havaitsemistaan epäkohdista kunnanhallitukselle.

Kunnanhallitus on vuoden aikana ohjeistanut aiempaa systemaattisemmin yhtiökokouksiin nimettyjä Liperin kunnan edustajia. Kunnanjohtaja osallistui vuoden aikana useisiin Lipertek Oy:n ja Kiinteistö Oy Liperin Vuokratalojen hallituksen kokouksiin. Lisäksi kunnanjohtaja on käynyt säännöllisesti keskusteluja yhtiöiden toimitusjohtajien kanssa. Yhtiöiden osalta ei ollut erikseen raportoitavaa.

Siun soten maksuosuus selvittelyä on tehty etenkin Siun soten tekemän vuoden 2019 toteumaennusteen perusteista. Toteumaennusteen paino on 50 % vuoden 2020 maksuosuudessa. Toteumaennusteen perusteita selvitettiin sekä viranhaltijaneuvotteluissa että kutsumalla Siun sote avaamaan toteumaennusteen poikkeavaa kustannuskehitystä kunnanhallitukseen ja valtuustoon. Siun soten asioita on käsitelty myös Siun soten

liperiläisten yhtymävaltuuston jäsenten ja yhtymähallituksen edustajien kanssa usein ennen yhtymävaltuuston kokousta. Näissä paikallisissa omistajaohjauskokouksissa viranhaltijoista paikalla ovat olleet kunnanjohtaja ja talousjohtaja.

Tytäryhtiöille asetetaan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet talousarvion yhteydessä ja tavoitteiden toteumaa seurataan talouskatsauksissa ja tilinpäätöksessä. Tätä kautta myös valtuusto saa vähintään kolmesti vuodessa tietoonsa olennaisimmat tytäryhtiöiden toiminnan ja talouden ajankohtaiset asiat.

Uusi konserniohje hyväksyttiin syksyllä 2018 ja se vahvisti sekä konserniohjausta että -valvontaa. Etenkin konsernin kokonaisvaltaista riskienhallintaa tulee kuitenkin kehittää edelleen.

Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

Konsernituloslaskelma ja sen tunnusluvut (1000 €)

	2019	2018
Toimintatuotot	60 169	59 894
Toimintakulut	-125 509	-122 909
Osuus osakkuusyht.voitosta/tappiosta	-37	-20
TOIMINTAKATE	-65 377	-63 034
Verotulot	40 749	39 488
Valtionosuudet	28 499	28 846
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	32	22
Muut rahoitustuotot	379	347
Korkokulut	-395	-454
Muut rahoituskulut	-5	-3
VUOSIKATE	3 882	5 212
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-4 710	-4 526
Arvonalentumiset	0	-2
TILIKAUDEN TULOS	-828	684
Tilinpäätössiirrot	-4	1
Tilikauden verot	-12	-23
Laskennalliset verot	-67	-72
Vähemmistöosuudet	4	-77
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJ.)	-907	511

Konsernituloslaskelman tunnusluvut	2019	2018
Toimintatuottojen %-osuus toimintakuluista	47,94	48,73
Vuosikate % poistoista	82,43	115,11
Vuosikate €/asukas	321	429
Asukasmäärä	12 080	12 149

Konsernin rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut (1000 €)

		2019		2018
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	3 882		5 212	
Satunnaiset erät	-12		-23	
Tilikauden verot	-406		-226	
Tulorahoituksen korjauserät		3 465		4 962
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-5 908		-6 021	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	88		26	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	268	-5 552	224	-5 771
Toiminnan ja investointien rahavirta		-2 087		-808
Rahoituksen rahavirta				
Antolainoituksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäys	-39		-6	
Antolainasaamisten vähennys	0	-39	686	680
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäykset	10 905		10 000	
Pitkäaikaisten lainojen vähennykset	-9 759		-11 151	
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	85	1 231	494	-657
Oman pääoman muutokset	-116	-116	33	33
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-39		-26	
Vaihto-omaisuuden muutokset	16		27	
Saamisten muutokset	-1 764		203	
Korottomien velkojen muutos	232	-1 555	971	1 176
Rahoituksen rahavirta		-478		1 231
Rahavarojen muutos		-2 565		423
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.		8 744		11 309
Rahavarat 01.01.		11 309		10 886
		-2 565		423

Konsernin rahoituslaskelman tunnusluvut	2019	2018
Investointien tulorahoitus, %	66,71	86,9
Lainanhoitokate	0,42	0,49
Laskennallinen lainanhoitokate	0,64	
Kassan riittävyys (pv)	22,54	29,37

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta:

2019	-544 942,84 €
2018	455 160,73 €
2017	2 848 783,65 €

Konsernitase ja sen tunnusluvut (1000 €)

VASTAAVAA	31.12.2019	31.12.2018
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	36	35
Muut pitkävaikutteiset menot	2 974	3 165
	3 009	3 200
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	6 198	6 003
Rakennukset	52 057	53 996
Kiinteät rakenteet ja laitteet	11 419	11 622
Koneet ja kalusto	1 671	1 385
Muut aineelliset hyödykkeet	139	154
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	5 045	2 101
	76 529	75 262
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet	569	615
Muut osakkeet ja osuudet	715	699
Muut saamiset	306	268
	1 591	1 582
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	258	242
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	222	238
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	108	9
Lyhytaikaiset saamiset	5 119	3 453
	5 227	3 462
Rahoitusarvopaperit	571	615
Rahat ja pankkisaamiset	8 174	10 695
VASTAAVAA	95 580	95 295

VASTATTAVAA

	31.12.2019	31.12.2018
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	14 982	14 982
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääoma	3	3
Arvonkorotusrahasto	144	147
Muut omat rahastot	808	780
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	11 669	11 278
Tilikauden yli-/alijäämä	-907	511
	26 700	27 702
VÄHEMMISTÖOSUUS	819	844
	819	844
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	9	10
Muut pakolliset varaukset	557	753
	566	763
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	449	471
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	40 255	38 865
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	2 640	2 511
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	10 178	10 338
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	13 973	13 802
	67 046	65 515
VASTATTAVAA	95 580	95 295

Konsernitaseen tunnusluvut	2019	2018
Omavaraisuus %	28,80	29,97
Suhteellinen velkaantuneisuus %	51,76	51,05
Lainat ja vuokravastuut 1000 €	54 718	51 670
Lainat ja vuokravastuut €/asukas	4 530	4 253
Kertynyt ylijäämä, M€	10,76	11,79
Kertynyt ylijäämä, €/asukas	891	970
Konsernin lainat, €/asukas	4 175	4 050
Konsernin lainakanta 31.12., M€	50,4	49,2
Konsernin lainasaamiset, M€	0	0
Asukasmäärä	12 080	12 149

1.5 Tilikauden tuloksen käsittely

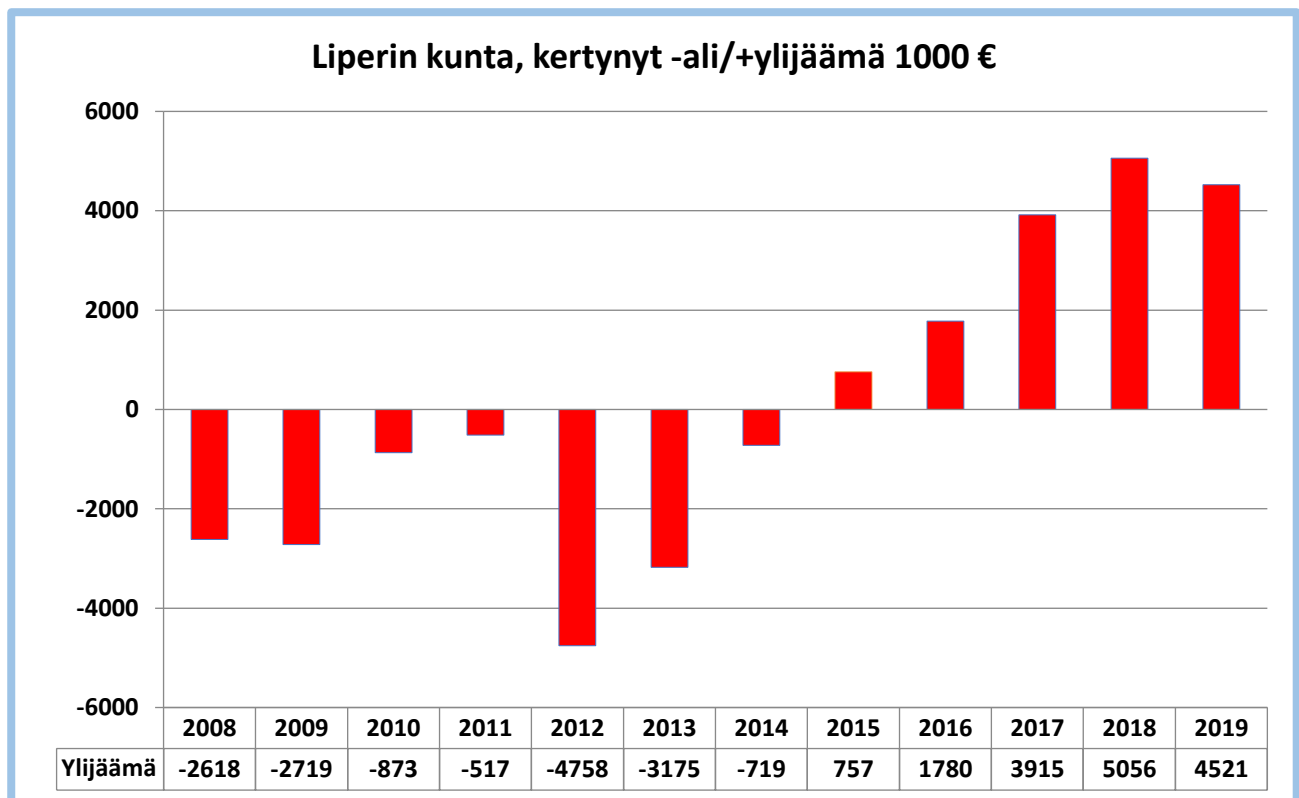
Kuntalain § 115 mukaan kunnanhallituksen on tehtävä toimintakertomuksessa esitys tilikauden tuloksen käsittelystä.

Liperin kunnan tilikauden tulos on -653 781,46 euroa. Lisäksi tuloutetaan tehtyjä poistoeroja suunnitelman mukaan 119 183,49 euroa. Tilikauden alijäämäksi muodostuu näin ollen 534 597,97 euroa.

Kunnanhallitus esittää, että tilikauden tulos käsitellään seuraavasti:

- tuloutetaan poistoeroja suunnitelman mukaan 119 183,49 euroa
- kirjataan tilikauden alijäämä 534 597,97 euroa taseeseen oman pääoman *Tilikauden alijäämä (yli-jäämä)* -tilille.

Tilikauden 2019 alijäämä huomioiden taseeseen on kertynyt ylijäämää yhteensä 4 521 397,24 euroa.

2. TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

2.1 Valtuustokauden kuntastrategian taloustavoitteet

Valtuuston hyväksymässä kuntastrategiassa 2018-2021 asetettiin seuraavat tavoitteet:

- Asukasluvun kasvu 30 henkilö/vuosi
- Tuotannollisten työpaikkojen viiden prosentin kasvu vuosittain
- Nuorisotyöttömyys yhden prosenttiyksikön pienempi kuin edellisvuonna
- Vuosikate 2018 vähintään 3,5 M€

Asukasluvun ja vuosikatteen osalta kuntastrategian tavoitteet eivät vuoden 2019 osalta täyttyneet. Tuotannollisten työpaikkojen kasvu oli 4,8 %, eli jäi yhden tuotannollisen työpaikan verran alle tavoitteen. Nuorisotyöttömyyden osalta vuositilasto julkaistaan vasta kesäkuussa. Vuodesta 2017 vuoteen 2018 nuorisotyöttömyys laski 1,3 prosenttiyksikköä. Kuntastrategian toteumaa arvioidaan tarkemmin erillisen dokumentaation pohjalta ja toteuma tuodaan valtuustolle tiedoksi. Vuoden 2019 aikana kuntastrategian toteuma tuotiin valtuustolle tiedoksi kevään talouskatsauksen yhteydessä.

2.2 Valtuustoon nähden sitovien tavoitteiden toteutuminen

Vuoden 2019 talousarviossa valtuuston nähden sitovia ovat:

- Tilikauden yli/alijäämä
- palvelualueiden toimintakatteet
- Investointeihin talousarviossa myönnetyn määrärahan kokonaissumma
- Toiminnallisista tavoitteista sitovia ovat luvussa 1.4 mainitut keskeiset kuntakonsernin talousarviovuoden toiminnalliset tavoitteet

Valtuuston nähden sitovat kuntakonsernin toiminnalliset kokonaistavoitteet 2019:

1. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen valtakunnallisten tavoitteiden suuntaan
 - Hyte-kertoimien pohjalla olevien prosessi- ja tulosindikaattoreiden läpikäynti ja toimenpiteiden suunnittelu korkeamman hyte-kertoimen saavuttamiseksi.
 - Liperin kunnan seuraavassa hyte-mittauksessa saama pistemäärä on korkeampi kuin edellisessä mittauksessa. Lainsäädännöllisessä valmistelussa on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtakunnallisten tavoitteiden ja indikaattoreiden valinta (ns. hyte-kannustin).
2. Nuorisotyöttömyyden alentaminen
 - Vuoden 2019 aikana kontaktoidaan työllisyyspalveluiden, hyvinvointipalveluiden ja etsivän nuorisotyön kautta 90 % alle 25-vuotiaista liperiläisistä nuorisotyöttömistä.
3. Vuokratalojen asuntojen käyttöaste on loppuvuodesta 97 %
 - Vaajakäytöllä olevista kohteista luovutaan (myynti/purku)
 - Asuntojen houkuttelevuutta parannetaan suunnitelmallisesti

Sitovien tavoitteiden toteuma:

Tilikauden alijäämä jäi muutettua talousarviota pienemmäksi. Samoin investointien toteuma oli muutettua talousarviota pienempi. Keskushallinto- ja elinympäristöpalvelut pysyivät talousarviossa. Muutetun talousarvion toimintakate ylittyi hyvinvointipalveluissa 527 000 euroa. Hyvinvointilautakunta käsitteli vuoden 2019 taloutta ja toimintaa kokouksessaan 20.2.2020 (§ 27).

Yhteenveto hyvinvointilautakunnan perusteista muutetun talousarvion ylitykselle

Talousarvion toimintakatetta kasvatettiin talouskatsauksen yhteydessä (Valt.30.9.2019 § 58). Hyvinvointipalveluiden osalta määrärahoja lisättiin 213 000 € ja tuloarvion toimintakatetta korotettiin 115 000 €.

Hyvinvointipalvelujen vuoden 2019 toimintatuotot alittuivat 8,1 % eli 84 128 €

Toimintakulut ylittyivät 1,9 % eli 431 621 € ja toimintakatteeksi muodostui 102,4 % ylitystä 515 749 €.

Suurimpia ylityksiä tuli tilapäisten, määräaikaisten ja sijaisten palkoissa sekä erilaisissa palvelujen ostoissa, kuljetus- ja ravitsemuspalveluissa sekä muille kunnille maksetuissa sijoitettujen lasten koulukustannuksissa. Vakituisten henkilöstön sekä opettajien palkkakulut pysyivät hyvin annetussa talousarviossa.

Tulosalueista perusopetuksen toimintakate oli 12 921 509 € eli 101,6 %. Vakituisten henkilöstön palkkakulujen kulut toteutuivat suunnitellusti. Suurimmat euromääräiset ylitykset olivat määräaikaisten henkilöstön ja sijaisten palkkakuluissa sekä matkustus- ja kuljetuspalveluissa. Alitusta tuli ICT-kustannuksissa sekä asiakaspalveluiden ostoissa kuntayhtymiltä mm. Honkalampikeskuksen koulu. Kouluista Mattisenlahden ja Viinijärven koulut alittivat selvästi talousarvion, muilla kouluilla talousarvio ylittyi.

Palkkakulujen ylitystä selittää osittain hyvinvointilautakunnan päätökset 13.6.2019 § 81 ja § 82, määräaikaisten koulunkäynnin ohjaajien ja matematiikan tuntiopettajan palkkaamisesta. Toisessa talousraportissa ei vielä lisätty palkkavarausta, koska kokonaisuus näytti pysyvän talousarviossa. Kuitenkin sijaiskulut kasvoivat syyslukukauden aikana odotettua enemmän ja henkilöstökulujen talousarvio ylittyi.

Koulukuljetuksissa siirryttiin uuteen sopimuskauteen 1.1.2019. Uudessa sopimuksessa lisättiin kaksi uutta tilausliikenteen linja-autoa. Uuden sopimuksen kokonaishinta oli suurempi kuin talousarviota tehdessä oli arvioitu. Myös uusien kuljetusreittien kilometrimäärä osoittautui vuoden aikana arvioitua suuremmaksi, joten kuljetuskustannusten kasvu oli odotettua suurempi. Kuljetuskustannuksissa on mukana myös palvelusuunnittelijan palkkakustannukset kahdeksan kuukauden ajalta.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut alittuivat 97 291 € arvioiduista.

Toimintakulujen osalta ylitystä on henkilöstön palkoissa 117 254 € ja eläkekuluissa 34 586 €. Palvelujen ostoissa ylitys oli 60 151 €.

Varhaiskasvatuksen tulosalueen vuosikate on 103,6 % eli kokonaisuudessa toimintakate ylittyi 240 243 €. Palkkakustannuksissa ylitykset ovat Avoimessa päiväkodissa (Ylämyllyn monitoimitalo) 119 617 €, Viinijärven päiväkodilla 62 058 € ja esiopetuksessa 48 772 €.

Esiopetuksessa ylitys johtuu avustajan palkkauksesta alkuvuodesta, elokuun alusta Jyrin joustavaan esi- ja alkuopetukseen palkattiin ylimääräinen varhaiskasvatuksen opettaja ja Viinijärvelle lisättiin lastenhoitaja esioppilaiden kasvaneen määrän takia. Viinijärven päiväkodilla lasten määrän kasvu on edellyttänyt kolmannen ryhmän avaamista. Kustannuksia Viinijärvellä on lisännyt myös vuorohoito, ajoittain on jouduttu palkkaamaan määräaikaista sijaisia.

Tarkan suhdelukujen seurannan aikana esimiehet ovat vastanneet siitä, että ylityksiä ei päiväkodeissa tule ollenkaan, joka taas vaikuttanut käyttöasteiden putoamiseen 60-70% ja lisänneet kauttaaltaan varhaiskasvatuksen palkkakustannuksia.

Vapaa-aikapalveluissa toimintakate ylittyi 13,8 % eli 72 840 €. jotka lähes kokonaisuudessaan johtuivat uimahallin toimintakulujen ylityksestä.

Valtuuston nähtävien sitovien toiminnallisten tavoitteiden toteumat:

1. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen valtakunnallisten tavoitteiden suuntaan
 - Koska sote-uudistusta ei hyväksytty edellisen hallituskauden aikana, ei myöskään hyte-kerroin (kannustin kunnille) edennyt suunnitellusti. Kannustin on suunniteltu otettavan käyttöön vuoden 2021 alusta, jolloin kunnille jaetaan ensimmäisen kerran uudistuksen jälkeinen valtionosuus. Nykyinen hallitus tulee määrittelemään sisältykö HYTE-kerroin tulevaisuuden valtionosuuksiin.
 - Perusopetuksen Hyte-kertoimia (10 kpl) on kuitenkin käsitelty rehtorikokouksissa, kouluilla on tehty mahdolliset muutokset lukuvuodeksi 19-20 tai oli tarkoitus tehdä tämän lukuvuoden kuluessa. Osa tarvittavista toimenpiteistä tehdään yhteistyössä Siun soten tai ruokahuollon kanssa.
 - Hyte-kertoimelle ei näin ollen laskettu enää vertailutietoja vuodelle 2019. Vuodelle 2018 määritetty hyte-kerroin oli 63 (9,9 €/asukas). Osa indikaattoreista löytyy THL:n teaviisari-mittauksen kautta, mutta sen uusimpia vuoden 2019 tuloksia ei ole vielä julkaistu. Tavoitteen toteutumista ei voi arvioida.

2. Nuorisotyöttömyyden alentaminen
 - Toinen etsivä nuorisotyöntekijä aloittanut lokakuussa 2019, 50% etsivä työ 50% työllisyyspalvelut. Työpanos on suunnattu nuorille.
 - Työllisyyspalveluissa kohdattiin 21, etsivässä nuoristyössä 52, sosiaalityössä 54 ja TYPissä 15 uutta nuorta.
 - Te-toimiston kirjanpidon mukaan liperiläisiä alle 25-vuotiaita työttömiä nuoria on keskiarvoltaan 66 nuorta/kuukaudessa. Uusien asiakkuuksien määrää ei voida määritellä. Talousarviotavoitteeksi asetettiin, että liperiläisistä työttömistä nuorista kontaktoidaan 90 % vuoden aikana. Tavoitteen seurannan haasteeksi osoittautuivat tietosuojalliset ongelmat ja todettiin, että tietoa nuorten määristä ja kontaktoinneista ei voida tietosuojan vuoksi siirtää ja seurantatieto ei ole luotettavaa. Myöskään työttömien liperiläisten määrää ei pystytä varmistamaan täydellisesti. Pyysimme yhteistyökumppaneitamme kirjaamaan vain uudet asiakkuuteen tulevat nuoret, mutta pyyntö ei tavoittanut kaikkia verkostojen jäseniä samalla tavalla, vaan osa kirjasi kaikki asiakastapaamiset.

3. Vuokratalojen asuntojen käyttöaste on loppuvuodesta 97 %
 - Vuokratalojen käyttöaste oli loppuvuonna 93,3 % (94,1 % v. 2018)
 - Vajaakäytöllä olevia kohteita ei saatu vuoden aikana myytyä tai purettua
 - Koivutien rivitalokohteen julkisivuremontti valmistuu keväällä 2020
 - Lisäksi Tehtaantien kerrostaloihin uusittiin vesikatko 2019
 - Vuokrataloyhtiö valmisteli Valtiokonttorille hakemuksen aravalainojen lainaehdojen muutoksesta ja 500 000 euron tervehdyttämisavustuksesta yhtiön taloudellisen tilanteen helpottamiseksi. Lainaehtojen muutokset myönnettiin ja yhtiö sai ehdollisen 350 000 euron tervehdyttämisavustuksen. Avustuksen ehtojen mukaisesti kunnan tulisi antaa vuokrataloille yhteissummaltaan noin miljoonan euron lainat anteeksi.

Valtuuston nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet otettiin ensimmäistä kertaa vuoden 2019 talousarvioon. Tavoiteasetannassa ja etenkin niiden toteuman mittareiden valinnassa ei onnistuttu. Ensimmäisen tavoitteen osalta tavoitteen toteutumista ei voida arvioida, koska vertailutietoa ei enää vuodelle 2019 laskettu. Toisen tavoitteen osalta tavoitteen toteuman arvioinnin esteeksi muodostui tietosuoja eri toimijoiden välillä. Kolmannen tavoitteen osalta mitattavuus oli kunnossa. Asetettu tavoite, eli käyttöasteen kolmen prosenttiyksikön nousu vuodessa, osoittautui kuitenkin liian kunnianhimoiseksi.

2.3 Toimialojen tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen

Keskushallintopalvelut

Tulosalueet: Kunnanhallitus
Alueellinen yhteistyö
Hallinto
Maaseutupalvelut

Toiminta-ajatus

Keskushallintopalveluiden tarkoituksena on huolehtia kunnan kehittamisestä, kunnan elinvoimaisuuden ja kuntalaisten hyvinvoinnin turvaamisesta ohjaamalla kunnan toimintaa valtuuston asettamien toiminnallisten tavoitteiden ja myöntämien resurssien puitteissa. Keskushallintopalvelut vastaavat kunnan talouden johtamisesta, henkilöstön johtamisesta, työllisyyden kehittamisestä, hallinnon kehittamisestä sekä johdon tuesta.

Palvelualueen keskeiset muutokset ja toimenpiteet suunnittelukaudella 2019–2021

- Maakuntaudistuksen vaikutukset etenkin työllisyys- ja maaseutupalveluihin
- Talouden tasapainosta huolehtiminen
- Uudet viestinnän ja vuorovaikutuksen menetelmät

Palvelualueen keskeiset tavoitteet vuodelle 2019

Tavoite	Tavoitearvo	Toimenpide	Seuranta
Hyvinvointi			
Kuntalaisten aktivointi yhteiseen tekemiseen	Osallisuussuunnitelma hyväksytty vuoden 2019 aikana	Osallisuusmallin ja –suunnitelman tekeminen Yhteistyösopimukset	Osallisuusmalli ja osallisuussuunnitelma 2020-21 hyväksytty valtuustossa 11.11.2019 Yhteistyösopimukset käsitelty keväällä 2019. Useita tapahtumia eri toimijoiden kanssa. Kunnanhallitus on aloittanut kylävierailut syksyllä 2019.
Kunnan palvelupisteen (sis. kunnan, TE-toimiston, KELAn ja Ohjaamon) kehittäminen	Matalan kynnyksen palvelupiste kuntalaisille Kävijämäärän kasvattaminen	Palvelupisteen toiminnan kehittäminen	Palvelupiste keskitetty 1.2. alkaen kirkonkylälle. Uutena uimahallin kulkukorttien laetus ja myynti.

			Varolan palvelupisteen kävijämäärät: 2018: 136 asiakasta/kk 2019: 165 asiakasta/kk
Väestön hyvinvoinnin tavoitteellinen edistäminen (laaja hyvinvointikertomus 2017-2020) Laaja hyvinvointikertomus on saatavilla kunnan verkkosivuilta tai paperisen kunnan palvelupisteestä	Laajassa hyvinvointikertomuksessa asetetut tavoitteet ja mittarit	Laajassa hyvinvointikertomuksessa asetettujen tavoitteiden saavuttamisen tukeminen, seuranta ja arviointi laajassa yhteistyössä Hyvinvointiryhmän (paikallinen neuvottelukunta) aktiivinen rooli	Hyvinvointikertomuksen väliarviointi 2017-18 käsitelty kunnanhallituksessa 15.4. ja valtuustossa 27.5. Ryhmä toiminut vuosikellon mukaisesti.
Elinvoima			
Työllisyyden edistäminen	Nuorisotyöttömyys alenee prosenttisyksikön vuodessa Nuorten osalta erityisesti ennaltaehkäisevien toimien kehittäminen Kesätyöseteli varataan 300 nuorelle Mittarit: -Seudullinen kuntalisä 15 henkilölle -Kunnan palkkatukityöllistettyjen työhönvalmennus on vaikuttavaa => 10% löydetään jatkopolku työhön tai koulutukseen -Työllisyyspalveluiden asiakkaista 20% työttömyys katkeaa/päättyy esim. työn, koulutuksen, työkyvyn selvittelyiden tai	Nuorten aktivointia ja kontaktointia vahvistetaan Kesätyöllistämisen keskitetään, nuorten valmennusta kesätyöhaussa kehitetään Painopisteen siirtäminen ennaltaehkäiseviin palveluihin	Vuonna kontaktoitu yhteensä 319 nuorta Kesätyöllistämisen on keskitetty, paikkoja kunnassa 65 kpl, kesätyöseteleitä jaettu 234 kpl. Kuntalisä 17 kpl vuoden 2019 aikana. Kunnan palkkatukityöllistetyistä jatkopolku löydettiin 23 % Vuoden 2019 aikana palkkatukityössä on ollut kunnassa yhteensä 69 eri henkilöä, joista 12 henkilöä oli veloitettavissa. Työllisyyspalveluiden asiakkaista 27 % työttömyys on katkennut.

	<p>työkyvyttömyyseläkkeen saamisen myötä.</p> <p>-Työllisyyspalveluiden asiakastytyväisyyttä seurataan säännöllisesti</p>	<p>Työpajoilla tehdään asiakastytyväisyyskysely 3 krt vuodessa, työllisyyspalveluissa 2 krt vuodessa.</p>	<p>Ylämyllyn työpajalta 35 % ja puutyöpajalta 41% asiakkaista saanut jatkopulun muualle.</p> <p>Työllisyyspalveluiden asiakaskyselyssä 86 % suosittelee palvelua muille ja 76% on saanut avun tilanteeseensa.</p> <p>Työpajojen asiakkaat ovat olleet seuraavasti tyytyväisiä palveluun: puutyöpaja 100 %, Ylämyllyn paja 86 %.</p> <p>Syyskuussa avattiin matalan kynnyksen työllisyyspalvelupiste Duunitalo Ylämyllylle.</p>
Elinkeinopalveluiden uudistaminen	<p>Elinkeinopalveluiden järjestämiseen liittyvät yhtiöjärjestelyt on tehty</p> <p>Uusi toimintamalli on saatu käyntiin ja siirtymäaikana palveluiden jatkuvuus on turvattu</p> <p>Yhteistoiminnan aloittaminen Business Joensuun ja Karelia Expertin kanssa</p>	<p>Yhtiörakenteen kokonaisvaltainen selvittäminen ja tarvittavien muutosten läpivienti</p> <p>Siirtymäaikana osa elinkeinopalveluista tuotetaan suoraan kunnan kautta</p> <p>Sopimuksen jalkauttaminen käytäntöön ja rajapintojen läpikäynti</p>	<p>Lipertekin kokonaisjakautuminen toteutui 1.10.2019 alkaen, jolloin uusi Lipertek Oy ja Liperin Yrityskiinteistöt Oy aloittivat toimintansa.</p> <p>Yritysneuvoja aloittanut tammi-kuussa kunnan työntekijänä ja siirtyi vuodenvaihteessa 2019-20 Lipertek Oy:n palvelukseen.</p> <p>Business Joensuun ja Lipertek Oy:n yhteinen seuranta</p>

			<p>taryhmä on perustettu ja toimii säännöllisesti. Liperitekin yritysneuvonta tekee säännöllisesti yhteistyötä Visit Karelial ja liperiläisten matkailualan yritysten kanssa. Kuukausittainen tiedottaminen ja perehdyttäminen yrityksille ja Liperitekille. Visit Karelia on jalkautunut kuntien matkailualan yrityksiin.</p>
Uudistuvat elinvoimataajamat	<p>Taajamien kehittäminen yhteistyössä asukkaiden kanssa (taajamahanke)</p> <p>Mittarit: - Osallistuvan budjetoinnin määrärahojen käyttö - Hankehakemusten määrä</p>	<p>Osallistuva budjetointi, Yhteistyösopimukset</p> <p>Hankkeen kautta esille nousevien kehittämiskohteiden hankerahojituksen hakeminen</p>	<p>Asukasillat Viinjärvellä 11.3. osallistujia 18 Liperissä 19.3. osallistujia 22 Tehty s.postikysely liperiläisille yhdistyksille Viinjärven tilan käyttötarpeista ja toiveista vk 12. Talkoiloja haittalajikasvien hävittämiseksi.</p> <p>Tutustumiskäynnit Lapinjärvelle ja Tuusulaan. Taajamien palveluja tuotu esille -> selkeytetty LiperiOpas. Uudistettu tapahtumia.</p> <p>Viinjärvelle avattuun kylätila Vinkariin ohjattiin osallistuvan budjetoinnin avustus (3 000 €) sekä tilakustannukset.</p>

			Hanke päättyi vuoden 2019 loppuun.
Talouden tasapaino	Taseeseen ei ole kertynyt alijäämää valtuustokauden lopussa	Talouden aktiivinen seuranta ja ennakointi konsernitason tasolla Esimiesten ja luottamushenkilöiden koulutus	Kuntaliiton toteutetun kuntatalouden terveystarkastus esiteltiin avoimessa kuntatilaisuudessa 26.8. Maakunnallinen talouselvitys valmistui ja esiteltiin lokakuussa 2019. Nimettiin talouden tasapainottamistyöryhmä.
Meijän maakunnan rakenteen valmistelu	Valmis 2020 lopussa	Aktiivinen osallistuminen ja vaikuttaminen valmisteluryhmiin	Valmistelu keskeytetty keväällä 2019
Maaseudun elinkeinojen kehittämiskäytännön ratkaisu siten, että turvataan liperiläisten maaseutuyrittäjien mahdollisuus kehittämistyöhön	Valmis 2020 lopussa	Aktiivinen osallistuminen ja vaikuttaminen valmisteluryhmiin	Maakuntauudistuksen kaatuessa jatketaan nyky-mallilla. Käyty yksittäisiä neuvotteluja yta-alueen ulkopuolisten kuntien kanssa palvelutuotannon laajentamisesta. MELA on selvittänyt suurempien lomitusalueiden muodostamista vuoden 2019 aikana. Liperi on ilmaissut alustavasti kiinnostuksensa.
Tytäryhtiöiden tilanteen läpikäynti ja tavoitteiden selkiyttäminen	Tytäryhtiöiden nykytilanteen ja tulevaisuuden roolin tavoitteellinen läpikäynti ja muutostarpeiden systemaattinen arviointi	Yhtiökokousedustajan ja toimitusjohtajan yhdessä valmistelemien tilannekuvat käydään läpi yhdessä konsernijohdon kanssa.	Lipertekin tilannetta käyty läpi ja kautumisen valmistelun yhteydessä. Liperin linja-auton aseman tilannetta käyty läpi keväällä

		Valmistellaan mahdollisten esiin tulevat muutostarpeet erikseen päätettäviksi.	ja kh antanut omistajaohjauksen. Vuokrataloyhtiön tilannetta on käyty läpi yhtiön hakiessa talouden tervehdyttämisavustusta Valtiokonttorilta.
Osallisuus			
Osallistuva budjetoinnin kehittäminen	Kuntalaisten suunnittelu- ja toimintaosallisuuden toteutuminen	Osallistuvan budjetoinnin kokeilu taajamahankkeessa	Viinijärven ja kirkonkylän taajamailloissa jatkettu osallistuvan budjetoinnin menetelmien. Kirkonkylässä selvitetään erilaisia yhteistyöhankkeita. Viinijärvellä avattu kylätalo Vinkkari. Maaseutupalveluissa haettavissa toimintatoni, jota haettiin 18 kohteeseen
Vaalien järjestäminen	Kuntalaisten päätösosallisuuden toteutuminen	Eduskuntavaalit 14.4.2019, EU-vaalit 26.5.2019 ja mahdollisesti myös maakuntavaalit syksyllä	Eduskuntavaalit ja EU-vaalit järjestetty. Maakuntavaalit peruuntuneet.

Kunnanhallitus

100 Kunnanhallitus	TA2019	Muutos	TA2019M	TP2019	TA-%	TP 2018
Toimintatuotot	29 600	0	29 600	37 352	126,2	31 004
Myyntituotot	20 000	0	20 000	29 804	149,0	31 004
Tuet ja avustukset	9 600	0	9 600	0	0	0
Muut toimintatuotot	0	0	0	7 548	****	0
Toimintakulut	-92 176	-25 000	-946 276	-865 342	91,4	-867 453
Henkilöstökulut	-348 952	0	-348 952	-366 572	105,0	-300 477
Palkat ja palkkiot	-282 275	0	-282 275	-309 060	109,5	-254 607
Henkilösivukulut	-66 677	0	-66 677	-57 512	86,3	-45 870
Eläkekulut	-59 033	0	-59 033	-50 534	85,6	-40 606
Muut henkilösivukulut	-7 644	0	-7 644	-6 978	91,3	-5 264
Palvelujen ostot	-426 836	0	-426 836	-355 515	83,3	-468 268
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-12 850	0	-12 850	-16 478	128,2	-10 434
Avustukset	-61 000	-25 000	-86 000	-61 668	71,7	-56 686
Muut toimintakulut	-71 638	0	-71 638	-65 109	90,9	-31 587
Toimintakate	-891 676	-25 000	-916676	-827990	90,3	-836 449

Elinkeino toiminnan määrärahavaraukset

Toiminto	TA2019	TP 2019	TP 2018
Business Joensuu	100 000 €	97 284 €	298 050 € (Josek)
Kunnan tytäryhtiöt ja kunnan suoraan järjestämä elinkeinotoiminta	260 000 €	218 135 €	51 600 € (Lipertek Oy)

Kunnan elinkeinopalveluiden järjestämiseen liittyvät järjestelyt olivat talousarviovaiheessa vielä keskeneräiset. JOSEKista vapautuva määräraha varattiin 210 000 euroa kunnan suoraan järjestämiin ja 50 000 Lipertekin kautta järjestettäviin elinkeinopalveluihin.

Alueellinen yhteistyö

Tulosalueen määrärahavaraukset toiminnoittain

Toiminto	TA2019M	TP2019	TP2018
Siun soten maksuosuus	39 000 000 €	38 996 677 €	38 410 423 €
Pelastustoimi	915 000 €	915 092 €	894 718 €
Ympäristöterveydenhuolto	360 000 €	355 238 €	343 353 €
Soten eläkevastuut	815 000 €	784 530 €	720 030 €
Maakuntaliitto	275 000 €	269 559 €	281 340 €
Kuntaliitto	40 000 €	38 395 €	38 848 €
Joukkoliikenne	390 000 €	341 887 €	382 052 €
Osuus verotuskustannuksiin	260 000 €	261 312 €	239 967 €
Karelia Expert	25 000 €	23 005 €	6 739 €

110 Alueellinen yhteistyö	TA2019	Muutos	TA2019M	TP2019	TA-%	TP 2018
Toimintatuotot	0	0	0	32	****	13 348
Myyntituotot	0	0	0	0	0	12 931
Maksutuotot	0	0	0	20	****	0
Muut toimintatuotot	0	0	0	12	****	418
Toimintakulut	-42 438 257	350 000	-42 088 257	-41 998 506	99,8	-41 348 107
Henkilöstökulut	-30 759	0	-30 759	-29 723	96,6	-40 868
Palkat ja palkkiot	0	0	0	0	0	-4 794
Henkilösivukulut	-30 759	0	-30 759	-29 723	96,6	-36 074
Eläkekulut	-30 759	0	-30 759	-29 724	96,6	-35 921
Muut henkilösivukulut	0	0	0	1	****	-152
Palvelujen ostot	-42 402 498	350 000	-42 052 498	-41 991 477	99,99	-41 319 603
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	0	0	0	0	0	1 489
Avustukset	0	0	0	0	0	1 625
Muut toimintakulut	-5 000	0	-5 000	22 663	-453,3	9 250
Toimintakate	-42 438 257	350 000	-42 088 257	-41 998 474	99,88	-41 334 758

Hallinto

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2017	TP 2018	TA 2019	TP 2019
Työmarkkinatuen kuntaosuus €/kk	70 936 €	72 771 €	70 833 €	79 419 €
Työmarkkinatuen kuntaosuuden piirissä henkilöitä keskimäärin	190 hlöä	190 hlöä	190 hlöä	204 hlöä
Palkkatuella palkattuja henkilöitä	24	49 eri hlöä	20	69
- joista velvoitetyöllistettäviä	4	15 eri hlöä	5	12
Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden määrä ka/kk	108	103	110	62
- joista puutyöpajalla	19	16	20	9
- joista Ylämyllyn pajalla	33	34	30	24
- joista hallintokunnissa	27	17	20	7
- joista yhdistyksissä ja siun sotella	29	36	40	22
TYP-asiakkuudet	55	52	50	55 (11/19)
Aktivointiaste	38,8 %	42,8 % (syyskuu)	45%	32,5 % (tilanne 8/19)
Kesätyöllistämiseen tarjottava tuki (150 €/hlö) yhteensä nuorelle	Seteleitä varattu 300, haettu noin 200, tuki haettu 112 hlö	Seteleitä varattu 300, jaettu 215	300 nuorta (150 €/hlö)	Seteleitä jaettu 234 kpl

130 Hallinto	TA2019	Muutos	TA2019M	TP2019	TA-%	TP 2018
Toimintatuotot	1 348 157	-22 833	1 325 324	1 352 261	102,0	1 333 494
Myyntituotot	938 220	-22 833	915 387	949 569	103,7	886 304
Tuet ja avustukset	409 937	0	409 937	401 021	97,8	444 836
Muut toimintatuotot	0	0	0	1 671	****	2 355
Toimintakulut	-3 557 416	-2 167	-3 559 583	-3 458 016	97,1	-3 194 188
Henkilöstökulut	-1 702 146	42 854	-1 659 292	-1 622 337	97,8	-1 493 200
Palkat ja palkkiot	-1 369 621	36 095	-1 333 526	-1 321 891	99,1	-1 205 026
Henkilösivukulut	-332 525	6 759	-325 766	-300 446	92,2	-288 174
Eläkekulut	-278 217	5 736	-272 481	-260 086	95,5	-248 752
Muut henkilösivukulut	-54 308	1 023	-53 285	-40 360	75,7	-39 422
Palvelujen ostot	-737 345	8 983	-728 362	-680 442	93,4	-611 345
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-55 973	10 996	-44 977	-43 056	95,7	-65 032
Avustukset	-925 000	-35 000	-960 000	-976 265	101,7	-909 177
Muut toimintakulut	-136 952	-30 000	-166 952	-135 917	81,4	-115 433
Toimintakate	-2 209 259	-25 000	-2 234 259	-2 105 756	94,2	-1 860 693

Maaseutupalvelut

Tavoite	Tavoitearvo	Toimenpide	Toteuma
Hyvinvointi			
Melan tulokortti, asiakkuus	4/5	Kehittäminen	3,8/5
Melan tulokortti, palvelujen järjestäminen ja asiakaslähtöinen toteuttaminen	26 vl pv/v	Toimintamallien kehittäminen	25,3 vl pv/v
Elinvoima			
Maa – ja metsätalouden tulovirtojen muutos (%) seutukunnalla	vuoden 2017 taso	Maaseutuohjelma ja kehittämishankkeet	-0,07 %
Osallisuus			
Seudulliset kehittämishankkeet	15 kpl.	Kuntaraha, ohjaus	18 kpl.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2017	TP 2018	TA 2019	TP 2019
tukea hakeneet maatilat	1146 kpl.	1123 kpl.	1106 kpl.	1107 kpl
Maksetut suorat tulotuet	35,13 M/€	34,7 M/€	34,2 M/€	34,45 M/€
SPV:t	18 kpl	18 kpl	16 kpl	7 kpl
tuotettu maitomäärä	54,9 mltr	53,35 mltr	51,8 Mltr	49,7 Mltr
tilojen saamat investointituet	6,17 M/€	3,59 M/€	3,0 M/€	3,258 M/€
pienyriyten saamat investointitue	4,03 M/€	2,35 M/€	4,0 M/€	3,054 M/€
uudet leader hankkeet	113 kpl	53 kpl	29 kpl	51 kpl
uudet EMR rahoitetut yritykset	37 kpl	18 kpl	27 kpl	27 kpl
uudet EMR rahoitetut työpaikat	182 kpl	124 kpl	33 kpl	158 kpl
kehittämishankkeet alueella	12 kpl	15 kpl	14 kpl	18 kpl
maatalousyrittäjän vuosilomapäivät	9221 pv	8613 pv	7850 pv	7875 pv
maatalousyrittäjän sijaisapupäivät	4587 pv	5922 pv	5350 pv	5573 pv
tuettu maksullinen lomitusapu päivinä	2145 pv	1975 pv	1550 pv	1644 pv

160 Maaseutupalvelut	TA2019	Muutos	TA2019M	TP2019	TA-%	TP 2018
Toimintatuotot	3 956 976	-35 000	3 921 976	3 910 375	99,7	4 320 765
Myyntituotot	3 612 887	-35 000	3 577 887	3 453 405	96,5	3 827 715
Maksutuotot	331 589	0	331 589	444 991	134,2	479 352
Tuet ja avustukset	12 300	0	12 300	10 134	82,4	13 697
Muut toimintatuotot	200	0	200	1 844	922	0
Toimintakulut	-4 248 821	45 000	-4 203 821	-4 191 843	99,7	-4 533 008
Henkilöstökulut	-3 241 777	0	-3 241 777	-3 148 439	97,1	-3 454 160
Palkat ja palkkiot	-2 572 178	0	-2 572 178	-2 348 394	91,3	-2 556 444
Henkilösivukulut	-669 599	0	-669 599	-800 045	119,5	-897 716
Eläkekulut	-565 849	0	-565 849	-592 371	104,7	-760 302
Muut henkilösivukulut	-103 750	0	-103 750	-207 674	200,2	-137 413
Palvelujen ostot	-665 209	45 000	-620 209	-668 199	107,7	-723 520
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-37 401	0	-37 401	-38 999	104,3	-26 547
Avustukset	-264 557	0	-264 557	-272 396	103,0	-273 116
Muut toimintakulut	-39 877	0	-39 877	-63 811	160,0	-55 666
Toimintakate	-291 845	10 000	-281 845	-281 468	99,9	-212 243

10 Keskushallintopalvelut yhteensä	TA2019	Muutos	TA2019M	TP2019	TA-%	TP 2018
Toimintatuotot	533 4733	-57 833	5 276 900	5 300 020	100,4	5 698 612
Myyntituotot	457 1107	-57 833	4 513 274	4 432 778	98,2	4 757 954
Maksutuotot	331 589	0	331 589	4 450 111	134,2	479 352
Tuet ja avustukset	431 837	0	431 837	411 155	95,2	458 533
Muut toimintatuotot	200	0	200	11 075	5537,6	2 773
Toimintakulut	-51 165 770	367 833	-50 797 937	-50 513 708	99,4	-49 942 755
Henkilöstökulut	-5 323 634	42 854	-5 280 780	-5 167 071	97,8	-5 288 705
Palkat ja palkkiot	-4 224 074	36 095	-4 187 979	-3 979 345	95,0	-4 020 872
Henkilösivukulut	-1 099 560	6 759	-1 092 801	-1 187 726	108,7	-1 267 833
Eläkekulut	-933 858	5 736	-928 122	-932 715	100,5	-1 085 582
Muut henkilösivukulut	-165 702	1 023	-164 679	-255 011	154,9	-182 252
Palvelujen ostot	-44 231 888	403 983	-43 827 905	-43 695 602	99,7	-43 122 736
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-106 224	10 996	-95 228	-98 532	103,5	-100 524
Avustukset	-1 250 557	-60 000	-1 310 557	-1 310 329	100,0	-1 237 354
Muut toimintakulut	-253 467	-30 000	-283467	-242 173	85,4	-193 436
Toimintakate	45 831 037	31 000	-45 521 037	-45 213 688	99,3	-44 244 143

Hyvinvointipalvelut

Tulosalueet: Hyvinvoinnin hallinto
Perusopetus
Varhaiskasvatus
Opinto- ja vapaa-aika

Toiminta-ajatus

Hyvinvointipalvelujen tehtävänä on eri-ikäisten kuntalaisten hyvinvointitarpeiden ja -odotusten tunnistaminen sekä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen. Hyvinvointipalvelut järjestää varhaiskasvatusta, perusopetusta vuosiluokille 1-9, perusopetuksen iltapäivätoimintaa sekä eri-ikäisille kuntalaisille opinto- ja vapaa-aikapalveluja. Hyvinvointipalveluja ohjaa kunnan hyvinvointikertomus. Palvelujen laatua ylläpidetään ja kehitetään vuorovaikutuksessa palvelunkäyttäjien, henkilöstön, järjestöjen ja yhdistysten sekä elinkeinoelämän kanssa. Henkilöstön tarpeen mukainen täydennyskoulutus ja toiminnan laadunarviointi tukevat kehittämistyötä.

Palvelualueen keskeiset muutokset ja toimenpiteet suunnittelukaudella 2020–2022

- Kuntalaisten sujuva arki
- Palveluohjaus ja -muotoilu hyvinvointipalveluissa
- Ennaltaehkäisevätyö ja toiminnan priorisointi
- Ikäihmisten- ja vammaisneuvoston sekä nuorisoneuvoston osallistumisen lisääminen
- Nuorten kuntalaisten palvelut (asuminen, liikenne, vapaa-aika)
- Paikallisuus ja kestäväkehitys hankinnoissa
- Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen
- Liikuntapaikkojen monipuolisuus
- Yhdessä tekeminen ja verkostotyö
- Uudet oppimis- ja yhteisötilat

Palvelualueen keskeiset tavoitteet vuodelle 2019

Tavoite	Tavoitearvo	Toimenpide	Toteuma
Hyvinvointi			
Koulutuksellinen tasa-arvo toteutuu	Monipuolinen ja laadukas yleinen tuki toteutuu. Opetuksen resurssit kohdentuvat tarpeen mukaisesti.	Resurssit, ryhmäkoot, toimintatavat ja pedagogiikka avataan ja arvioidaan varhaiskasvatussuunnitelman ja opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti.	Itä-Suomen yliopisto on tehnyt arvioinnin, kyselyyn vastasivat vanhemmat ja henkilökunta. Arvioinnin mukaan tuki on toteutunut hyvin. Hankerahalla on palkattu lisäksi taidakasvattaja. Perusopetuksessa resurssia kohdennettu oppilaiden tuen tarpeen mukaisesti, erityisopetuksen resurssia on

			lisätty yhden erityisluokanopettajan verran Liperin kouluun ja ohjaajaresurssia lisätty Ylämyllyn koululle. Pienluokan lisäys tehty Liperin kouluun 12/2019.
Ennaltaehkäisevään työhön panostetaan enemmän	Lasten ja perheiden ennaltaehkäisevät palvelut laajenevat. Nuorisopalvelut ovat monipuolisempia ja lähellä nuoria.	LAPEn mukaista kohtaamispaikka-toimintaa kehitetään yhdessä eri toimijoiden kanssa. Palkataan toinen etsivänuorisotyöntekijä ja palvelut viedään nuorten luo.	Kohtaamispaikan toiminta on monipuolistunut ja kävijämäärä kasvanut. 1,5 etsivä nuorisotyöntekijää 1.9.2019 alkaen.
Palveluohjaus- ja palvelun oikea-aikaisuus koko palvelualueelle	Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen saanti nopeutuu ja helpottuu, kuntalaisten näkökulmasta tasarvoiset palvelut. Perusopetuksen palveluohjaus toteutuu.	Etsivä nuorisotyöhanke käynnistyy Perusopetuksen palveluohjaus aloitetaan.	Avustusta myönnettiin ½ henkilötyövuotta ajalle 1.9.2019-30.8.2020. Perusopetuksessa aloitettu kokeiluna palveluohjaus/suunnittelu, painopisteenä kuljetukset ja sähköinen asiointi. Kokeilu keskeytyi 8/2019. Palveluohjaus toteutetaan koulujen ja toimistosihteerin kautta.
Elinvoima			
Turvallinen ja terveellinen ympäristö toteutuu	Oppimisympäristöt tukevat jokaisen lapsen kasvua ja oppimista.	Asiantuntijat, henkilöstö, lapset ja nuoret ovat mukana suunnittelemassa uusiutuvia oppimisympäristöjä.	Varhaiskasvatuksessa on uudistettu tilat teknologian, kestävän kehityksen ja luontotoiminnan mukaiseksi. Perusopetuksessa tilojen uudistamista tehty Matti-

			senlahden, Viinijärven ja Ylämyllyn kouluissa.
		Henkilökunnan täydennyskoulutus tukee kehittämistyötä.	Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien 1,5 täydennys koulutus on alkanut toukuussa yhteistyössä Riverian kanssa.
	Esi- ja alkuopetus toimintaympäristöissä on mahdollista toteuttaa alkuluokkatoimintaa.	Ympäristöihin tehdään tarvittavat muutostyöt.	Jyrin alkuluokkatiilojen muutokset on tehty ja joustava esi/alkuopetus on käynnistynyt.
	Liperin alakoulun ja Ylämyllyn yläkoulun suunnittelu valmistuu	Aktiivinen yhteistyö suunnittelussa elinympäristöpalvelujen kanssa.	Koulusuunnittelut edenneet suunnitellusti. Molemmat hankkeet hyväksytyt valtuustossa 12/2019.
Liikuntapalvelut monipuolistuvat	Lähiliikuntapaikka selvityksen muutoksia toteutetaan. Uimahallin ja kuntosalien käyttöönotto ja kehittäminen on suunniteltua.	Liikuntapaikkojen muutos ja käyttöönottosuunnitelma laaditaan taloudelliset resurssit huomioon ottaen. Uimahalli avataan syksyllä 2019.	Jyrin lähiliikuntapaikka valmistunut 9/2019 Uimahallitoiminta käynnistynyt 1.9.2019
Yhteisöllisyys lisääntyy	Perheiden yhteinen tekeminen ja harrastustoiminta lisääntyvät. Kohtaamispaikkatoiminnassa perheiden tukena.	Lasten ja perheiden vapaa-ajan harrastustoiminnasta tiedotetaan yhdestä paikasta. Vapaamuotoista yhdessä tekemistä lisätään.	Harrastekalenterin sähköinen sovellus on kilpailutettu ja käyttöönotosta käyty järjestöfoorumissa keskustelua. Toimintaa järjestetty viikoittain aktiivinen viestintä sosiaalisen median kautta.

Varhaiskasvatuspaikkoja riittävästi	Ylämyllyn alueen varhaiskasvatuspaikkoja on riittävästi.	Ylämyllyn monitoimitalon tilat muutetaan päiväkodiksi.	Monitoimitalon remontti valmistui vuoden loppuun mennessä. Metsälän päiväkotimuutti kesäkuun alussa monitoimitalolle ja uusi ryhmä valmistui vuoden lopussa.
Uudistuvat hyvinvointipalvelut kunnan vetovoimatekijöinä	Oppilasmäärä kasvaa ja kotikuntakorvausoppilaiden määrä vähenee	Koulusuunnittelua ja uudistettuja toimintatapoja tehdään näkyväksi	Kouluhankkeiden tiedottamista kehitettävä edelleen. Koulut kuvaavat some-viestinnän kautta omaa toimintaansa. Oppilasmäärä kasvanut +28 oppilasta. Kotikuntakorvausoppilaiden lukumäärä -16 oppilasta.
Osallisuus			
Lasten, nuorten ja lapsiperheiden osallisuus vahvistuu	Nuorisoneuvoston jäsen osallistuu hyvinvointilautakunnan kokouksiin. Palvelujen arviointi toteutuu.	Nuorisoneuvoston jäsenen osallistuminen hyvinvointilautakunnan kokouksiin valmistellaan ja käynnistetään elokuussa 2019. Laaditaan arviointilomake perheille monialaisten tapaamisten arviointiin.	Päätös osallistumisesta tehty. Toiminta käynnistyy keväällä 2020. Lomake on tehty oppilastyönä ja palautetta kerätty tapaamisista kehittämistyön pohjaksi.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2017	TP 2018	TA 2019	TP 2019
Varhaiskasvatus lasten määrä (viimeisen päivän tilanne)	650	648	690	628
Perusopetus oppilasmäärä	1 299	1 288	1 331	1 316
Ulkopuolinen hankerahoitus	178 570 €	187 906 €	137 400 €	201 121 €

Hyvinvoinnin hallinto

Tavoite	Tavoitearvo	Toimenpide	Toteuma
Hyvinvointi			
Palveluprosessit muokataan Lean ajattelun mukaisiksi	Palveluprosessit ovat suoraviivaisia ja toimivia	Hallinnon prosessien avaaminen ja toimintojen uudelleen järjestely sekä byrokratian purkaminen.	Prosessien avaus on aloitettu ja jatkuu v.2020. sähköistä asiointia lisätty.
Hyvinvointipalvelujen organisaatio	Hyvinvointipalvelujen organisaatiosta on tehty ratkaisu	Organisaatiota rakenne valmistellaan yhteistyössä henkilökunnan ja päättäjien kanssa.	Hyvinvointijohtaja valittu ja aloittanut virassa 1.1.2020. Tulosaluejohtajarakenne päätetty. Tulosityksiköiden osalta johtamisen rakennetta tarkastellaan 2020.
Elinvoima			
Sähköisen asioinnin lisääminen	Asiointi on helppompaa ja päätöksenteko nopeutuu	Otetaan käyttöön uusia sähköisiä järjestelmiä, jotka helpottavat kuntalaisten asiointia, parantavat tiedonkulkua ja viestintää.	Iltapäivätoiminnan ja oppilaiden poisolojen hakeminen sekä kouluun ilmoittautuminen siirretty sähköiseen järjestelmään.

400 Hyvinvoinnin hallinto	TA2019	Muutos	TA2019M	TP2019	TA-%	TP 2018
Toimintatuotot	138 400	100 000	238 400	212 222	89,0	187 906
Myyntituotot	0	0	0	320	****	0
Tuet ja avustukset	137 400	100 000	237 400	201 121	84,7	187 906
Muut toimintatuotot	1000	0	1 000	10 782	1078,2	0
Toimintakulut	-616 212	-5 000	-666 212	-639 569	96,0	-610 882
Henkilöstökulut	-493 341	-4 000	-533 341	-491 814	92,2	-417 180
Palkat ja palkkiot	-401 872	-32 000	-433 872	-404 803	93,3	-341 420
Henkilösivukulut	-91 469	-8 000	-99 469	-87 011	87,5	-75 761
Eläkekulut	-75 920	-5 520	-81 440	-74 620	91,6	-64 846
Muut henkilösivukulut	-15 549	-2 480	-18 029	-12 391	68,7	-10 915
Palvelujen ostot	-84 967	0	-84 967	-99 341	116,9	-134 253
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-23 500	-10 000	-33 500	-33 399	99,7	-43 705
Muut toimintakulut	-14 404	0	-14 404	-15 014	104,2	-15 743
Toimintakate	-477 812	50 000	-427 812	-427 347	99,9	-422 976

Perusopetus

Tavoite	Tavoitearvo	Toimenpide	Toteuma
Hyvinvointi			
Oppilaiden ja henkilökunnan hyvinvointi paranee	Oppilaiden ja henkilökunnan hyvinvointi paranee.	Kouluissa avataan perusopetuksen hyte-kertoimien vaatimukset ja muutetaan toiminta niiden mukaiseksi.	Hyte-kertoimet tarkasteltu kouluittain.
Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman ohjaa perusopetuksen kehittämistä	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet ovat tiedossa kaikilla työntekijöillä.	Suunnitelman tavoitteet viedään henkilökunnalle koulutuksen kautta.	Jalkauttamistyö on aloitettu ja sitä jatketaan vuonna 2020. Oppilashuollon kehittämisiltapäivä 29.9.2019
	Aktiivinen työskentely Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteuttamiseksi on aloitettu.	Laadukkaan yleisen tuen kehittäminen. Lasten lukuharrastuksen lisääminen. Liikkuva koulu toiminnan tulevaisuuden suunnitelman valmistaminen.	Yleisen tuen toimenpiteitä avattu kouluittain. Lukukampanja keväällä 2019. Liikkuva koulu hanke päätynyt ja toiminnan suuntaviivoja tulevaisuuteen linjattu.
Elinvoima			
Terveelliset, turvalliset ja nykyaikaiset kouluympäristöt	Uudet/uudistetut tilat Liperissä ja Ylämyllyllä.	Liperin alakoulun suunnittelu. Liperin yläkoulun suunnittelu. Ylämyllyn koulun esi- ja alkuopetuksen ympäristöjen kehittäminen.	Kouluun suunnittelut edenneet sovitusti, valtuusto hyväksynyt hankkeet 1272019. Ylämyllyn koulun, Jyrin yksikön muutostyöt tehty. Tilojen uudistamista on jatkettava edelleen määrärahojen puitteissa.
Osallisuus			
Oppilaiden osallisuus lisääntyy	Kouluilla useita eri osallisuuden tapoja käytössä	Verso-toiminnan laajentaminen. Digiagentti toiminta alkaa. Välkkäritoiminta kaikissa kouluissa	Osallisuuden toimenpiteet vaihtelevat eri kouluilla, kuvattu lukuvuosisuunnitelmissa. Verso-toiminta laajentunut Liperin

koululle. Digiagenttitoiminta alkanut ja koulujen yhteinen koulutus toteutunut. Välkkäri-toimintaa Ylämyllyn, Viinijärven kouluissa ja alkamassa Salokylällä.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2017	TP 2018	TA 2019	TP 2019
oppilasmäärä	1 299	1 288	1 331	1 316
kotikuntakorvausoppilaiden määrä	102	111*	95**	95
perusopetus €/oppilas (kulut)	7 211/9 462	7 319/9 691	7 244/9 595	7 450/9 819
erityisen tuen oppilaat %	7,3 %	6,2 %	5,0 %	6,8 %
kuljetusoppilaiden määrä (perusopetus)	723	715	732	731
koulukuljetusmenot €/kuljetusoppilas (perusopetus)	1 238	1 397	1 325	1 629

*103 perusopetuksen oppilasta ja 8 esiopetuksen oppilasta

** 89 perusopetuksen oppilasta ja 6 esioppilasta

420 Perusopetus	TA2019	Muutos	TA2019M	TP2019	TA-%	TP2018
Toimintatuotot	112 900	0	112 900	132 106	117,0	145 705
Myyntituotot	31 300	0	31 300	36 138	115,5	47 137
Maksutuotot	57 000	0	57 000	70 040	122,9	66 195
Tuet ja avustukset	7 400	0	7 400	5 962	80,6	21 767
Muut toimintatuotot	17 200	0	17 200	19 966	116,1	10 605
Toimintakulut	-12 770 740	-58 000	-12 828 740	-13 065 846	101,8	-12 669 312
Henkilöstökulut	-7 120 886	-30 000	-7 150 886	-7 184 885	100,5	-6 915 304
Palkat ja palkkiot	-5 883 925	-24 930	-5 908 855	-5 952 279	100,7	-5 711 131
Henkilösivukulut	-1 236 961	-5 070	-1 242 031	-1 232 607	99,2	-1 204 173
Eläkekulut	-998 661	-4 288	-1 002 949	-1 047 537	104,4	-1 010 155
Muut henkilösivukulut	-238 300	-782	-239 082	-185 070	77,4	-194 017
Palvelujen ostot	-3 284 968	-33 000	-3 317 968	-3 506 960	105,7	-3 363 716
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-334 125	5 000	-329 125	-335 127	101,8	-348 381
Muut toimintakulut	-2 030 761	0	-2 030 761	-2 038 873	100,4	-2 041 912
Toimintakate	-12 657 840	-58000	-12 715 840	-12 933 740	101,7	-12 523 607

Varhaiskasvatus

Tavoite	Tavoitearvo	Toimenpide	Toteuma 31.12.
Hyvinvointi			
Esioppilaiden opetuksellinen tasa-arvo toteutuu	Kaikki esioppilaat ovat mukana alku- luokkatoiminnassa, ainoastaan Liperin osalta uuden kou- lun valmistuttua.	Jyrin kouluun siir- tyvät 2lk oppilaat, alkuluokkatoi- minta alkaa elo- kuussa 2019.	Joustava esi/al- kuopetus on alka- nut Jyrin koululla.
5-vuotiaat osallistuvat varhaiskasva- tukseen	95 % viisivuotiaista osallistuu varhais- kasvatukseen.	Maksutonta var- haiskasvatusta markkinoidaan perheille ja järjes- tetään tutustu- mistilaisuuksia.	Maksuttomaan var- haiskasvatuk- seen 5-v osallistui ke- vällä 81% ja syk- syllä 93 % ikäluo- kasta
Kielirikasteinen toiminta kaikille 5-6 vuotiaille	Kaikki 5-6 vuotiaat lapset ovat kieliri- kasteisen toimin- nan piirissä.	Lisätään vieraan kielenopetustun- teja ja oppimista tukevan ohjelman käyttöä.	Kaikki 5- ja 6 vuoti- aat lapset olivat kielirikasteisen toi- minnan piirissä.
Lue lapselle äänen-kampanja lisää lap- sille ääneen lukemista	Lapsille luetaan päivittäin ääneen varhaiskasvatuk- sessa ja innoste- taan vanhempia kotona lukemi- seen.	Edetään kampan- jan mukaisesti koko toimialalla.	Lukuhaitari kam- panja yhdessä kir- jaston ja perusope- tuksen kanssa on toteutettu. Lapsille luetaan ääneen varhaiskasvatuk- sessa päivittäin.
Elinvoima			
Kohtaamispaikka on toiminnassa	Lape työtä tukeva kohtaamispaikka tuo palvelut per- heiden lähelle.	Kohtaamispaik- kaan saadaan mukaan SiunSo- ten palveluja, jär- jestöjä, seurakun- nat ja yhdistykset.	Yhteistyötahoja on saatu mukaan. Toi- mintaa on ollut vii- koittain. Lisäksi ker- ran kuukaudessa on toteutettu per- heiden toiminta- päivä.
Oppimisympäristöt vastaavat varhais- kasvatussuunnitelman tavoitteita	Oppimisympäristöt tukevat lasten kas- vua ja oppimista sekä varhaiskasva- tussuunnitelman tavoitteita.	Päiväkotien ym- päristöjen muu- toksesta tehdään yksikkökohtaiset suunnitelmat ja nimetään toteut- tamisen vastuu- henkilöt.	Oppimisympäris- töissä on tehty va- sun mukaisia muu- toksia hankerahoi- tuksella. Green Care toiminta nä- kyy kaikissa yksi- köissä.
Osallisuus			
Lasten, nuorten ja lapsiperheiden osal- lisuus lisääntyy	Lapsiperheiden kohtaamispaikka	Perheille järjeste- tään erilaisia ta- paamisia monitoi- mitalolla, paikkaa	Toiminta on moni- puolistunut, lau- ntain tilaisuuksissa

	Ylämyllyn monitoimitalolla on käytössä.	tehdään tutuksi ja innostetaan tulemaan yhdessä mukaan.	on ollut hyvä osanotto. Järjestöt, seurakunta, Siun Sote ja yhdistykset ovat olleet mukana toiminnassa.
	Unicefin lapsiystävällinen kunta-mallin käyttöönotto on arvioitu.	Selvitetään Unicefin lapsiystävällinen kunta mallin käyttöönoton vaatimat muutokset.	Lapsiparlamentista on tehty päätös ja lapsivaikutusten arviointikoulutus on toteutunut.
	Vanhemmille tiedotetaan säännöllisesti varhaiskasvatuksen toiminnasta ja järjestetään säännöllisesti suunnittelu ja arviointi tapaamisia.	Tiedotuksen ja viestinnän lisääminen kaikissa yksiköissä ja vanhempaintapaamiset aloitetaan. Yhteistyötavat kirjaetaan kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan.	Vanhemmille toteutuu kuukausittain yhteisiä tapaamisia. Jokainen yksikkö on lisännyt tiedottamista ja viestintää. Toteutunut viestinnän-vuosikellon ja vastuuviikko periaatteen mukaisesti.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2017	TP 2018	TA 2019	TP 2019
Varhaiskasvatus €/paikka (1)	9 080	9 413	7 150	10 374
Perhepäivähoito €/paikka (2)	10 382	11 063	11 800	11 554
Esiopetus €/paikka (3)	5 405	5 446	5 200	6 114

- Päiväkotien bruttomenot jaettuna paikkamäärällä. Paikkamäärä on laskettu ottamalla lasten määrän keskiarvo ikäluokittain 1.2. ja 1.12. Alle 3-vuotiaiden määrä on kerrottu luvulla 1,25, yli 3-vuotiaiden kokopäiväisten määrä luvulla 1 ja yli 3-vuotiaiden osapäiväisten lasten määrä on kerrottu luvulla 0,65. Laskentatapa on valtakunnallisen kustannusvertailuhankkeen 2007-08 mukainen.
- Perhepäivähoidon bruttomenot on jaettu lasten määrän keskiarvolla 1.2. ja 1.12.
- Esiopetuksen bruttomenot on jaettu esiopetukseen osallistuvien lasten määrällä tilastopäivänä 20.9.

440 Varhaiskasvatus	TA2019	Muutos	TA2019M	TP2019	TA-%	TP 2018
Toimintatuotot	608 400	0	608 400	530 605	87,2	607 351
Myyntituotot	0	0	0	600	****	0
Maksutuotot	606 200	0	606 200	508 909	84,0	595 645
Tuet ja avustukset	500	0	500	11 771	2354,3	7 925
Muut toimintatuotot	1 700	0	1 700	9 325	548,6	3 781
Toimintakulut	-7 180 700	-105 000	-7 285 700	-7 448 149	102,2	-6 997 457
Henkilöstökulut	-4 404 171	-135 000	-4 539 171	-4 661 838	102,7	-4 264 700
Palkat ja palkkiot	-3 535 011	-112 150	-3 647 161	-3 764 415	103,2	-3 417 236

Henkilösivukulut	-869 160	-22 850	-892 010	-897 424	100,6	-847 464
Eläkekulut	-725 853	-19 330	-745 183	-779 769	104,6	-731 710
Muut henkilösivukulut	-143 307	-3 520	-146 827	-117 655	80,1	-115 754
Palvelujen ostot	-1 071 016	0	-1 071 016	-1 131 167	105,6	-1 054 727
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-187 750	0	-187 750	-162 594	86,6	-76 527
Avustukset	-725 000	30 000	-695 000	-689 205	99,2	-764 181
Muut toimintakulut	-792 763	0	-792 763	-803 344	101,3	-837 322
Toimintakate	-6 572 300	-105 000	-6 677 300	-6 917 543	103,6	-6 390 106

Opinto- ja vapaa-aika

Tavoite	Tavoitearvo	Toimenpide	Toteuma
Hyvinvointi			
Etsivä nuorisotyö ja nuorten Ohjaamo muodostavat verkoston nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi	Verkoston toiminta on johdettua ja koordinoitua	Verkoston koostuminen ja toisen etsivä nuorisotyöhankkeen käynnistäminen syksyllä	Ennaltaehkäisevään työhön panostetaan enemmän: Toinen etsivä nuorisotyöntekijä (0,5 henkilötyövuotta) aloitti 1.9.2019. Palveluohjaus- ja palvelun oikea-aikaisuus koko palvelualueelle: Avustusta myönnettiin ½ henkilötyövuotta ajalle 1.9.2019-30.8.2020. Avustusta myönnettiin yhteensä 1½ henkilötyövuotta.
Luetaan lapselle ääneen -kampanja	Kirjaston kanssa toteutuu Luetaan lapselle ääneen – kampanja varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa	Kampanjaan suunnitellaan aineistoa, materiaalia ja tapahtumia lukuinnostuksen lisäämiseksi	Kirjasto on ollut mukana kampanjassa ja yhteistyö lukuinnostuksen lisäämiseksi jatkuu.
Elinvoima			
Hyväksytyt lähiliikuntapaikkasuunnitelman mukaiset hankkeet alkavat toteutua	Toteutunut lähiliikuntapaikkahanke	Suunnitelman hyväksyntä ja hankkeiden priorisointi	Jyrin lähiliikuntapaikka-hanke valmistui.

Kirjastotoiminnan kehittäminen	Kaikki kirjastot ovat omatoimikirjasto-ja ja lainausmäärät kasvavat	Tehdään Vaaron kirjaston kanssa suunnitelma omatoimikirjastoista.	Kirjaston muuton takia asian eteneminen on viivästynyt.
Liprakan uimahalli toiminnassa	Liprakan uimahalli avataan syyskuun alussa	Uimahallin avaamiseen liittyvät toimenpiteet ja järjestelyt	Liprakan uimahallitoiminta käynnistyi 1.9.2019.
Osallisuus			
Seutuopiston kurssitarjontaan vaikuttaminen	Kuntalaiset vaikuttavat seutuopiston kurssitarjontaan ja peruuntuneiden kurssien määrä vähenee	Tehdään kysely kuntalaisille kiinnostavista kursseista	Kunnan ja opiston nettisivuilla on mahdollisuus esittää toiveita kursseista ympäri vuoden.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2017	TP 2018	TA 2019	TP 2019
Liikuntatoimi nettomenot €/asukas	39,83	37,98	45,82	49,58
Nuorisotoimi nettomenot €/asukas	18,33	18,41	19,82	20,99
Kulttuuritoimi nettomenot €/asukas	10,64	10,93	10,86	10,60
Seutuopiston nettomenot €/asukas	14,55	14,86	15,00	14,58
Toteutuneet tunnit	4 200	4 043	4 256	3955
Musiikkiopiston nettomenot €/asukas	6,84	6,99	7,00	7,49
Oppilasmäärä/lukuvuosi	74	75	74	83
Musiikkileikkikoululaiset	52	55	52	58
Seutukirjaston nettomenot €/asukas	47,39	48,15	50,00	48,45
Liperin lainat lkm	169 055	164 959	170 000	219 207
- Liperi	45 152	44 362	46 000	43 304
- Viinijärvi	51 243	46 341	52 000	42 168
- Ylämylly	72 660	74 256	73 000	69 450
- kirjastoauto				64 285

Toiminto	TP2018	TA2019	TP2019
Seutukirjasto	587 559 €	593 164 €	585 298 €
Seutuopisto	175 206 €	184 261 €	176 198 €
Musiikkiopisto	84 633 €	86 632 €	90 447 €

460 Opinto ja vapaa-aika	TA2019	Muutos	TA2019M	TP2019	TA-%	TP 2018
Toimintatuotot	60 000	15 000	75 000	75 639	100,9	24 383
Myyntituotot	44 000	15 000	59 000	58 628	99,4	0

Tuet ja avustukset	5 000	0	5 000	0	0	5 652
Muut toimintatuotot	11 000	0	11 000	17 012	154,7	18 731
Toimintakulut	-1 838 318	0	-1 838 318	-1 908 122	103,8	-1 654 072
Henkilöstökulut	-290 731	0	-290 731	-314 801	108,3	-243 581
Palkat ja palkkiot	-194 216	0	-194 216	-216 491	111,5	-160 901
Henkilösivukulut	-96 515	0	-96 515	-98 310	101,9	-82 679
Eläkekulut	-88 650	0	88 650	-92 271	104,1	-78 232
Muut henkilösivukulut	-7 865	0	-7 865	-6 039	-76,8	-4 448
Palvelujen ostot	-874 135	0	-874 135	-860 160	98,4	-781 169
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-15 700	0	-15 700	-67 258	428,4	-13 087
Avustukset	-51 000	0	-51 000	-51 000	100,0	-47 750
Muut toimintakulut	-606 752	0	-606 752	-614 903	101,3	-568 486
Toimintakate	-1 778 318	15 000	-1 763 318	-1 832 482	103,9	-1 629 689

40 Hyvinvointipalvelut yhteensä	TA2019	Muutos	TA2019M	TP2019	TA-%	TP 2018
Toimintatuotot	919700	115 000	1 034 700	950 573	91,9	965 345
Myyntituotot	75 300	15 000	90 300	95 685	106,0	47 137
Maksutuotot	663 200	0	663 200	578 949	87,3	661 840
Tuet ja avustukset	150 300	100 000	250 300	218 855	87,4	223 250
Muut toimintatuotot	30 900	0	30 900	57 085	184,7	33 118
Toimintakulut	-22 405 970	-213 000	-22 618 970	-23 061 685	102,0	-21 931 724
Henkilöstökulut	-12 309 129	-205 000	-12 514 129	-12 653 339	101,1	-11 840 765
Palkat ja palkkiot	-10 015 024	-169 080	-10 184 104	-10 337 987	101,5	-9 630 688
Henkilösivukulut	-2 294 105	-35 920	-2 330 025	-2 315 352	99,4	-2 210 077
Eläkekulut	-1 889 084	-29 138	-1 918 222	-1 994 196	104,0	-1 884 943
Muut henkilösivukulut	-405 021	-6 782	-411 803	-321 155	78,0	-325 134
Palvelujen ostot	-5 315 086	-33 000	-5 348 086	-5 597 628	104,7	-5 333 865
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-561 075	-5 000	-566 075	-598 379	105,7	-481 700
Avustukset	-776 000	30 000	-746 000	-740 205	99,2	-811 931
Muut toimintakulut	-3 444 680	0	-3 444 680	-3 472 134	100,8	-3 463 463
Toimintakate	-21 486 270	-98 000	-21 584 270	-22 111 112	102,4	-20 966 379

Elinympäristöpalvelut

Tulosalueet: Hallinto- ja tukipalvelut
Rakentaminen ja ympäristö
Liikenne ja yleiset alueet
Vesihuoltolaitos

Toiminta-ajatus

Palvelemme asiakkaitamme kustannustehokkaasti ja kestäväen kehityksen tavoitteiden mukaisesti.

Huolehdimme

- maankäytönsuunnittelusta
- investointihankkeiden suunnittelusta ja toteutuksesta
- rakennusvalvonnasta
- ympäristönsuojelusta
- vesihuollosta
- infrasta
- kunnan kiinteistöjen kunnossapito-, siivous- ja laitoshuoltopalveluista
- ravintopalveluista

Palvelualueen keskeiset muutokset ja toimenpiteet suunnittelukaudella 2019–2021

- Tiedonohjaussuunnitelman (TOS) laadinta ja sähköisen arkistoinnin käyttöönotto.
- Uusi Yksityistielaki tulee voimaan 1.1.2019, yksityistieasiat siirtyvät kunnilta maanmittauslaitosten tehtäviin. Vuosi 2019 on siirtymä vuosi, jolloin kunnassa käsitellään vain keskeneräiset yksityistieasiat.
- Laitoshuollon palvelutuotannosta osa palveluista siirtyy SiunSoten omaksi palvelutuotannoksi.
- Ravintokeskus aloittaa aterioiden kuljettamisen omana työnä Penttilänpihaan ja Neliapilaan niiden muuttuessa palvelutaloista ryhmäkodeiksi 1.1.2019
- Olemassa olevien henkilöressurssien ja tehtävien uudelleen järjestely

Toimenpiteet 2019

- Tiedonohjaussuunnitelman laadinta edennyt hyvin, elinympäristöpalvelujen osalta suunnitelma valmis ja tiedot siirretty asianhallintaan.
- Liperissä ei ole keskeneräisiä yksityistieasioita. Yksityisteiden tiekunnille on pidetty 14.3.2019 yksityistieilta, johon osallistui 43 henkilöä. Maanmittauslaitokselta maanmittausinsinööri puhui maanmittauslaitoksen roolista ja lakimuutoksesta. Tilaisuudessa esiteltiin myös kunnan yksityistieavustusten ehdot ja hakeminen.
- Ravintokeskus aloittanut aterioiden kuljettamisen omana työnä Penttilänpihan ja Neliapilan ryhmäkoteihin 1.1.2019. Ravintokeskuksen oma aterioiden kuljetuspalvelu Penttilänpihan ja Neliapilan ryhmäkoteihin on toiminut hyvin. Kesällä ryhmäkotien ateriakuljetusten yhteydessä Ravintokeskus toimittanut myös Viinijärven päiväkodin ateriat Viinijärven koulun keittiön ollessa kiinni.
- Maankäyttöpäällikkö aloitti virassa 15.4.2019.
- Tehostetun palveluasumisen ruokapalvelutehtävät siirtyneet kokonaan ja terveystieteiden osittain SiunSotelle, yhteensä 5 vakanssia.

Palvelualueen keskeiset tavoitteet vuodelle 2019

Tavoite	Tavoitearvo	Toimenpide	Seuranta
Hyvinvointi			
Kirkonkylän koulun ja Ylämyllyn yläkoulun suunnittelu	Suunnitelmat hyväksytty vuoden 2019 aikana	Suunnitteluprosessin ohjaaminen	Kirkonkylän koulun ja Ylämyllyn yläkoulun suunnitelmat hyväksytty valtuustossa 16.12.2019
Elinvoima			
Asukasluvun kasvu	Asukasluvun kasvu +30	Aktiivinen kaavoittaminen ja tonttien markkinointi	Kaavoittaminen ja tonttien markkinointi edennyt suunnitelman mukaisesti Uusia alueiden kaavoituksia käynnistynyt. Olemassa olevien asuintonttien myynti ei kuitenkaan ole edennyt odotetusti.
Toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten huomioiminen ja palvelutuotannon kustannustehokkuus	Kunnan omistamat tilat oman palvelutuotannon käytössä	Vapaa-aikapalvelujen ja varhaiskasvatuksen tilojen järjestely kunnan omiin tiloihin	Ylämyllyn monitoimitalon muutostyöt ovat valmiit.
Osallisuus			
Kirkonkylän alakoulun ja Ylämyllyn yläkoulun suunnittelu	Toimivat ja käyttäjien näköiset tilat	Käyttäjien osallistuminen hankkeiden suunnitteluun	Käyttäjät osallistuneet aktiivisesti koko hankkeen ajan suunnitteluun.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2017	TP 2018	TA 2019	TP 2019
Investoinnit euroina	Menot 6 260 903* Tulot 3 273 027* Netto 3 067 876	Menot 3 742 991 Tulot 46 272 Netto 3 696 719	Menot 4 340 000 Tulot 135 000 Netto 4 205 000	Menot 3 052 261 Tulot 100 686 Netto 2 951 575
Asuintontteja tarjolla				8 32 15
- Kirkonkylä				
- Viinijärvi				
- Ylämylly				
Teollisuustontteja tarjolla	10	10	10	12
Elinympäristöpalvelujen henkilöstö	88	98 vakanssia 82 täytettyä virkaa/teht.	(86) 83	98 vakanssia 81,83 täytettyä virkaa / teht.
Ostolaskujen määrä	6 309	5 365	6 000	5 655
Myyntilaskujen määrä	9 377	9 542	10 000	9 989

*) PKSSK:n kuntayhtymäosuuden siirtyminen Siun sotelle näkyy investointimenossa ja tulossa

Elinympäristöpalveluiden hallinto- ja tukipalvelut

Tavoite	Tavoitearvo	Toimenpide	Seuranta
Hyvinvointi			
Kunnanviraston arkistotilaratkaisu	Toimivien ja riittävien arkistotilojen kartoittaminen	Tilojen hankinta	Ei toimenpiteitä
Terveellinen ja turvallinen ravinto	Hyvinvoiva asiakas	Räätälöidyt koulutukset koko ruokapalveluhenkilöstölle erityisruokavalioista, ravitsemustiedosta ja normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa toimimisesta	Koulutukset järjestetty koko henkilökunnalle: -ravitseminen ja erityisruokavaliot 1 pv, -muutososaava työyhteisö ja normaaliolojen vakavat häiriötilanteet 1 pv - kaksi vakainaista työntekijää suorittanut diettikokinnon oppisopimuskoulutuksella
Palvelutuotannossa olevien tilojen käyttötarkoituksen mukainen puhtaustaso	Toimivat siivous- ja laitoshuoltopalvelut	ATP –mittaus (pinta- puhtauden mittaus)	Suunnitelman mukaiset mittaukset on tehty.
Elinvoima			
Vastuulliset hankinnat	Elintarvikehankinnoista 20% suuntautuu lähialueelle	Ruokalista- ja hankintasuunnittelu ja -toteutus	19,7 %
	Ympäristömerkityt siivous- ja puhdistusaiheet ja –tarvikkeet; siivouspalveluissa 85%, laitoshuoltopalveluissa 75%	Hankintojen suunnittelu ja toteutus	Toteuma siivouspalvelut 85 % ja laitoshuoltopalvelut 75 %
Hävikin hallinta	Ammattikeittiöiden hävikin suunnitelmallinen minimointi	Hävikin syntyyn vaikuttavien asioiden tunnistaminen ja toimenpidemuutokset tehostetusti kaikissa suunnittelu-, tuotanto- ja palveluprosessiin vaiheissa	Hävikin monimuotoisuus käyty läpi koko henkilökunnan kanssa yksilö- ja yhteisissä palavereissa. Lisäksi tehostettu tähderuokaseuranta, jonka (ml. asiakastytyväisyyskyselyt) tulosten perusteella ruokalista ja ohjelmamuutoksia sekä annoskokotarkennuksia kaikissa asiakkuuksissa.

Osallisuus			
Osallistava koulu- ja päiväkotiruokailu sekä vanhusruokailu	Tyytyväinen asiakas	Asiakastyytyväisyys-kyselyt	Kouluruokailussa pidetty maaliskuussa ja Varhaiskasvatuksessa toukokuussa. Tulosten perusteella Koululaisten toiveruokaviikko vk 21 ja syyslukukauden alettua ruokalistamuutoksia. Vanhusruokailussa Siunsoten suunnittelemaa kyselyä ei ole pidetty.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2017	TP 2018	TA 2019	TP 2019
Lautakunnan kokousten ja päätösten määrä	11/175	13/211	11	13/187
Lupajaoksen kokousten ja päätösten määrä	9/49	9/53	8	8/43
Ylläpidettävä kiinteistökanta m ³ (kunnan suoraan omistama) m ²	234 500 m ³ 61 342 m ²	222 715 m ³ 58 416 m ²	222 715 m ³ 58 416 m ²	219 828 m ³ 57 649 m ²
Ruokapalvelut; suoritehinta keskimäärin	3,66 €	3,42 €	3,62 €	3,31 €

500 Elinympäristön hallinto ja tuk	TA 2019	Muutos	TA2019M	TP 2019	TA-%	TP 2018
Toimintatuotot	9 756 357	833	9 757 190	9 732 501	99,7	10 000 446
Myyntituotot	3 035 122	833	3 035 955	3 058 636	100,7	3 255 553
Maksutuotot	4 428	0	4 428	1 000	22,6	4 251
Tuet ja avustukset	0	0	0	4 788	****	3 750
Muut toimintatuotot	67 16 807	0	6 716 807	6 668 077	99,3	6 736 892
Toimintakulut	-8 177 729	237 167	7 940 562	-7 771 906	97,9	-7 686 660
Henkilöstökulut	-2 756 239	-9 199	-2 765 438	-2 685 349	97,1	-2 984 678
Palkat ja palkkiot	-2 147 843	-7 589	-2 155 432	-2 112 272	98,0	-2 327 210
Henkilösivukulut	-608 396	-1 610	-610 006	-573 077	93,9	-657 468
Eläkekulut	-522 069	-1 303	-523 372	-506 383	96,8	-581 938
Muut henkilösivukulut	-86 327	-307	-86 634	-66 694	77,0	-75 529
Palvelujen ostot	-1 579 606	-3 238	-1 582 844	-1 532 170	96,8	-1 233 977
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 519 075	249 604	-2 269 471	-2 255 828	99,4	-2 189 057
Avustukset	-4 000	0	-4 000	-2 259	56,5	-720
Muut toimintakulut	-1 318 809	0	-1 318 809	-1 296 300	98,3	-1 278 229
Toimintakate	1 578 628	238 000	1 816 628	1 960 595	107,9	2 313 786

Tyhjillään olevien kiinteistöjen kustannukset

Kiinteistö	Pinta-ala hu ^m ²	Toimintakate 2019	Toimintakate 2018
Vanha kunnantalo	689 m ²	-53	-6
Pienten koulu *)	1401 m ²	- 43 880	-37 561
Lautasuon koulu	1246 m ²	- 4 229	-7 297
Virastotalo	2435 m ²	- 22 613	-41 023

*= Sisältää vuokratalon ja Liperin päiväkodin lämmityskustannukset

Rakentaminen ja ympäristö

Tavoite	Tavoitearvo	Toimenpide	Seuranta
Hyvinvointi			
Asukkaiden ja toimijoiden tyytyväisyys elinympäristöönsä	Luoda viihtyisä ja vetovoimainen elinympäristö	Laadukas kaavoittaminen	Kaavoitushankkeita käynnistetty ja niiden yhteydessä laaditaan tarvittavat selvitykset turvaten laadukas kaavoitus ja viihtyisä elinympäristö
Elinvoima			
Monipuoliset asumisen ja yritystoiminnan harjoittamisen mahdollisuudet.	Riittävä ja monipuolinen tonttitarjonta	Aktiivinen kaavoittaminen ja tonttien markkinointi	Olemassa olevien tonttien markkinointi vuoden 2020 alussa. Uusien tonttien kaavoitus käynnissä.
Osallisuus			
Kuntalaisten mielipiteiden huomioon ottaminen ympäristön tilaa koskevissa asioissa	Kuntalaisten vaikuttaminen elinympäristöön	Avoimet vuorovaikutuskanavat	Kaavoituksen yleisötilaisuuksia ja sosiaalisen median näkyvyyttä lisätty

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2017	TP 2018	TA 2019	TP 2019
Valmisteilla/hyväksytyä osayleiskaava-aluetta (km ²)	43	45/43,5	6/2	-
Valmisteilla/hyväksytyä asemakaava-aluetta (ha)	124	127/0	212/96	-
Asuintontit luovutettavissa olevat/luovutettavat (kpl)		64/64	72/19	71/18
Rakennuspaikkojen merkitseminen	126	125	120	107
Rakennusvalvonnan lupapäätökset	246	265	250	242

Kirjallinen ilmoitusmenettely	51	66	70	60
Aloituskokoukset ja katselmukset	300	305	300	293
Poikkeamis- ja suunnittelutarveratkaisut	37	42	35	22
Ympäristökatselmusten määrä	15	18	25	22
Metsäpinta-ala (ha)	451	454	450	458
Peltopinta-ala (ha)	34	27	27	27

540 Rakentaminen ja ympäristö	TA 2019	Muutos	TA2019M	TP 2019	TA-%	TP 2018
Toimintatuotot	1 034 700	-165 000	869 700	729 461	83,9	822 541
Myyntituotot	188 600	0	188 600	43 274	22,9	223 860
Maksutuotot	200 100	-15 000	185 100	165 857	89,6	174 998
Tuet ja avustukset	0	0	0	2 200	****	0
Muut toimintatuotot *	646 000	-150 000	496 000	518 129	104,5	423 683
Toimintakulut	-651 656	90 000	-561 656	-478 757	85,2	-510 099
Henkilöstökulut	-389 875	50 000	-339 875	-305 934	90,0	-302 890
Palkat ja palkkiot	-315 882	40 000	-275 882	-249 769	90,5	-245 614
Henkilösivukulut	-73 993	10 000	-63 993	-56 165	87,8	-57 277
Eläkekulut	-61 201	6 900	-54 301	-48 414	89,2	-49 151
Muut henkilösivukulut	-12 792	3 100	-9 692	-7 751	80,0	-8 126
Palvelujen ostot	-217 689	40 000	-177 689	-130 857	73,6	-170 591
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-9 400	0	-9 400	-5 150	54,8	-3 698
Avustukset	-1 500	0	-1 500	-2 020	134,7	0
Muut toimintakulut	-33 192	0	-33 192	-34 795	104,8	-32 920
Toimintakate	383 044	-75 000	308 044	250 704	81,4	312 441

Liikenne ja yleiset alueet

Tavoite	Tavoitearvo	Toimenpide	Seuranta
Hyvinvointi			
Kunnallistekniikan suunnittelussa huomioidaan erilaisten käyttäjien tarpeet	Liikkuminen eri kulkumuodoilla on turvallista ja sujuvaa	Kevyen liikenteen liikkumismahdollisuuksien huomioiminen suunnittelussa. Tilavaraus huomioitava jo kaavoituksessa	Jyrin kahden risteysalueen selkeyttämiseksi suunnitelma valmiina; Patteristontie/Paloaukeantie/Jyrinlenkki. Tiealue ei kuitenkaan riitä kevyen liikenteen huomioimiseksi. Patteristontielle tehty 3. hidaste hillitsemään ajoneuvojen nopeuksia ja parantamaan tien reunalla kävelävien jalankulkijoiden turvallisuutta. Kevyen liikenteen turvallisuutta parannetaan myös Patteristontien siltojen alla osana uuden yläkoulun ympäristön tiemuutoksia.
Elinvoima			
Turvallinen liikenneympäristö	Tiestön kunto ei aiheuta onnettomuuksia	Kesä- ja talvikunnossapito on laadukasta ja kustannustehokasta, katuvalaistus toimii suunnitellusti, näkemäalueitten raivauksesta huolehditaan ajallaan, suojatiet maalataan alkukesästä	Jonkin verran huomautuksia talvikunnossapidon osalta kuten yleensäkin. Eniten Ylämyllyn taajamasta ja uutena myös kunnan hoitoon siirtyneestä Ylämyllyntiestä. Katuvalaistuksen osalta ei isompia keskuskohtaisia murheita. Valaistusta uusittu vaihtamalla 151 kpl

			vanhoja elohopeavalaisimia ledeiksi. Uusittu myös todella vanha Mattisenlahdentien katuvalokeskus. Näkemäalueet pitkälti hoidettu. Suojatiet maalattu kesän aikana
Puistot ja yleiset alueet, liikuntapaikat	Liikuntapaikoilla ja yleisillä alueilla liikkuminen on riskitöntä ja viihtyisää	Oikea-aikainen liikuntapaikkojen hoito vuodenaikojen mukaan. Puistometsien siistiminen jatkuu vuosittain työllisyysyksikön, seurojen ja yhdistysten kanssa yhteistyössä, toimintaa edelleen kehittäen.	Puistoja raivattu työpajalta saatujen resurssien mukaan / päättynyt joulukuussa. Työresurssia ei saatu tänä vuonna niin paljon kuin ennakoitiin saatavan.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2017	TP 2018	TA 2019	TP 2019
Ylläpidettävä liikenneverkko katualueet/kevytliikenneväylät m ²	422 100	491 260	487 250 (Ylämyllyntie +62 000 m ²)	495 310
Tievalaisimien lukumäärä	1 721	1 780	1 778 (Ylämyllyntie +48 kpl)	1 780
Ylläpidettävät leikkikentät, uimarannat, venerannat	18/5/1	18/5/1	18/5/1	18/5/1
Liikuntapaikat			6	6

550 Liikenne ja yleiset alueet	TA 2019	Muutos	TA2019M	TP 2019	TA-%	TP 2018
Toimintatuotot	4 450	0	4 450	26 614	598,1	8 780
Myyntituotot	0	0	0	0	0	735
Maksutuotot	500	0	500	424	84,8	1 824
Tuet ja avustukset	0	0	0	0	0	3 600
Muut toimintatuotot	3 950	0	3 950	26 190	663	2 621
Toimintakulut	-788 956	0	-788 956	-725 973	92,0	-701 060
Henkilöstökulut	-153 217	0	-153 217	-153 504	100,2	-141 303
Palkat ja palkkiot	-126 371	0	-126 371	-127 610	101,0	-118 037
Henkilösivukulut	-26 846	0	-26 846	-2 5895	96,5	-23 266
Eläkekulut	-21 728	0	-21 728	-21 864	100,6	-19 525

Muut henkilösivukulut	-5 118	0	-5 118	-4 031	78,8	-3 741
Palvelujen ostot	-433 704	0	-433 704	-382 324	88,2	-356 207
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-154 506	0	-154 506	-146 943	95,1	-157 246
Avustukset	-44 000	0	-44 000	-38 995	88,6	-38 953
Muut toimintakulut	-3 529	0	-3 529	-4 208	119,2	-7 352
Toimintakate	-784506	0	-784 506	-699 359	89,1	-692 280

Investointimäärärahoilla on hankittu uusi traktori liikuntapaikkojen ja muiden yleisten alueiden hoito- ja huoltotehtäviin. Vaihdoissa annetun traktorin arvostus on kirjattu myyntivoittona käyttötalousluteen

Vesihuoltolaitos

Tavoite	Tavoitearvo	Toimenpide	Seuranta
Hyvinvointi			
Talousvesi täyttää laatuvaatimukset ja -suositukset	raja-arvojen ylityksiä ei esiinny	ammattitaitoinen ja ennakoiva hoito ja kunnossapito	Talousvesi on täytännyt tutkituilta ominaisuuksiltaan talousvedelle asetetut laatuvaatimukset ja tavoitteet. Viinjärvellä 6.3. otetun verkostonäytteen rautapitoisuus oli juuri laatuvaatimusten ylärajalla.
Elinvoima			
Mahdollisimman häiriötön vedenjakelu ja jäteveden johtaminen Joensuun Veden verkostoon ilman ylivuotoja	Vuotojen määrä pienempi kuin v. 2018 ja jäteveden johtamisessa ei esiinny ylivuotoja ympäristöön	Verkostojen saneeraus ja ennakoiva varautuminen sään vaihteluihin	Ylämyllyllä yksi vesijohtovuoto Kotien jätevedenpumppaamon saneerauksen yhteydessä tapahtuneen putkirikon myötä. Kirkonkylällä kaksi vuotoa; koulukeskuksen sulun juuressa vuoto 10.10. mikä tuli esille siirtorakien vesijohtoliittymän teon yhteydessä ja 25.10. Kuusikkolantiellä missä käyttämättä

			olevan taloliittymän venttiili oli peräytynyt vesijohdosta. Ei jäteveden ylivuotoja.
Uuden vedenottamon paikan kartoittaminen Ylämyllyllä	Koepumppaus käynnistetty	Selvitystyön jatkaminen	Koepumppaus tutkimusalueella käynnistyi 15.8.2019 ja jatkuu näillä näkymin 2020 maaliskuun loppuun saakka
Osallisuus			
Tiedottaminen vesilaitoksen tapahtumista ja toiminnasta	Asukkailla on riittävän ajoissa ja selvästi tiedossa vesihuollon piirissä tehtävät toimenpiteet	Tiedotetaan niistä tapahtumista mitkä ovat etukäteen tiedossa riittävän ajoissa ja kattavasti	Tiedotettu niiltä osin kun on ollut tarvetta

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2017	TP 2018	TA 2019	TP 2019
Pumpattu talousveden määrä m ³	567 259	587 282	585 000	612 915
Laskutettu talousveden määrä m ³	440 134	443 845	430 000	446 712
Jns Vedelle johdettu jäteveden määrä m ³	522 148	505 129	500 000	529 019
Laskutettu jäteveden määrä m ³	392 932	391 587	390 000	404 472

560 Vesihuoltolaitos	TA 2019	Muutos	TA2019M	TP 2019	TA-%	TP 2018
Toimintatuotot	1 587 500	0	1 587 500	1 647 891	103,8	1 504 426
Myyntituotot	1 585 250	0	1 585 250	1 642 749	103,6	1 501 870
Muut toimintatuotot	2 250	0	2 250	5 142	228,5	2 556
Toimintakulut	-995 323	0	-995 323	-921 341	92,6	-902 517
Henkilöstökulut	-253 650	0	-253 650	-222 628	87,8	-225 281
Palkat ja palkkiot	-196 779	0	-196 779	-172 783	87,8	-175 184
Henkilösivukulut	-56 871	0	-56 871	-49 845	87,6	-50 097
Eläkekulut	-48 901	0	-48 901	-44 343	90,7	-44 389
Muut henkilösivukulut	-7 970	0	-7 970	-5 502	69,0	-5 707
Palvelujen ostot	-525 115	0	-525 115	-498 416	94,9	-489 636
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-208 400	0	-208 400	-191 414	91,8	-175 381
Muut toimintakulut	-8 158	0	-8 158	-8 884	108,9	-12 219
Toimintakate	592 177	0	592 177	726 550	122,7	601 909

50 Elinympäristöpalvelut yhteensä	TA 2019	Muutos	TA2019M	TP 2019	TA-%	TP 2018
Toimintatuotot	12 383 007	-164 167	12 218 840	12 136 468	99,3	12 336 193
Myyntituotot	4 808 972	833	4 809 805	4 744 659	98,6	4 982 018
Maksutuotot	205 028	-15 000	190 028	167 282	88,0	181 073
Tuet ja avustukset	0	0	0	6 988	****	7 350
Muut toimintatuotot	7 369 007	-150 000	7 219 007	7 217 539	100,0	7 165 752
Toimintakulut	-10 613 664	327 167	-10 286 497	-9 897 978	96,2	-9 800 337
Henkilöstökulut	-3 552 981	40 801	-3 512 180	-3 367 416	95,9	-3 654 152
Palkat ja palkkiot	-2 786 875	32 411	-2 754 464	-2 662 433	96,7	-2 866 045
Henkilösivukulut	-766 106	8 390	-757 716	-704 982	93,0	-788 106
Eläkekulut	-653 899	5 597	-648 302	-621 004	95,8	-695 003
Muut henkilösivukulut	-112 207	2 793	-109 414	-83 979	76,8	-93 103
Palvelujen ostot	-2 756 114	36 762	-2 719 352	-2 543 766	93,5	-2 250 411
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 891 381	249 604	-2 641 777	-2 599 335	98,4	-2 525 382
Avustukset	-49 500	0	-49 500	-43 274	87,4	-39 672
Muut toimintakulut	-1 363 688	0	-1 363 688	-1 344 187	98,6	-1 330 720
Toimintakate	1 769 343	163 000	1 932 343	2 238 490	115,8	2 535 856

2.4 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Talousarvion toteutuminen (ulkoinen ja sisäinen)

Tuloslaskelma 1-12/19	TA 2019	TA muutos	TA muutoksen jälk.	TP 2019	Poikkeama	Tot-%
Toimintatuotot	18 637 440,05	-107 000,00	18 530 440,05	18 387 060,93	-143 379,12	99,2
Myyntituotot	9 455 379,00	-42 000,00	9 413 379,00	9 273 122,64	-140 256,36	98,5
Maksutuotot	1 199 817,00	-15 000,00	1 184 817,00	1 191 241,64	6 424,64	100,5
Tuet ja avustukset	582 137,00	100 000,00	682 137,00	636 997,92	-45 139,08	93,4
Muut toimintatuotot	7 400 107,05	-150 000,00	7 250 107,05	7 285 698,73	35 591,68	100,5
Toimintakulut	-84 185 404,05	482 000,00	-83 703 404,05	-83 473 370,52	230 033,53	99,7
Henkilöstökulut	-21 185 744,00	-121 345,00	-21 307 089,00	-21 187 825,56	119 263,44	99,4
Palkat ja palkkiot	-17 025 973,00	-100 574,00	-17 126 547,00	-16 979 766,09	146 780,91	99,1
Henkilösivukulut	-4 159 771,00	-20 771,00	-4 180 542,00	-4 208 059,47	-27 517,47	100,7
Eläkekulut	-3 476 840,00	-17 804,66	-3 494 645,66	-3 547 914,87	-53 269,21	101,5
Muut henkilösivukulut	-682 930,00	-2 966,34	-685 896,34	-660 144,60	25 751,74	96,2
Palvelujen ostot	-52 303 088,00	407 745,00	-51 895 343,00	-51 836 996,58	58 346,42	99,9
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 558 680,00	255 600,00	-3 303 080,00	-3 296 246,11	6 833,89	99,8
Avustukset	-2 076 057,00	-30 000,00	-2 106 057,00	-2 093 807,75	12 249,25	99,4
Muut toimintakulut	-5061 835,05	-30 000,00	-5 091 835,05	-5 058 494,52	33 340,53	99,3
Toimintakate	-65 547 964,00	375 000,00	-65 172 964,00	-65 086 309,59	86 654,41	99,9
Verotulot	41 550 000,00	-1 150 000,00	40 400 000,00	40 749 174,93	349 174,93	100,9
Valtionosuudet	25 920 000,00	605 000,00	26 525 000,00	26 532 902,00	7 902,00	100,0
Rahoitustuotot ja -kulut	-50 000,00	140 000,00	90 000,00	101 446,84	11 446,84	112,7
Korkotuotot	30 000,00	0,00	30 000,00	42 695,03	12 695,03	142,3
Muut rahoitustuotot	320 000,00	0,00	320 000,00	334 785,28	14 785,28	104,6
Korkokulut	-360 000,00	100 000,00	-260 000,00	-275 880,26	-15 880,26	106,1
Muut rahoituskulut	-40 000,00	40 000,00	0,00	-153,21	-153,21	****
Vuosikate	1 872 036,00	-30 000,00	1 842 036,00	2 297 214,18	455 178,18	124,7
Poistot ja arvonalentumiset	-2 961 548,00	0,00	-2 961 548,00	-2 950 995,64	10 552,36	99,6
Suunnitelman muk. poistot	-2 961 548,00	0,00	-2 961 548,00	-2 950 995,64	10 552,36	99,6
Tilikauden tulos	-1 089 512,00	-30 000,00	-1 119 512,00	-653 781,46	465 730,54	58,4
Poistoeron muutos	119 183,00	0,00	119 183,00	119 183,49	0,49	100,0
Tilikauden alijäämä	-970 329,00	-30 000,00	-1 000 329,00	-534 597,97	465 731,03	53,4

Talousarvion toteutuminen (ulkoinen)

Tuloslaskelma 1-12/19	TA 2019	TA muutos	TA muutoksen jälk.	TP 2019	Poikkeama	Tot-%
Toimintatuotot	12 123 954,00	-100 000,00	12 023 954,00	11 848 818,63	-175 135,37	98,5
Myyntituotot	6 994 669,00	-35 000,00	6 959 669,00	678 813,77	-170 855,23	97,5
Maksutuotot	1 199 817,00	-15 000,00	1 184 817,00	1 190 343,30	5 526,30	100,5
Tuet ja avustukset	582 137,00	100 000,00	682 137,00	636 997,92	-45 139,08	93,4
Muut toimintatuotot	3 347 331,00	-150 000,00	3 197 331,00	3 232 663,64	35 332,64	101,1
Toimintakulut	-77 671 918,00	475 000,00	-77 196 918,00	-76 935 128,22	261 789,78	99,7
Henkilöstökulut	-21 185 744,00	-121 345,00	-21 307 089,00	-21 187 825,56	119 263,44	99,4
Palkat ja palkkiot	-17 025 973,00	-100 574,00	-17 126 547,00	-16 979 766,09	146 780,91	99,1
Henkilösivukulut	-4 159 771,00	-20 771,00	-4 180 542,00	-4 208 059,47	-27 517,47	100,7
Eläkekulut	-3 476 841,00	-17 804,66	-3 494 645,66	-3 547 914,87	-53 269,21	101,5
Muut henkilösivukulut	-682 930,00	-2 966,34	-685 896,34	-660 144,60	25 751,74	96,2
Palvelujen ostot	-49 868 328,00	385 745,00	-49 482 583,00	-49 396 517,21	86 065,79	99,8
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 530 480,00	255 600,00	-3 274 880,00	-3 258 888,39	15 991,61	99,5
Avustukset	-2 076 057,00	-30 000,00	-2 106 057,00	-2 093 395,25	12 661,75	99,4
Muut toimintakulut	-1 011 309,00	-15 000,00	-1 026 309,00	-998 501,81	27 807,19	97,3
Toimintakate	-65 547 964,00	375 000,00	-65 172 964,00	-65 086 309,59	86 654,41	99,9
Verotulot	41 550 000,00	-1 150 000,00	40 400 000,00	40 749 174,93	349 174,93	100,9
Valtionosuudet	25 920 000,00	605 000,00	26 525 000,00	26 532 902,00	7 902,00	100,0
Rahoitustuotot ja -kulut	-50 000,00	140 000,00	90 000,00	101 446,84	11 446,84	112,7
Korkotuotot	30 000,00	0,00	30 000,00	42 695,03	12 695,03	142,3
Muut rahoitustuotot	320 000,00	0,00	320 000,00	334 785,28	14 785,28	104,6
Korkokulut	-360 000,00	100 000,00	-260 000,00	-275 880,26	-15 880,26	106,1
Muut rahoituskulut	-40 000,00	40 000,00	0,00	-153,21	-153,21	****
Vuosikate	1 872 036,00	-30 000,00	1 842 036,00	2 297 214,18	455 178,18	124,7
Poistot ja arvonalentumiset	-2 961 548,00	0,00	-2 961 548,00	-2 950 995,64	10 552,36	99,6
Suunnitelman muk. poistot	-2 961 548,00	0,00	-2 961 548,00	-2 950 995,64	10 552,36	99,6
Tilikauden tulos	-1 089 512,00	-30 000,00	-1 119 512,00	-653 781,46	465 730,54	58,4
Poistoeron muutos	119 183,00	0,00	119 183,00	119 183,00	0,49	100,0
Tilikauden alijäämä	-970 329,00	-30 000,00	-1 000 329,00	-534 597,97	465 731,03	53,4

Toimintakatteen muutokset tulosalueittain

Ulkoiset toimintakatteet*	TP2016	TP2017	TP2018	TP2019	Muutos %
Kunnanhallitus	-1 311 648	-742 867	-803 442	-769 281	-4,3
Alueellinen yhteistyö	0	-41 301 093	-41 332 266	-41 997 478	1,6
Hallinto	-4 447 956	-2 369 920	-2 496 242	-2 819 091	12,9
Maaseutu	-112 741	-48 538	-56 502	-127 684	126,3
KESKUSHALLINTOPALVELUT	-5 872 345	-44 462 417	-44 688 451	-45 713 714	2,3
Hyvinvoinnin hallinto	-595 714	-357 622	-380 804	-387 546	1,8
Perusopetus	-9 352 927	-9 256 527	-9 468 785	-9 816 149	3,7
Varhaiskasvatus	-4 581 876	-4 618 718	-4 918 384	-5 414 822	10,1
Opinto ja vapaa	-1 284 869	-1 039 440	-1 048 176	-1 264 974	20,7
HYVINVOINTIPALVELUT	-15 815 386	-15 272 307	-15 816 149	-16 883 492	6,7
Elinympäristön hallinto ja tuk	-988 361	-2 914 286	-2 446 454	-2 827 225	15,6
Tekniset palvelut	-4 205 652	0	0	0	***
Rakentaminen ja ympäristö	594 970	1 146 159	353 280	299 780	-15,1
Liikenne ja yleiset alueet	0	-586 932	-677 999	-682 104	0,6
Vesihuoltolaitos	555 370	548 251	601 108	720 445	19,9
ELINYMPÄRISTÖPALVELUT	-4 043 673	-1 806 808	-2 170 065	-2 489 104	14,7
SOTE	-37 741 347	0	0	0	***
YHTEENSÄ	-63 472 751	-61 541 532	-62 674 666	-65 086 310	3,8

Ulkoiset ja sisäiset *	TP2016	TP2017	TP2018	TP2019	Muutos %
Kunnanhallitus	-1 316 587	-781 181	-836 449	-827 990	-1,0
Alueellinen yhteistyö	0	-41 301 698	-41 334 758	-41 988 474	1,6
Hallinto	-815 233	-1 757 146	-1 860 693	-2 105 756	13,2
Maaseutu	-269 907	-209 787	-212 243	-281 468	32,6
KESKUSHALLINTOPALVELUT	-2 401 727	-44 049 812	-44 244 143	-45 213 688	2,2
Hyvinvoinnin hallinto	-625 189	-373 017	-422 976	-427 347	1,0
Perusopetus	-12 272 359	-12 113 853	-12 523 607	-12 933 740	3,3
Varhaiskasvatus	-6 027 415	-6 030 455	-6 390 106	-6 917 543	8,3
Opinto ja vapaa	-1 861 477	-1 615 959	-1 629 689	-1 832 482	12,4
HYVINVOINTIPALVELUT	-20 786 440	-20 133 283	-20 966 379	-22 111 112	5,5
Elinympäristön hallinto ja tuk	-824 977	1 605 769	2 313 786	1 960 595	-15,3
Tekniset palvelut	361 444	0	0	0	***
Rakentaminen ja ympäristö	516 938	1 093 375	312 441	250 704	-19,8
Liikenne ja yleiset alueet	0	-597 259	-692 280	-699 359	1,0
Vesihuoltolaitos	582 326	539 678	601 909	726 550	20,7
ELINYMPÄRISTÖPALVELUT	635 731	2 641 563	2 535 856	2 238 490	-11,7
SOTE	-40 920 314	0	0	0	***
YHTEENSÄ	-63 472 751	-61 541 532	-62 674 666	-65 086 310	3,8

*) Vuosi 2016 ei ole vertailukelpoinen vuoteen 2017 nähden. Ainoastaan maaseutupalveluiden, perusopetuksen, varhaiskasvatuk-
sen ja vesihuollon tulosalueet ovat säilyneet vertailuajanjakson samankaltaisina.

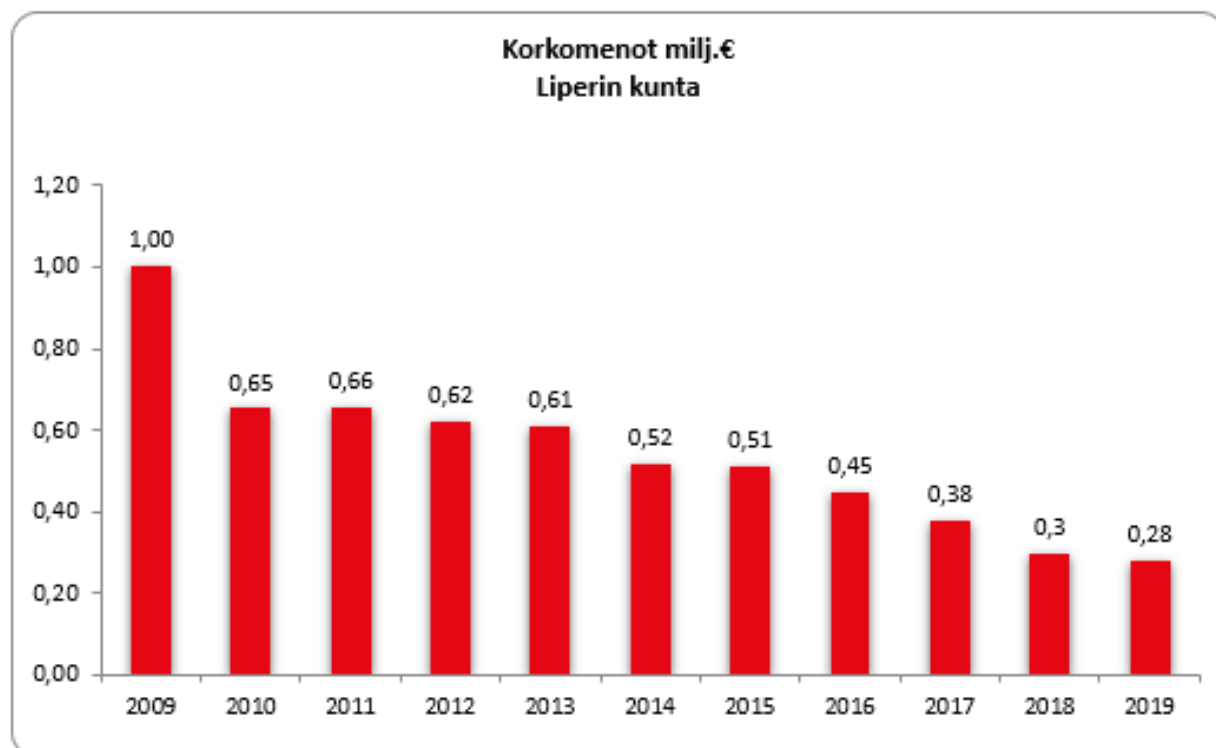
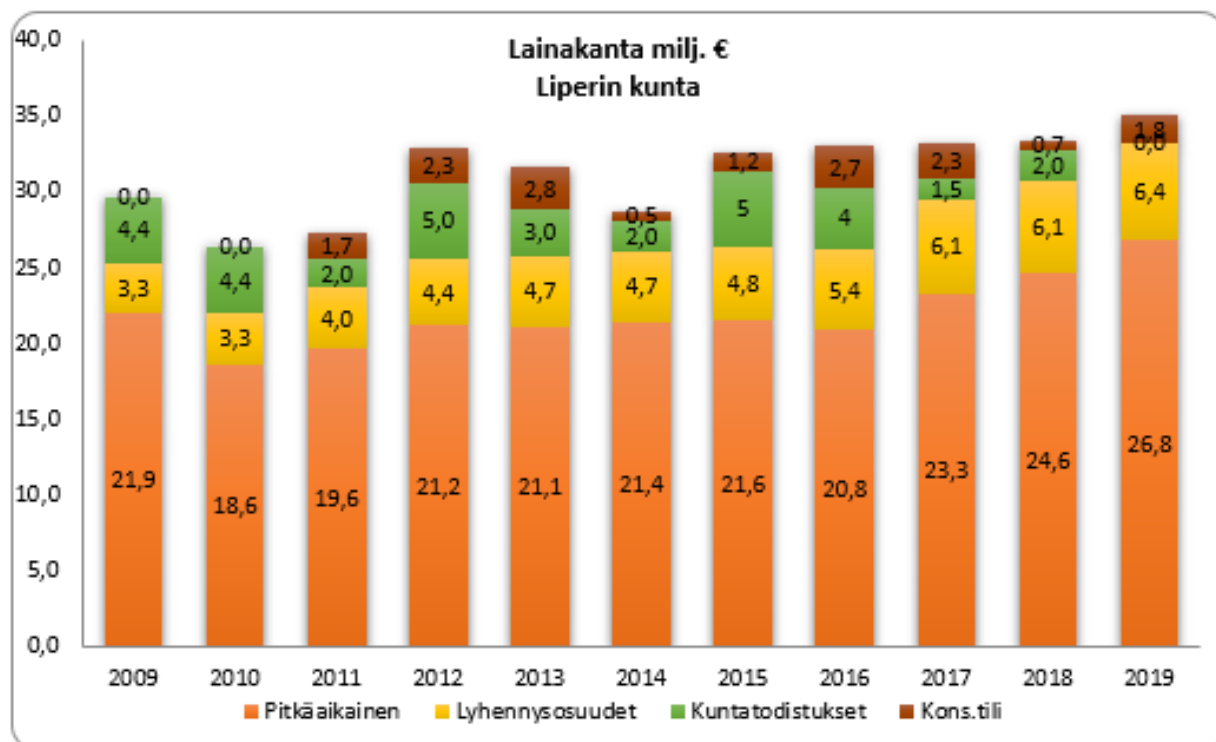
2.5 Investointien toteutuminen

	TA 2019	Muutokset	Muutettu TA 2019	TP 2019	Tot %	Poikkeama
Arvopaperit yhteensä netto (lktaso)	80 000	-10 000	70 000	75 184	107,4	-5 184
Arvopapereiden hankinta	80 000	-10 000	70 000	75 184	107,4	-5 184
Irtaimisto yhteensä netto (lktaso)	220 000	60 000	280 000	271 155	96,8	8 845
Ruokapalveluiden jakeluauto	15 000	0	15000	10 589	70,6	4 411
Vesihuoltolaitoksen auto	15 000	0	15000	13 782	91,9	1 218
Traktori	40 000	0	40000	53 290	133,2	-13 290
Ruokapalveluiden irtain	150 000	0	150 000	135 134	90,1	14 866
Liperin koulun siirtotilat/irtain	0	60 000	60 000	58 360	97,3	1 640
Maankäyttö yhteensä netto (lktataso)	150 000	0	150 000	166 647	111,1	-16 647
Tulot						0
Maanmyynti	-50 000	0	-50 000	-13 353	26,7	-36 647
Menot						0
Maanhankinta	200 000	0	200 000	180 000	90,0	20 000
Talonrakennus yhteensä netto (lktaso)	1 520 000	-390 000	1 130 000	986 839	87,3	143 161
Uusi yläkoulu Ylämyllylle	300 000	150 000	450 000	344 082	76,5	105 918
Liperin koulukeskuksen peruskorjaushanke	700 000	-450 000	250 000	181 444	72,6	68 556
Kiinteistöjen peruskorjaus	300 000	-115 000	185 000	122 550	66,2	62 450
Monitoimitalon peruskorjaus	100 000	115 000	215 000	304 624	141,7	-89 624
Liperin linja-autoasema	120 000	-120 000	0	0		0
Viinijärven päiväkodin kota	0	30 000	30 000	34 139	113,8	-4 139
Kaavatiet yhteensä netto (lktaso)	575 000	-180 000	395 000	386 725	97,9	8 275
Liittymät, viheralueet ja suunnittelu	20 000	0	20 000	30 932	154,7	-10 932
Päällystystyöt	35 000	0	35 000	38 680	110,5	-3 680
Kirkonkylän kaavateiden kunnostus	170 000	30 000	200 000	195 008	97,5	4 992
Ylämyllyn alue	300 000	-210 000	90 000	82 251	91,4	7 749
Hulevesien hallinta	50 000	0	50 000	39 854	79,7	10 146
Vesi ja jätevesi yhteensä netto (lktaso)	1 240 000	-230 000	1 010 000	854 457	84,6	155 543
Liittymät, suunnittelu	20 000	0	20 000	21 331	106,7	-1 331
Ylämyllyn alue	250 000	-150 000	100 000	97 439	97,4	2 561
Kirkonkylän jätevesiviemärin saneeraus	50 000	0	50 000	23 657	47,3	26 343
Kirkonkylän vesitornin kunnostus	450 000	0	450 000	381 874	84,9	68 126
Joensuun veden maksuosuudet	180 000	0	180 000	165 897	92,2	14 103
Haja-alueen vesihuoltoavustus	100 000	-80 000	20 000	13 389	66,9	6 611
Ylämyllyn jätevedenpumppaamo ja verkosto	40 000	0	40 000	41 761	104,4	-1 761
Vedenottamo hanke	150 000	0	150 000	109 109	72,7	40 891
Muu kunnallistekniikka yhteensä netto (lktaso)	340 000	0	340 000	212 901	62,6	127 099
Laajakaista	100 000	0	100 000	9 963	10,0	90 037
Tievalaistus	30 000	0	30 000	25 310	84,4	4 690
Puistot ja leikkikentät	45 000	0	45 000	43 330	96,3	1 670
Jyrin lähiliikuntapaikka	250 000	0	250 000	219 298	87,7	30 702
Tulot						
Avustus Jyrin lähiliikuntapaikka	-85 000	0	-85 000	-85000	100,0	
Avustukset yhteensä netto (lktaso)	80 000	-80 000	0	0	0,0	0
Jalkapallohallihankkeen investointiavustus	80 000	-80 000	0	0	0,0	0
Investoinnit yhteensä netto, (valtuustotaso)	4 205 000	-830 000	3 375 000	2 951 575	87,5	423 425

2.6 Rahoitusosan toteutuminen

Rahoituslaskelma 2019

	TA2019	Muutokset	TA2019M	TP2019
TOIMINNAN RAHAVIRTA				
VUOSIKATE	1 872 036	-30 000	1 842 036	2 297 214
TULORAHOITUKSEN KORJAUSET	0	0	0	-188 020
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
INVESTOINTIMENOT	-4 340 000	830 000	-3 510 000	-3 052 261
RAHOITUSOSUUDET INVESTOINTIMENOIHIIN	85 000	0	85 000	85 000
PYSYVIEN VASTAAVIEN LUOVUTUSTULOT	50 000	0	50 000	203 705
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-2 332 964	800 000	-1 532 964	-654 361
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET				
ANTOLAINASAAMISTEN LISÄYS	0	0	0	-23 520
LAINAKANNAN MUUTOKSET				
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	9 000 000	0	9 000 000	9 000 000
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-6 300 000	0	-6 300 000	-6 471 376
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS				-894 806
OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSET				
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET				
TOIMEKSIANT.VAROJEN JA PO MUU				-14 164
VAIHTO-OMAISUUDEN MUUTOS				21 426
SAAMISTEN MUUTOS				-97 166
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	0	0	0	35 533
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	2 700 000	2 700 000	2 700 000	1 555 929
RAHAVAROJEN MUUTOS	367 036	367 500	1 167 036	901 567

Liperin kunnalla on pitkäaikaista lainaa yhteensä 26,8 miljoonaa euroa ja lyhytaikaista lainaa 8,2 miljoonaa euroa. Lyhytaikainen laina muodostuu pitkäaikaisten lainojen lyhennysosuuksista (6,4 M€) sekä tytäryhtiöiden konsernitilillä olevista rahavaroista (1,8 M€). Vuoden aikana nostettiin pitkäaikaista talousarviolainaa 9,0 miljoonaa euroa.

3. TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

3.1. Tuloslaskelma

Tuloslaskelma (ulkoinen)	2019	2018
Toimintatuotot	11 848 818,63	12 575 159,67
Myyntituotot	6 788 813,77	7 425 912,72
Maksutuotot	1 190 343,30	1 322 109,42
Tuet ja avustukset	636 997,92	678 483,05
Muut toimintatuotot	3 232 663,64	3 148 654,48
Toimintakulut	-76 935 128,22	-75 249 825,49
Henkilöstökulut	-21 187 825,56	-20 783 621,71
Palkat ja palkkiot	-16 979 766,09	-16 517 605,40
Henkilösivukulut	-4 208 059,47	-4 266 016,31
Eläkekulut	-3 547 914,87	-3 665 527,89
Muut henkilösivukulut	-660 144,60	-600 488,42
Palvelujen ostot	-49 396 517,21	-48 398 667,78
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 258 888,39	-3 061 442,52
Avustukset	-2 093 395,25	-2 073 462,61
Muut toimintakulut	-998 501,81	-932 630,87
Toimintakate	-65 086 309,59	-62 674 665,82
Verotulot	40 749 174,93	39 488 311,83
Valtionosuudet	26 532 902,00	26 970 041,00
Rahoitustuotot ja -kulut	101 446,84	94 659,76
Korkotuotot	42 695,03	56 823,49
Muut rahoitustuotot	337 785,28	338 728,10
Korkokulut	-275 880,26	-300 228,76
Muut rahoituskulut	-153,21	-663,07
Vuosikate	2 297 214,18	3 878 346,77
Poistot ja arvonalentumiset	-2 950 996,64	-2 856 451,57
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 950 995,64	-2 854 811,74
Arvonalentumiset	0,00	-1 639,83
Satunnaiset erät	0,00	0,00
Tilikauden tulos	-653 781,46	1 021 895,20
Poistoeron vähennys	119 183,49	119 183,48
Tilikauden ylijäämä	-534 597,97	1 141 078,68

3.2. Rahoituslaskelma

		31.12.2019		31.12.2018
TOIMINNAN RAHAVIRTA				
VUOSIKATE	2 297 214,18		3 878 346,77	
TULORAHOITUKSEN KORJAUSET	<u>-188 019,50</u>	2 109 194,68	<u>-371 706,10</u>	3 506 640,67
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
INVESTOINTIMENOT	-3 052 260,96		-3 751 859,43	
RAHOITUSOSUDET INVESTOINTIMENOIHIIN	85 000,00		0,00	
PYSYVIEN VASTAAVIEN LUOVUTUSTU- LOT	<u>203 705,19</u>	<u>-2 763 555,77</u>	<u>158 038,61</u>	<u>-3 593 820,82</u>
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		-654 361,09		-87 180,15
RAHOITUKSEN RAHA- VIRTA				
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET				
ANTOLAINASAAMISTEN LISÄYS	-23 520,00		-6 120,00	
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS	0,00	-23 520,00	782 969,36	776 849,36
LAINAKANNAN MUUTOKSET				
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	9 000 000,00		8 000 000,00	
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-6 471 375,90		-6 635 671,88	
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS	<u>-894 805,69</u>	1 633 818,41	<u>-1 089 696,43</u>	274 631,69
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET				
TOIMEKSIANTOJEN VAROJEN JA				
PÄÄOMIEN MUUTOKSET	-14 163,92		-83 402,24	
VAIHTO-OMAISUUDEN MUUTOS	21 426,46		-2 035,04	
SAAMISTEN MUUTOS	-97 165,50		163 523,20	
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	<u>35 533,06</u>	<u>-54 369,90</u>	<u>118 089,44</u>	<u>196 175,36</u>
RAHOITUKSEN RAHA- VIRTA		1 555 928,51		1 247 656,41
RAHAVAROJEN MUUTOS		901 567,42		1 160 476,26
RAHAVAROJEN MUUTOS				
RAHAVARAT 31.12.	3 672 628,30		2 771 060,88	
RAHAVARAT 01.01.	2 771 060,88	901 567,42	1 610 584,62	1 160 476,26

3.3. Tase

VASTAAVAA	31.12.2019	31.12.2018
PYSYVÄT VASTAAVAT		
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET		
Muut pitkävaikutteiset menot	2 938 605,65	3 127 109,68
	<u>2 938 605,65</u>	<u>3 127 109,68</u>
AINEELLISET HYÖDYK- KEET		
Maa- ja vesialueet	5 108 967,42	4 942 320,51
Rakennukset	28 472 571,30	29 514 313,61
Kiinteät rakenteet ja laitteet	11 251 714,62	11 460 723,09
Koneet ja kalusto	356 062,50	170 590,98
Muut aineelliset hyödykkeet	1 500,00	1 500,00
Ennakkomaksut ja keskeneräiset työt	1 269 907,10	255 185,74
	<u>46 460 722,94</u>	<u>46 344 633,93</u>
SIJOITUKSET		
Osakkeet ja osuudet	7 973 922,98	7 900 928,33
Muut lainasaamiset	1 432 882,98	1 432 882,98
Muut saamiset	94 759,80	71 239,80
	<u>9 501 565,76</u>	<u>9 405 051,11</u>
PYSYVÄT VASTAAVAT	58 900 894,35	58 876 794,72
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
VAIHTO-OMAISUUS		
Valmiit tuotteet	0,00	21 426,46
	<u>0,00</u>	<u>21 426,46</u>
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	563 767,41	595 812,50
Lainasaamiset	0,00	6 341,50
Muut saamiset	344 642,20	241 332,72
Siirtosaamiset	440 754,62	408 512,01
	<u>1 349 164,23</u>	<u>1 251 998,73</u>
RAHAT JA PANKKISAAMISET	3 672 628,30	2 771 060,88
	<u>3 672 628,30</u>	<u>2 771 060,88</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 021 792,53	4 044 486,07
VASTAAVAA	<u>63 922 686,88</u>	<u>62 921 280,79</u>

VASTATTAVAA	31.12.2019	31.12.2018
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	14 982 479,62	14 982 479,62
Edellisten tilikausien alijäämä	5 055 995,21	3 914 916,53
Tilikauden yli/ alijäämä	-534 597,97	1 141 078,68
	<u>19 503 876,86</u>	<u>20 038 474,83</u>
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	1 321 989,55	1 441 173,04
	<u>1 321 989,55</u>	<u>1 441 173,04</u>
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Lahjoitusrahastojen pääomat	85 231,36	99 395,28
	<u>85 231,36</u>	<u>99 395,28</u>
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	25 067 636,67	22 855 085,23
Lainat julkisyhteisöiltä	1 780 820,58	1 800 915,00
Liittymismaksut	2 341 988,02	2 273 551,78
	<u>29 190 445,27</u>	<u>26 929 552,01</u>
Lyhytaikainen		
Joukkovelkakirjalainat	0,00	2 000 000,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	6 437 448,55	5 808 864,26
Lainat julkisyhteisöiltä	20 094,41	312 511,62
Lainat muilta luotonantajilta	1 769 421,71	664 227,40
Saadut ennakot	4 046,56	4 063,74
Ostovelat	1 929 317,93	1 707 161,63
Muut velat	413 586,00	372 191,81
Siirtovelat	3 247 228,68	3 543 665,17
	<u>13 821 143,84</u>	<u>14 412 685,63</u>

3.4. Konsernilaskelmat

Konsernituloslaskelma

	2019	2018
Toimintatuotot	60 169 290,85	59 894 235,47
Toimintakulut	-125 509 257,95	-122 908 616,43
Osuus osakkuusyht. voitosta/tappiosta	-36 752,44	-20 080,78
TOIMINTAKATE	-65 376 719,54	-63 034 461,73
Verotulot	40 749 174,93	39 488 311,83
Valtionosuudet	28 498 913,42	28 846 440,74
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	31 724,33	21 623,37
Muut rahoitustuotot	379 008,79	346 728,43
Korkokulut	-395 166,73	-453 682,71
Muut rahoituskulut	-4 526,75	-3 052,26
VUOSIKATE	3 882 408,45	5 211 907,67
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-4 710 058,16	-4 526 185,96
Arvonalentumiset	0,00	-1 639,83
TILIKAUDEN TULOS	-827 649,72	684 081,88
Tilinpäätössiirrot	-4 194,81	680,39
Tilikauden verot	-12 161,22	-23 432,63
Laskennalliset verot	-67 400,88	-72 401,98
Vähemmistöosuudet	4 465,17	-77 498,03
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJ.)	-906 941,46	511 429,63

Konsernin rahoituslaskelma

		2019		2018
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	3 882 408,45		5 211 907,66	
Tilikauden verot	-12 161,22		-23 432,63	
Tulorahoituksen korjauserät	-405 522,60	3 464 724,62	-226 029,91	4 962 445,12
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-5 907 547,99		-6 021 280,68	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	87 654,78		26 173,24	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	268 015,29	-5 551 877,92	224 431,74	-5 770 675,70
Toiminnan ja investointien rahavirta		-2 087 153,30		-808 230,58
Rahoituksen rahavirta				
Antolainoituksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäys	-38 520,00		-6 120,00	
Antolainasaamisten vähennys	0,00	-38 520,00	686 456,65	680 336,65
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäykset	10 905 095,60		10 000 000,00	
Pitkäaikaisten lainojen vähennykset	-9 758 744,87		-11 150 686,92	
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	84 894,79	1 231 245,52	493 562,29	-657 124,63
Oman pääoman muutokset	-115 708,94	-115 708,94	32 610,77	32 610,77
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-38 636,54		-25 857,12	
Vaihto-omaisuuden muutokset	15 985,24		27 263,46	
Saamisten muutokset	-1 764 314,45		203 288,61	
Korottomien velkojen muutos	232 087,35	-1 554 878,41	970 929,25	1 175 624,21
Rahoituksen rahavirta		-477 861,83		1 231 447,00
Rahavarojen muutos		-2 565 015,13		423 216,42
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.		8 744 458,20		11 309 473,33
Rahavarat 01.01.		11 309 473,33		10 886 256,90
		-2 565 015,13		423 216,43

Konsernintase

VASTAAVAA	31.12.2019	31.12.2018
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	35 563,01	34 983,76
Muut pitkävaikutteiset menot	2 973 662,56	3 165 083,33
	3 009 225,57	3 200 067,09
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	6 197 777,24	6 002 998,00
Rakennukset	52 056 642,91	53 996 270,34
Kiinteät rakenteet ja laitteet	11 419 084,64	11 622 496,61
Koneet ja kalusto	1 671 188,23	1 385 125,93
Muut aineelliset hyödykkeet	138 717,49	153 919,17
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	5 045 246,04	2 100 782,70
	76 528 656,54	75 261 592,75
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet	569 471,32	615 362,42
Muut osakkeet ja osuudet	715 122,59	698 971,89
Muut saamiset	306 035,33	267 515,33
	1 590 629,24	1 581 849,64
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	258 331,77	241 717,11
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	222 281,97	238 267,20
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	107 858,71	9 410,31
Lyhytaikaiset saamiset	5 118 751,01	3 452 884,95
	5 226 609,72	3 462 295,26
Rahoitusarvopaperit	570 876,37	614 630,11
Rahat ja pankkisaamiset	8 173 581,84	10 694 843,22
VASTAAVAA	95 580 193,02	95 295 262,38

VASTATTAVAA

	31.12.2019	31.12.2018
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	14 982 479,62	14 982 479,62
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääoma	3 172,90	3 172,90
Arvonkorotusrahasto	144 293,48	147 480,75
Muut omat rahastot	807 848,87	779 917,85
Edell.tilikausien yli-/alijäämä	11 669 321,47	11 277 805,50
Tilikauden yli-/alijäämä	-906 941,46	511 429,63
	<u>26 700 174,88</u>	<u>27 702 286,25</u>
VÄHEMMISTÖOSUUS	<u>819 030,82</u>	<u>843 553,62</u>
	819 030,82	843 553,62
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	9 148,79	10 018,86
Muut pakolliset varaukset	557 142,26	753 419,26
	<u>566 291,05</u>	<u>763 438,12</u>
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	448 607,74	470 629,62
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	40 255 166,71	38 864 675,08
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	2 639 881,72	2 510 845,27
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	10 178 416,62	10 337 662,74
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	13 972 623,46	13 802 171,68
	<u>67 046 088,53</u>	<u>65 515 354,77</u>
VASTATTAVAA	<u>95 580 193,02</u>	<u>95 295 262,38</u>

4. TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Arvostusperiaatteet ja –menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja –menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysajankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle. Joulukuun negatiivinen verotulojen tilitysmäärä on kirjattu tilikauden verotulojen vähennykseksi ja siirtovelaksi.

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alemmaan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvon palvelutuotannossa.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen FIFO-periaatteen mukaisesti hankintamenoon tai sitä alemman todennäköisen hankintameno tai todennäköisen luovutushinnan määräisenä.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alemmaan todennäköiseen arvoon.

Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeiden hankintameno vähennykseksi.

Muut asiat

Työtuomioistuimessa on tällä hetkellä vireillä pelastushenkilökunnan suorittamaa varallaoloa ja varallaolosta maksettavia korvauksia koskevia kanteita. Kanteet on nostettu Joensuun kaupunkia vastaan, ja ne koskevat Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen toimintaa. Kanteet koskevat aikaa, jolloin Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen toiminta oli Joensuun kaupungin alaista toimintaa. Pakollista varausta ei ole tehty, koska korvausvastuun toteutuminen ei tilinpäätöksen laadintavaiheessa ole varmaa. Jos kanteet hyväksytään, tulee tämä heikentämään kunnan vuoden 2020 tilikauden tulosta.

Tilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot

Lipertek Oy kokonaisjakautui muodostaen 1.10.2019 alkaen Lipertek Oy:n ja Liperin Yrityskiinteistöt Oy:n. Vanha Lipertek yhdistellään konsernitilinpäätökseen 1.1.-30.9.2019. Uudella Lipertek Oy:llä ja Liperin Yrityskiinteistöt Oy:llä ensimmäinen tilikausi on jatkettu 1.10.2019 – 31.12.2020, eikä niiden loka-joulukuuta 2019 yhdistellä vuoden 2019 konsernitilinpäätökseen.

Konsernitilinpäätökset laatimista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki tytäryhteisöt ja kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä. Kunnan tytäryhteisön omistamat yhtiöt on yhdistetty suoraan kunnan konsernitaseeseen. Lisäksi konsernitilinpäätökseen on yhdistelty konserniyhteisöjen omistusosuutta vastaava määrä osakkuusyhteisöjen voitosta tai tappiosta sekä oman pääoman muutoksesta.

Muutokset konsernirakenteessa

Liperin kunta osti Kiinteistö Oy Liperin Vuokrataloilta sen omistamat kolme Lipertek Oy:n osaketta valtuuston päätöksellä 25.2.2019 / § 14.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistö-osuuksien erottamisessa sekä osakkuusyhteisöjen yhdistelemisissä.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen sekä kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Asunto-osakeyhtiöiden ja muiden keskinäisten kiinteistötytäryhteisöiden aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi. Jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen.

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

Liitetieto 6) Toimintatuotot tehtäväalueittain

	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Keskushallintopalvelut	4 556 712,37	5 069 651,83	4 411 929,95	4 888 021,63
Hyvinvointipalvelut	1 446 021,88	1 372 131,45	939 207,24	962 045,12
Elinympäristöpalvelut	10 343 362,34	10 549 975,37	6 497 681,44	6 725 092,92
Sosiaali- ja terveyspalvelut	43 823 194,24	42 902 476,82		
	60 169 290,83	59 894 235,47	11 848 818,63	12 575 159,67

Liitetieto 7) Verotulojen erittely

	Kunta	
	2019	2018
Kunnan verotulo	36 988 083,93	35 753 353,67
Kiinteistövero	2 415 811,47	2 396 559,73
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 345 279,53	1 338 398,43
Verotulot yhteensä	40 749 174,93	39 488 311,83

Liitetieto 8) Valtionosuuksien erittely

	Kunta	
	2019	2018
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	29 049 811,00	29 576 873,00
<i>Siitä: Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus</i>	8 731 916,00	8 857 005,00
<i>Siitä: Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus</i>		
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaiset valtionosuudet	-2 516 909,00	-2 606 832,00
Valtionosuudet yhteensä	26 532 902,00	26 970 041,00

Liitetieto 9) Palvelujen ostojen erittely

	Kunta	
	2019	2018
Asiakaspalvelujen ostot	41 176 470,17	41 193 023,89
Muiden palvelujen ostot	8 220 047,04	7 205 643,89
Kunnan palvelujen ostot yhteensä	49 396 517,21	48 398 667,78

Liitetieto 10) Valtuustoryhmille annetut tuet

Ei annettuja tukia.

Liitetieto 11) Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista kunnan tilinpäätöksessä

Poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenosta arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan.

Poistosuunnitelmaa on muutettu kirjanpitolautakunnan kuntajaoksen yleisohjeen mukaisesti kunnanvaltuuston päätöksellä 21.12.2013. Uutta poistosuunnitelmaa on noudatettu 1.1.2013 jälkeen valmistuneissa ja hankituissa kohteissa. Aikaisempien vuosien investoinneissa käytetään kunnanvaltuuston 16.12.1996 hyväksymää ja 13.11.2006 muuttamaa poistosuunnitelmaa

Arvioidut poistoajat sekä poistomenetelmät 1.1.2013 alkaen

Pienet pysyvien vastaavien hankinnat, joiden hankintameno on alle 10.000 euroa, on kunnassa kirjattu vuosikuluksi.

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat oikeudet	5 vuotta	tasapoisto
Perustamis- ja järjestelymenot	3 vuotta	tasapoisto
Tutkimus- ja kehittämismenot	2 vuotta	tasapoisto
Konserniliikearvo	2 vuotta	tasapoisto
ATK-ohjelmistot	2 vuotta	tasapoisto
Muut pitkävaikutteiset menot	2 vuotta	tasapoisto
Investointiluontoiset haja-asutusalueen vesihuoltoavustukset ja osallistuminen valtion ylläpitämien teiden investointeihin	15 vuotta	tasapoisto

Rakennukset ja rakennelmat

Hallinto- ja laitosrakennukset	30 vuotta	tasapoisto
Tehdas- ja tuotantorakennukset	20 vuotta	tasapoisto
Asuinrakennukset	30 vuotta	tasapoisto
Talousrakennukset	10 vuotta	tasapoisto

Kiinteät rakenteet ja laitteet

Kadut, tiet, torit ja puistot	15 vuotta	tasapoisto
Sillat, laiturit ja uimalat	10 vuotta	tasapoisto
Muut maa- ja vesirakenteet	15 vuotta	tasapoisto
Vedenjakeluverkosto	30 vuotta	tasapoisto
Viemäriverkosto	30 vuotta	tasapoisto
Sähköjohdot, ulkovalaistuslaitteet	15 vuotta	tasapoisto
Puhelinverkot, keskusasema ja alakeskukset	10 vuotta	tasapoisto
Kaukolämpöverkko	20 vuotta	tasapoisto
Muut putki- ja kaapeliverkot	15 vuotta	tasapoisto
Sähkö-, vesi- yms. laitosten laitoskoneet ja laitteet	10 vuotta	tasapoisto
Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet	15 vuotta	tasapoisto
Liikenteen ohjauslaitteet	10 vuotta	tasapoisto
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakennelmat	10 vuotta	tasapoisto

Koneet ja kalusto

Rautaiset alukset	15 vuotta	tasapoisto
Puiset alukset ja muut uivat työkonet	8 vuotta	tasapoisto
Muut kuljetusvälineet	4 vuotta	tasapoisto

Muut liikkuvat työkoneet	5 vuotta	tasapoisto
Muut raskaat koneet	10 vuotta	tasapoisto
Muut kevyet koneet	5 vuotta	tasapoisto
Sairaala-, terveydenhoito- yms. laitteet	5 vuotta	tasapoisto
ATK-laitteet	3 vuotta	tasapoisto
Kuljetusvälineet	4 vuotta	tasapoisto
Muut laitteet ja kalusto	3 vuotta	tasapoisto
Muut aineelliset hyödykkeet		
Luonnonvarat	käytön mukainen	käytön mukainen
Keskeneräiset hankinnat	ei poistoa	ei poistoa
Osakkeet ja osuudet	ei poistoa	ei poistoa

Liitetieto 12) Pakollisten varausten muutokset

	Konserni		2019	Kunta	2018
	2019	2018			
Eläkevaraus 01.01.	10 018,85	12 219,79			
Lisäys/vähennys	-870,07	-2 200,94			
Eläkevaraus 31.12.	9 148,78	10 018,85	0,00		0,00
Potilasvakuutusvaraus 01.01.	747 635,27	583 275,88			
Lisäys/vähennys	-190 493,00	164 359,39			
Potilasvakuutusvaraus 31.12.	557 142,27	747 635,27	0,00		0,00
Muut pakolliset varaukset 1.1.	5 784,00	1 900,00			
Lisäys/vähennys	-5 784,00	3 884,00			
Muut pakolliset varaukset 31.12.	0,00	5 784,00	0,00		0,00
Vanhan terveystieteiden tutkimuskeskuksen purkukustannukset 1.1.	0,00	299 059,20	0,00		299 059,20
Vähennykset tilikaudella		-299 059,20			-299 059,20
Vanha terveystieteiden tutkimuskeskus 31.12.	0,00	0,00	0,00		
Yhteensä	566 291,05	763 438,12	0,00		0,00

Liitetieto 13) Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja –tappiot

	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueet	183 794,07	75 489,70	160 119,61	72 057,16
Osakkeet	38 640,43	0,00	7 452,61	0,00
Rakennukset		0,00	0,00	0,00
Koneet ja kalusto	20 447,28	2 969,48	20 447,28	2 969,48
Muut myyntivoitot	4 956,74	38 090,90	0,00	0,00
Luovutusvoitot yhteensä	247 838,52	116 550,08	188 019,50	75 026,64
Muut toimintakulut				
Maa- ja vesialueet		2 379,74	0,00	2 379,74
Osakkeet	698,04	0,00	0,00	0,00
Muut myyntitappiot	2 012,51	1 076,42	0,00	0,00
Luovutustappiot yhteensä	2 710,55	3 456,16	0,00	2 379,74

Liitetieto 14) Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely

	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
	0,00	0,00	0,00	0,00
	0,00	0,00	0,00	0,00

Liitetieto 15) Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely

Osinkotuottojen erittely

	Kunta	
	2019	2018
P-K:n Sähkö Oy	145 978,54	145 978,54
P-K:n Energiaholding Oy	165 277,46	165 277,46
Muut osinkotuotot	5 053,25	4 950,50
Osinkotuotot yhteensä	316 309,25	316 206,50

Liitetieto 16) Poistoeron muutokset

Ei verotussyistä tehtyä poistoeroa.

Tasetta koskevat liitetiedot

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

Liitetieto 17) Lainan liikkeeseen laskemisesta aiheutuneet kuluksi kirjaamattomat menot ja pääoma-alennukset

Ei ole.

Liitetieto 18) Arvonkorotukset

	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Maa- ja vesialueet				
Arvo 01.01.	48 852,34	49 476,77	0,00	0,00
Arvonkorotusten purku	3 187,27	624,43	0,00	0,00
Arvo 31.12.	45 665,07	48 852,34	0,00	0,00
Rakennukset				
Arvo 01.01.	98 628,41	102 551,93	0,00	0,00
Arvonkorotusten purku		3 923,52	0,00	0,00
Arvo 31.12.	98 628,41	98 628,41	0,00	0,00
Arvonkorotukset yhteensä	144 293,48	147 480,75	0,00	0,00

Liitetieto 19) Pysyvien vastaavien tase-eräkohtaiset tiedot

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

	Muut pitkävaik. menot	Maa-alueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Muut ain. hyöd.	Ennakkomaks. Kesk.er.hank.	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	3 127 109,68	4 942 320,51	29 514 313,61	11 460 723,09	170 590,98	1 500,00	255 185,74	49 471 743,61
Lisäys tilikaudella	179 286,79	180 000,00	459 911,07	845 157,87	271 153,59		1 041 568,11	2 977 077,43
Rah.osuudet tilikaudella				-85 000,00				-85 000,00
Siirrot erien välillä				26 846,75			-26 846,75	0,00
Vähennykset tilikaudella		-13 353,09			-143,72			-13 496,81
Tilikauden poisto	-367 790,82		-1 501 653,38	-996 013,09	-85 538,35			-2 950 995,64
Arvonl. ja niiden pal.								0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	2 938 605,65	5 108 967,42	28 472 571,30	11 251 714,62	356 062,50	1 500,00	1 269 907,10	49 399 328,59

Pysyvien vastaavien sijoitukset

	Osakkeet tytäryhteisöt	Kuntayhtymäosuudet	Osakkeet osakkuus- ja muut yht.	Muut osakkeet ja osuudet	Saamiset konserniyhteisöt	Saamiset kuntayhtymät	Saamiset muut yhteisöt	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	4 124 471,99	2 344 579,48	1 178 298,33	253 578,53	1 432 882,98	0,00	71 239,80	9 405 051,11
Lisäykset	67 482,72			7 700,81			23 520,00	98 703,53
Siirrot erien välillä								0,00
Vähennykset tilikaudella				-2 188,88		0,00		-2 188,88
Arvonl. ja niiden pal.								0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	4 191 954,71	2 344 579,48	1 178 298,33	259 090,46	1 432 882,98	0,00	94 759,80	9 501 565,76

Liitetieto 20-22) Omistukset muissa yhteisöissä

Kuntakonsernin osuus						
	Kotipaikka	Konsernin omistus- osuus	Kunnan omistus- osuus	omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	tilikauden voitosta/ tappiosta
Tytäryhteisöt						
Liperin Aluelämpö Oy	Liperi	99,66 %	99,66 %	1 410 719,45	263 041,04	45 913,21
Ktoy Liperin vuokratalot	Liperi	100,00 %	100,00 %	2 607 138,98	9 085 984,94	598,42
Lipertek Oy	Liperi	100,00 %	100,00 %	2 440 550,27	644 841,96	-2 119,97
AsOy Liperin Jyrinlenkki 8	Liperi	50,40 %	0,00 %	256 934,09	24,96	0,00
Liperin linja-autoasema Oy	Liperi	52,46 %	52,46 %	837 451,75	67 685,61	0,00
Tytäryhteisöt yhteensä				7 552 794,55	10 061 578,52	44 391,66
Kuntayhtymät						
P-K:n koulutuskuntayhtymä	Joensuu	3,80 %	3,80 %	2 865 452,48	556 996,85	-152 886,37
P-K:n sairaanhoito- ja sos.palv.ky	Joensuu	6,35 %	6,35 %	1 615 514,90	15 195 591,87	-323 914,96
Pohjois-Karjalan Maakuntaliitto	Joensuu	5,74 %	5,74 %	92 532,42	72 086,35	-8 647,46
Kuntayhtymät yhteensä				4 573 499,80	15 824 675,07	-485 448,79
Osakkuusyhteisöt						
Ktoy Liperin palvelukeskus	Liperi	46,08 %	46,08 %	810 852,43	302 128,77	21,55
As Oy Liperin Korsutie 1	Liperi	27,10 %	0,00 %	140 682,96	38 595,35	0,00
Osakkuusyhteisöt yhteensä				951 535,39	340 724,12	21,55

Liitetieto 23) Saamisten erittely

	2019		2018	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	9 040,50	0,00	9 152,50
Lainasaamiset	1 432 882,98	0,00	1 432 882,98	0,00
Yhteensä	1 432 882,98	9 040,50	1 432 882,98	9 152,50
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta jäsenenä				
Myyntisaamiset	0,00	89 200,50	0,00	147 744,27
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirtosaamiset	0,00	0,00	0,00	6 220,22
Yhteensä	0,00	89 200,50	0,00	153 964,49
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00
Saamiset yhteensä	1 432 882,98	98 241,00	1 432 882,98	163 116,99

Liitetieto 24) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Kela, korvaus työterveyshuollosta	215 312,35	191 009,69	89 990,65	101 588,56
Eu-tuet ja avustukset	36 568,91	40 194,03		
Keski-Suomen sairaanhoitopiiri	0,00	77 616,65		
Mela, korvaus lomituskust.	228 000,00	130 000,00	228 000,00	130 000,00
Ely-keskus, palkkatuki	47 864,28	58 642,49	47 864,28	45 870,07
EVOT	47 726,57	58 099,56		
Sotainvalidit	63 570,08	52 548,17		
AVI/Kansalliset hankkeet	0,00	47 902,40		
Vaana/ Smartum/Palvelusetelit	479 284,30	54 954,57		
Muut tulojäämät	215 124,22	315 267,47	74 899,69	131 053,38
Siirtosaamiset yhteensä	1 333 450,71	1 026 235,03	440 754,62	408 512,01

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

Liitetieto 25) Tase-eräkohtainen erittely oman pääoman lisäyksistä ja vähennyksistä sekä siirroista erien välillä tilikauden aikana

	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Peruspääoma 1.1.	14 982 479,62	14 982 479,62	14 982 479,62	14 982 479,62
Peruspääoma 31.12.	14 982 479,62	14 982 479,62	14 982 479,62	14 982 479,62
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääoma 1.1.	3 172,90	3 172,90		0,00
Lisäykset	0,00	0,00		0,00
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääoma 31.12.	3 172,90	3 172,90		0,00
Arvonkorotusrahasto 1.1.	147 480,75	152 028,70	0,00	0,00
Vähennys	-3 187,28	-4 547,95	0,00	0,00
Arvonkorotusrahasto 31.12.	144 293,48	147 480,75	0,00	0,00
Muut omat rahastot 1.1.	779 917,85	926 351,37		
Siirrot rahastoon	66 786,21	37 470,67	0,00	0,00
Tp-siirrot	0,00	-182 862,36		
Siirrot rahastosta	-38 855,19	-1 041,83	0,00	0,00
Muut omat rahastot 31.12.	807 848,87	779 917,85	0,00	0,00
Ed.tilikausien yli/alijäämä 1.1.	11 789 235,13	11 094 830,89	3 914 916,53	1 779 533,83
Muutokset	-119 913,66	182 974,61	1 141 078,68	2 135 382,70
Ed.tilikausien yli/alijäämä	11 669 321,47	11 277 805,50	5 055 995,21	3 914 916,53
Tilikauden yli/alijäämä	-906 941,46	511 429,63	-534 597,97	1 141 078,68
Oma pääoma yhteensä	26 700 174,88	27 702 286,25	19 503 876,86	20 038 474,83

Liitetieto 26) Erittely poistoerosta

Ei verotussyistä tehtyä poistoeroa

Liitetieto 27) Pitkäaikaiset velat

Velat, jotka erääntyvät 1.1.2025 tai sen jälkeen	Kunta	
	2019	2018
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta laitoksilta	6 871 871,50	4 895 317,33
Lainat julkisyhteisöiltä	902 982,58	944 144,18
Yhteensä	7 774 854,08	5 839 461,51

Liitetieto 28) Joukkovelkakirjalainat

	Kunta	
	2019	2018
Alle vuoden kuluessa erääntyvät kuntatodistuslainat Korko -0,250 %, eräpäivä 19.2.2019	0,00	2 000 000,00
Joukkovelkakirjalainat yhteensä	0,00	2 000 000,00

Liitetieto 29) Erittely pakollisiin varauksiin merkityistä eristä

	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Eläkevastuuvakuutus	9 148,79	10 018,86	0,00	0,00
Muut pakolliset varaukset				
Potilasvakuutusvaraus	557 142,26	747 635,26	0,00	0,00
Muut pakolliset varaukset		5 784,00	0,00	0,00
Terveyskeskuksen purkumenot			0,00	0,00
Pakolliset varaukset yhteensä	566 291,05	763 438,12	0,00	0,00

Liitetieto 30) Vieras pääoma

	2019		2018	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat	0,00	55 373,57	0,00	66 097,61
Muut velat	19 062,00	0,00	19 062,00	0,00
Siirtovelat	0,00	14 873,10	0,00	0,00
Yhteensä	19 062,00	70 246,67	19 062,00	66 097,61
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Ostovelat	0,00	68 870,64	0,00	62 786,87
Siirtovelat	0,00	0,00	0,00	36 703,00
Yhteensä	0,00	68 870,64	0,00	99 489,87
Velat osakkuus- ja muille omistusyhteisöille				
Ostovelat	0,00	5 824,54	0,00	5 756,66
Yhteensä	0,00	5 824,54	0,00	5 756,66
Vieras pääoma yhteensä	19 062,00	144 941,85	19 062,00	171 344,14

Liitetieto 31) Sekkilimiitti

Ei ole.

Liitetieto 32) Muut velat –erän jakautuminen liittymismaksuihin ja muihin velkoihin

Erä sisältää pelkästään liittymismaksuja.

Liitetieto 33) Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Tuloennakot	314 849,69	353 989,02	268 385,00	149 690,03
Menojäämät				
Lomapalkkavelan ja henkilö- sivukulujen jaksotukset	5 541 441,97	5 851 400,93	2 014 384,40	1 953 011,59
Muut palkkojen ja sivukulujen jaksotukset	886 162,15	351 766,23	678 493,58	317 261,50
Korkojaksotukset	91 041,14	82 636,97	54 184,56	70 933,25
Potilasvakuutukset	86 670,83	71 202,32		
Negatiivinen verotilitys, joulukuu	0,00	578 337,47	0,00	578 337,47
Muut menojäämät	801 867,87	622 028,62	231 781,14	474 431,33
Siirtovelat yhteensä	7 722 033,65	7 911 361,56	3 247 228,68	3 543 665,17

Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot

Liitetieto 34) Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä kiinteistöihin

	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Lainat vakuutus- ja rahoituslaitoksilta	7 618 767,95	8 441 465,89	0,00	0,00
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	23 330 457,00	23 263 183,00		
Lainat julkisyhteisöiltä	17 617,98	20 009,27	0,00	0,00
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	33 384,69	33 384,69		
Vakuudeksi annetut kiinnitykset yhteensä	23 363 841,69	23 296 567,69	0,00	0,00

Liitetieto 35) Omasta puolesta annetut vakuudet

Ei ole.

Liitetieto 36) Vakuudet, jotka on annettu samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta

Ei ole.

Liitetieto 37) Muut kuin kohdissa 34-36 annetut vakuudet

Ei ole.

Liitetieto 38) Vuokravastuut

	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Vuokravastuut yhteensä	4 284 396,27	2 467 966,61	1 915 471,84	
<i>* siitä seuraavalla tilikaudella maksettavat</i>	2 155 160,55	1 650 735,09	705 710,20	
Leasingvastuut yhteensä	88 713,72	40 622,43	0,00	0,00
<i>* siitä seuraavalla tilikaudella maksettavat</i>	40 588,45	30 100,94	0,00	0,00

Liitetieto 38) Korttivastuut

Korttivastuut

	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Yrityskortit	7 467,82	6 479,74	6 227,40	3930,45

Liitetieto 39-40) Vastuusitoumukset

	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Takaukset samaan konserniin kuuluvien puolesta				
Alkuperäinen pääoma	5 596 194,26	8 101 270,91	3 481 545,66	5 981 545,66
Jäljellä oleva pääoma	4 197 208,96	5 183 775,35	1 926 835,95	3 373 270,15
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	133 709,40	133 709,40	133 709,40	133 709,40
Jäljellä oleva pääoma	24 736,16	34 095,82	24 736,16	34 095,82

Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista

Kunnan osuus Kuntien takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	73 116 478,00	69 363 458,00
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	48 106,00	44 562,82

Liitetieto 41) Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt

	Konserni		Kunta	
	2019	2018	2019	2018
Arvonlisäveron palautusvastuu	641 504,03	715 949,09	0,00	0,00
Potilasvakuutusvastuut	669,29	91 695,43	0,00	0,00
Maitoa Markkinoille -vakuussäätiö	1 000 500,00	1 005 000,00	1 000 500,00	1 000 500,00

Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkiota ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot

Liitetieto 42) Henkilöstön lukumäärä palvelualueittain

Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2019	2018
Keskushallintopalveut	137	142
Hyvinvointipalvelut	310	303
Elinympäristöpalvelut	96	101
Yhteensä	543	546

Liitetieto 43) Henkilöstökulut

	2019	2018
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	21 187 825,56	20 783 621,71
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	332,83	7 273,74
Henkilöstökulut yhteensä	21 188 158,39	20 790 895,45

Liitetieto 44) Luottamushenkilön palkkioista perityt ja puolueelle tilitetyt luottamushenkilömaksut

	2019	2018
Liperin kokoomus	838,81	913,14
Kristillisdemokraatit, Liperi	338,65	406,60
Keskustapuolueen Liperin kunnallisjärjestö	4 500,09	4 952,39
Liperin sosiaalidemokraatit ry	3 654,96	4 153,65
Perussuomalaiset Liperi	213,40	206,45
Vihreät Pohjois-Karjala ry	311,10	109,00
Liperi-Rääkkylä siniset ry	112,70	48,10
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	9 969,71	10 789,33

Liitetieto 45) Tilintarkastajan palkkiot

	2019	2018
KPMG OY AB		
Tilintarkastuspalkkiot	6 622,39	5 526,35
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	3 200,00	2 190,74
Muut palkkiot	1 460,00	5 360,07
Palkkiot yhteensä	11 282,39	13 077,16

Liitetieto 46) Intressitahot

Intressitahoksi määritellään oikeushenkilö, joka on kunnan kanssa määräysvalta- tai osakkuussuhteessa. Lisäksi intressitahoksi katsotaan kunnanjohtaja, kunnanhallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä johtavat vi-
ranhaltijat.

Kunnan ja sen intressitahojen väliset liiketoimet perustuvat kilpailutuksiin ja markkinaehtoiisiin sopimuksiin.

5. ERIYTETYT TILINPÄÄTÖKSET – VESIHUOLTOLAITOS

Liperin vesihuoltolaitoksen tuloslaskelma 31.12.2019

	31.12.2019		31.12.2018	
Liikevaihto		1 642 801,36		1 501 921,88
Liiketoiminnan muut tuotot		5 089,91		2 504,52
Muut tuet ja avustukset		0,00		0,00
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-191 413,95		-175 380,99	
Palvelujen ostot	-498 415,55	-689 829,50	-489 635,97	-665 016,96
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-172 782,80		-175 184,37	
Henkilöstösivukulut				
Eläkekulut	-44 342,92		-44 389,33	
Muut henkilösivukulut	-5 502,23	-222 627,95	-5 707,22	-225 280,92
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot		-523 590,28		-496 457,37
Liiketoiminnan muut kulut		-8 883,73		-12 219,47
Liikelylijäämä -(alijäämä)		202 959,81		105 451,68
Rahoitustuotot ja -kulut				
Muut rahoitus- tuotot		605,54		695,63
Muut rahoituskulut		-0,24		-12,00
Ylijäämä/alijäämä ennen satunnaisia eriä		203 565,11		106 147,31
Ylijäämä/alijäämä ennen varauksia		203 565,11		106 147,31
Tilikauden ylijäämä/alijäämä		203 565,11		106 147,31

Liperin vesihuoltolaitoksen rahoituslaskelma 31.12.2019

	31.12.2019		31.12.2018	
TOIMINNAN RAHAVIRTA				
Liikelylijäämä	202 959,81		105 451,68	
Poistot ja arvonalentumiset	523 590,28		496 457,37	
Rahoitustuotot ja -kulut	605,30		695,51	
Tulorahoituksen korjauserät	-2 389,00	724 766,39	-2 969,48	599 635,08
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
Investointimenot	-854 871,59		-1 157 086,20	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 500,00	-852 371,59	5 241,94	-1 151 844,26
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		-127 605,20		-552 209,18
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Vaihto-omaisuuden muutos	21 426,46		-2 035,04	
Saamisten muutos	-57 408,79		1 515,18	
Korottomien velkojen muutos	202 244,84	166 262,51	73 314,33	72 794,47
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		166 262,51		72 794,47
VAIKUTUS KUNNAN KASSAVAROIHIIN		<u>38 657,31</u>		<u>-479 414,71</u>

Liperin vesihuoltolaitoksen taselaskelma 31.12.2019

VASTAAVAA

	31.12.2019		31.12.2018	
PYSYVÄT VASTAAVAT				
Aineettomat hyödykkeet				
Muut pitkävaikutteiset menot	842 150,10	842 150,10	748 828,86	<u>748 828,86</u>
Aineelliset hyödykkeet				
Maa- ja vesialueet	99 184,74		99 184,74	
Rakennukset	828 897,98		866 005,57	
Kiinteät rakenteet ja laitteet	5 773 884,02		6 006 854,49	
Koneet ja kalusto	51 832,86		58 546,97	
Keskeneräiset hankinnat	590 637,50	7 344 437,10	75 996,26	<u>7 106 588,03</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT				
Vaihto-omaisuus	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>	<u>21 426,46</u>	<u>21 426,46</u>
Saamiset				
Lyhytaikaiset saamiset				
Myyntisaamiset	127 805,81		71 898,54	
Muut saamiset	40 067,95		31 136,73	
Siirtosaamiset	27,36	167 901,12	7 457,06	<u>110 492,33</u>
		167 901,12		<u>131 918,79</u>
Rahat ja pankkisaamiset	<u>316 307,13</u>	<u>316 307,13</u>	<u>277 649,82</u>	<u>277 649,82</u>
VASTAAVAA		<u>8 670 795,45</u>		<u>8 264 985,50</u>

VASTATTAVAA

OMA PÄÄOMA

Peruspääoma	6 372 549,92		6 372 549,92	
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	-733 633,57		-839 780,76	
Tilikauden yli-/alijäämä	203 565,11	5 842 481,46	106 147,19	5 638 916,35

VIERAS PÄÄOMA

Pitkäaikainen				
Muut velat	2 341 988,02	2 341 988,02	2 273 551,78	2 273 551,78
Lyhytaikainen				
Ostovelat	351 514,76		243 916,41	
Muut velat	89 853,85		68 336,24	
Siirtovelat	44 957,36	486 325,97	40 264,72	352 517,37
		2 828 313,99		2 626 069,15
VASTATTAVAA		8 670 795,45		8 264 985,50

6. ALLEKIRJOITUKSET JA MERKKINNÄT

TILINPÄÄTÖKSEN PÄIVÄYS JA ALLEKIRJOITUS

LIPERISSÄ 30.3.2020

LIPERIN KUNNANHALLITUS

Karjalainen Mira

Kuittinen Tero

Kaskiniemi Mikko

Koistinen Päivi

Kontkanen Heikki

Kosonen Juha

Kummunmäki Juhani

Kärki Piritta

Pakarinen Tuula

Mikkanen Hannele

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Olemme antaneet suorittamastamme tilintarkastuksesta tänään kertomuksen.

LIPERISSÄ ___ / ___ 2020

KPMG Julkishallinnon palvelut Oy Ab

Kaisa Lappalainen
HT, JHT

7. TILINPÄÄTÖSTÄ VARMENTAVAT ASIAKIRJAT

Käytetyt tositelajit 2019

Id	Nimitys		
ALKUSA	Alkusaldot	1 001	1 999
BUD	Talousarvio	2 001	2 999
LBUD	Lisämääräraha/talousarviomuutos	3 001	3 999
MUIST1	Muistio, ulkoinen, Raindance	10 001	13 999
NUIST2	Tileistäpoistot	14 001	14 999
MUIRO2	Muistio, ulkoinen, Rondo	15 001	19 999
MUISIS	Muistio, sisäinen Raindance	20 001	24 999
MUIRS2	Muistio, sisäinen Rondo	25 001	29 999
IRTAIN	Irtaimisto	33 001	33 999
KOMTOS	Käyttöomaisuus	34 001	34 999
KOMMUI	Käyttöomaisuusmuistiot	39 001	39 999
SISRON	Sisäiset laskut, Rondo	40 001	44 999
ZBF	Budjetointitositteet	96 000	96 999
PANKKI	Pankin tiliote	101 001	109 999
PALKAT	Palkat	100 001	100 999
OSTOT	Ostolaskut Rondosta	8 000 001	8 299 999
OMAKSU	Ostomaksut	8 990 001	8 999 999
YMRMAN/MRPMAN	Manuaalisuoritukset	5 110 001	5 199 999
YMRVII/MPRVII	Viitesuoritukset	5 210 001	5 299 999
YMRHYV/MRPHYV	Hyvityslaskujen kuittaus	5 310 001	5 399 999
YMRK/MRPK	Tileistä poisto	5 410 001	5 499 999
YMR10/MRP10	Laskulaji 10	10 000 001	10 999 999
YMR11/MRP11	Laskulaji 11	11 000 001	11 999 999
YMR13/MRP13	Laskulaji 13	13 000 001	13 999 999
YMR14/MRP14	Laskulaji 14	14 000 001	14 999 999
YMR15/MRP15	Laskulaji 15	15 000 001	15 999 999
YMR20/MRP20	Laskulaji 20	20 000 001	20 999 999
YMR21/MRP21	Laskulaji 21	21 000 001	21 999 999
YMR22/MRP22	Laskulaji 22	22 000 001	22 999 999
YMR23/MRP23	Laskulaji 23	23 000 001	23 999 999
YMR26/MRP26	Laskulaji 26	26 000 001	26 999 999
YMR27/MRP27	Laskulaji 27	27 000 001	27 999 999
YMR28/MRP28	Laskulaji 28	28 000 001	28 999 999
YMR29/MRP29	Laskulaji 29	29 000 001	29 999 999
YMR30/MRP30	Laskulaji 30	30 000 001	30 999 999
YMR32/MRP32	Laskulaji 32	32 000 001	32 999 999
YMR44/MRP44	Laskulaji 44	44 000 001	44 999 999
YMR54/MRP54	Laskulaji 54	54 000 001	54 999 999
YMR72/MRP72	Laskulaji 72	72 000 001	72 999 999
YMR75/MRP75	Laskulaji 75	75 000 001	75 999 999
YMR77/MRP77	Laskulaji 77	77 000 001	77 999 999
KLALKU	Konsernin alkusaldot	99 910 001	99 919 999
KLTOT	Konsernin tytär/ky	99 920 001	99 929 999
KLKIRJ	Konsernikirjaukset	99 930 001	99 939 999
KASSA2	Kassa 2	112 001	119 999
LTOS	Liitetietotositteet	1	46

Selvitys käytetyistä kirjanpito-ohjelmista ja niiden säilytyksestä

TASEKIRJA	Pysyvästi nidottuna
PÄIVÄ- JA PÄÄKIRJAT	10 vuotta sähköisenä
TASE-ERITTELYT	Pysyvästi irtolehdet mapitettuna
TILIPUITTEET	Pysyvästi sidottuna
TILITOSITTEET	10 vuotta irtolehdet mapitettuna tai sähköisenä

Tilivuoden 2019 kirjanpito on hoidettu CGI:n Raindance kirjanpito-ohjelmistolla.